

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
CIVILINĖS JUSTICIJOS INSTITUTAS

ANDRIUS ADAMONIS
CIVILINĖ TEISĖ

AUTORIŲ IR GRETUTINIŲ TEISIŲ Į MUZIKĄ ĮGYVENDINIMO PROBLEMOS INTERNETE

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovė –
prof. dr.,
Jūratė Usonienė

Vilnius, 2015

TURINYS

ĮVADAS	3
SANTRUMPŲ SĄRAŠAS	6
1. AUTORIŲ IR GRETUTINIŲ TURTINIŲ TEISIŲ Į MUZIKĄ TEISINIS REGLAMENTAVIMAS INTERNETE	7
1.1 Autorių ir gretutinių turtinių teisių turinys	8
1.2 Autorių ir gretutinių turtinių teisių į muziką galiojimo terminai	22
2. AUTORIŲ IR GRETUTINIŲ TEISIŲ Į MUZIKĄ ĮGYVENDINIMAS INTERNETE	25
2.1 Individualus ir kolektyvinis autorių ir gretutinių teisių į muziką įgyvendinimas internete	25
2.2 Teisės atgaminti ir platinti kūrinį ir gretutinių teisių objektą įgyvendinimas internete	30
2.3 Teisės viešai skelbti kūrinį ir gretutinių teisių objektą įgyvendinimas internete	32
3. PAŽEISTŲ AUTORIŲ IR GRETUTINIŲ TEISIŲ Į MUZIKĄ INTERNETE GYNIMAS	37
3.1 Autorių ir gretutinių teisių į muziką pažeidimų būdai internete	37
3.1.1 <i>Peer-to-peer</i> (P2P) sistemos naudojimas	37
3.1.2 <i>File Transfer Protocol</i> (FTP) sistemos naudojimas	42
3.1.3 Interneto svetainių naudojimas	44
3.2 Atsakomybė už autorių ir gretutinių teisių į muziką pažeidimus internete	46
3.2.1 Civilinė teisinė atsakomybė	46
3.2.2 Administracinė ir baudžiamoji teisinė atsakomybė	56
IŠVADOS	58
PASIŪLYMAI IR REKOMENDACIJOS	60
LITERATŪRA	61
ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS	67
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA	68
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA	69

IVADAS

Autoriaus ir atlikėjo teisių įgyvendinimas bei apsauga vaidina didelį vaidmenį kiekvienos valstybės kultūros puoselėjime, siekiant apsaugoti autoriaus teises į kūrinį, suteikiant autoriui gauti atlyginimą už savo kūrybą ir taip užtikrinant autoriaus svarbą dvasinį bei intelektualinį vaidmenį visuomenėje. Autorių ir atlikėjų teisių įgyvendinimas laviruoja tarp dviejų interesų: kūrinio autoriaus ar atlikėjo intereso gauti atlyginimą už panaudotą kūrinį bei visuomenės intereso pasiekti ir naudoti muzikinius kūrinius. Siekiant nepažeisti abiejų pusių interesų, turi būti įdiegtas efektyvus mechanizmas, įgyvendinantis tiek autorių ir atlikėjų, tiek visuomenės interesus.

Sparti interneto ir technologijų plėtra kuria naujus būdus kūriniui panaudoti ir leidžia vartotojui lengviau jį pasiekti, tačiau tai ne retai įvyksta autorių ir atlikėjų teises bei interesus pažeidžiančiu būdu. Internetas neturi „sienų“ ir jo dėka vartotojai gali sparčiai, realiu laiku keistis duomenimis, nepriklausomai nuo tų duomenų kiekio ir šalies, kurioje vartotojai yra. Toks lengvas informacijos ir duomenų apsikeitimas sukuria prielaidą autorių ir gretutinių teisių subjektų turtinių teisių pažeidimams, iš kurių dažniausiai yra pažeidžiami: 1) kūrinių bei gretutinių teisių objekto atgaminimas, atitinkamai įtvirtintas Lietuvos Respublikos Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo (toliau – ATGTĮ)¹ 15 str. 1 d. 1 p. ir 53 str. 1 d. 3 p.; 2) platinimas, įtvirtintas ATGTĮ 15 str. 1 d. 5 p. ir 53 str. 1 d. 5 p.; bei 3) kūrinio ir gretutinių teisių objekto padarymas viešai prieinamu, įtvirtintas ATGTĮ 15 str. 1 d. 8 p. ir 53 str. 1 d. 4 p. Antai Europos Komisijos inicijuotas „*Cross – border access to online content*“ tyrimas rodo, jog 77 % respondentų iš Europos Bendrijos šalių turėjo nemokamą prieigą arba nemokamai atsisiuntė muzikos kūrinius², o Lietuvoje šis skaičius siekia 80 %³. Tuo tarpu Jungtinėse Amerikos Valstijose, nuo *peer-to-peer* sistemos veikimo pradžios 1999 m., muzikos pardavimai krito 50 %, o paskaičiuota, jog kasmet autoriai, atlikėjai ir prodiuseriai patiria maždaug 12.5 milijardo dolerių nuostolį⁴. Tačiau, pavyzdžiui, Norvegija su muzikos nelegaliu atsisiuntimu kovoja itin sėkmingai. Tyrimas rodo, jog nuo 2009 m., kuomet 80 % norvegų iki 30 metų amžiaus muziką siuntėsi nelegaliai, šis skaičius 2014 m. sumažėjo iki 4 %⁵. Tai lėmė angliškai vadinamų

¹ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 28-1125.

² TNS political & social. Access to digital content online. Music. *Flaksh Eurobarometer 411 Cross-border access to online content*. European Union, 2015, p. 40
<<http://ec.europa.eu/COMMFrontOffice/PublicOpinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/FLASH/surveyKy/2059>>.

³ *Ibid.*, p. 41.

⁴ Gaille, B. 21 *Shocking music piracy statistics*, 2014-11-14. <<http://brandongaille.com/21-shocking-music-piracy-statistics/>>.

⁵ Cook, J. *Norway has figured out how to solve the problem of music piracy*, 2015-01-27.
<<http://www.businessinsider.com/norway-music-piracy-statistics-2015-1>>.

„online streaming“ paslaugų įsigalėjimas, kuris leidžia galutiniams vartotojams pasiekti muzikinius kūrinius be jų atsisiuntimo nemokamai arba už sąlyginai nedidelę kainą. Vis dėlto, tokio pobūdžio paslaugų teikimą reikia tinkamai reglamentuoti tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu teisiniu lygmeniu bei numatyti tinkamą jų praktinį įgyvendinimą. Šios temos aktualumą taip pat rodo ir santykinai mažas bylų skaičius ne tik Lietuvoje, Europoje, tačiau ir JAV, nepaisant to, jog statistiniai rodikliai, paminėti anksčiau, rodo atvirkščiai – didelius nuostolius muzikos industrijoje.

Autorių ir gretutinių teisių subjektų turtinės teisės, numatančios muzikinių kūrinių įgyvendinimą internete, lietuvių autorių iki šiol nėra išsamiai ir detalai išanalizuotos. Tam tikrus šių teisių aspektus savo darbuose nagrinėjo V. Mizaras, J. Usonienė, R. Birštonas, N. Matulevičienė. Papildomai buvo remtasi užsienio specialistų: M. Ficsor, D. Gervais, S. Lewinski ir kitų darbais.

Atskleidus pasirinktos magistro baigiamojo darbo temos aktualumą ir naujumą, galima suformuluoti **tyrimo problemą**: nepakankamas ir neefektyvus autorių teisių ir gretutinių teisių į muziką įgyvendinimas bei apsauga internete, sąlygojanti minėtų teisių pažeidimus ir didelio masto žalą šių teisių subjektams.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti, ar autorių teisių ir gretutinių teisių į muziką teisinis reglamentavimas, praktinis įgyvendinimas bei jų apsauga internete yra efektyvi ir pakankama. Iškeltam tikslui pasiekti nustatomi tokie **tyrimo uždaviniai**:

1. Atskleisti autorių ir gretutinių teisių subjektų turtines teises į muziką internete, kurias jiems suteikia įstatymai, Europos Sąjungos bei tarptautinės teisės aktai.
2. Atskleisti autorių ir gretutinių teisių subjektų turtinių teisių į muziką įgyvendinimo būdus internete, apžvelgiant individualaus bei kolektyvinio minėtų objektų turtinių teisių įgyvendinimo specifiką.
3. Išnagrinėti autorių ir gretutinių teisių į muziką pažeidimus ir jų rūšis internete.
4. Atsikleisti teisinės atsakomybės taikymą asmenims, dalyvaujantiems autorių ir gretutinių teisių subjektų teisių pažeidime interneto erdvėje.

Tyrimo objektas – autorių ir gretutinių teisių į muziką internete pažeidimų rūšys, teisinis reglamentavimas, praktinis įgyvendinimas bei apsauga.

Tyrimo hipotezė – autorių ir gretutinių teisių į muziką internete teisinis reglamentavimas nėra pakankamai efektyvus.

Rašant magistro baigiamąjį darbą naudotasi šiais **tyrimo metodais**: dokumentų analizė, sinchroninis lyginimas, loginis, apibendrinimas.

- ✓ *Dokumentų analizės metodas* – tai metodas, kuriuo remiantis bus analizuojami įstatymai, teisės aktai, kiti dokumentai ir analizės pagrindu išryškinamos tendencijos, spragos bei daromos išvados.
- ✓ *Sinchroninio lyginimo metodas* – tai metodas, kuriuo remiantis bus lyginami Lietuvos, Europos Sąjungos bei Tarptautinės teisės aktai autorių ir gretutinių teisių į muziką įgyvendinimo internete kontekste.
- ✓ *Loginis metodas* – tai metodas, kuriuo remiantis bus analizuojamos autorių ir gretutinių teisių į muziką įgyvendinimo internete problematika, daromi apibendrinimai bei išvados.
- ✓ *Apibendrinimo metodas* – tai metodas, kuriuo remiantis bus apibendrinama išanalizuota medžiaga, įvertinama iškelta hipotezė, formuojamos išvados bei pasiūlymai.

Magistro baigiamasis darbas susideda iš trijų dalių.

Pirmoje dalyje apibrėžiamos autorių ir gretutinių teisių objektų turtinės teisės interneto kontekste, kurias jiems suteikia ATGTĮ, Europos Sąjungos ir Tarptautinės teisės aktai. Analizuojama šių teisių tarpusavio santykis bei jų tinkamumas, reglamentuojant kūrinių bei gretutinių teisių objektų panaudojimą internete.

Antroje dalyje analizuojami minėtų turtinių teisių įgyvendinimas ir jų įgyvendinimo būdai. Nagrinėjami individualūs ir kolektyviniai autorių ir gretutinių teisių į muziką įgyvendinimo būdai internete. Apžvelgiamas autorių teisių ir gretutinių teisių licencijavimas internete. Atskirai analizuojama kaip kiekviena autorių ir gretutinių teisių subjektų turtinė teisė internete yra įgyvendinama.

Trečioje dalyje analizuojami autorių ir gretutinių teisių į muziką internete pažeidimų rūšys bei kokios turtinės autorių ir gretutinių teisių subjektų teisės yra pažeidžiamos tokiais pažeidimais. Analizuojama teisinės atsakomybės rūšys, kylančios dėl minėtų subjektų teisių pažeidimų internete. Taip pat analizuojamas teisinės atsakomybės taikymas kiekvienam subjektui, dalyvaujančiam turtinių teisių internete pažeidime. Dėl Lietuvos teismų praktikos trūkumo šioje srityje, labiausiai analizuojama užsienio teismų praktika ir problematika kylanti tokių bylų nagrinėjime.

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

Angl. – anglų kalba.

ATGTĮ – Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas.

ATPK – Administracinis teisės pažeidimų kodeksas.

BK – Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas.

CK – Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas.

ES – Europos Sąjunga.

FTP – *file transfer protocol*.

P2P – *peer-to-peer network*.

PINO – Pasaulinė intelektinės nuosavybės organizacija.

1. AUTORIŲ IR GRETUTINIŲ TURTINIŲ TEISIŲ Į MUZIKĄ TEISINIS REGLAMENTAVIMAS INTERNETE

Autorius ir atlikėjas disponuoja labai panašiomis turtinėmis teisėmis. Autorius sukuria muzikinį kūrinį, o atlikėjas jį įgyvendina – atlieka. Be abejo, būna atvejų, kai autorius ir atlikėjas yra tas pats asmuo, bet kur kas dažniau pasitaiko priešingai. Bet kuriuo atveju, atlikėjas būna tas asmuo, kuris įgarsina autoriaus kūrinį ir pristato visuomenei. Tai reiškia, jog autoriaus ir atlikėjo turtinės teisės į muzikinį kūrinį beveik visuomet būna kartu, kadangi vartotojui siekiant naudoti muzikinį kūrinį reikia gauti tiek autoriaus, tiek atlikėjo sutikimą. Tačiau visuomenėje pakankamai dažnai pasitaiko nuomonė, kuomet autorių ir gretutinių teisių objekto naudotojai, gavę licenciją naudoti tik vieną iš objektų mano, jog įgijo teisę naudoti ir kitą objektą. Nors autoriaus ir atlikėjo teisės visuomenėje yra tapatinamos, tačiau jų reglamentavimas ir išimtinių turtinių teisių turinys skiriasi. Pirma, pažymėtina, kad skiriasi šių teisių subjektai: autorių teisių – kūrinio autorius, gretutinių teisių – atlikėjas arba fonogramų gamintojas. Antra, skiriasi objektas: autorių teisių objektas – pats muzikinis kūrinys, gretutinių teisių – atlikimas arba atlikimo įrašas. Trečia, autoriaus išimtinės turtinės teisės į kūrinį ir jų apimtis nepriklauso nuo to, kokioje laikmenoje kūrinys buvo įrašytas. Tuo tarpu atlikėjų išimtinės turtinės teisės priklauso nuo to, ar atlikimas yra įrašytas, ar ne⁶.

Toliau šiame skyriuje bus apžvelgtos autoriaus ir atlikėjo turtinės teisės į muziką interneto kontekste, kurias jiems suteikia Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos (toliau – Berno konvencija), Tarptautinė Romos konvencija dėl atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų apsaugos (toliau – Romos konvencija), Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos autorių teisių sutartis (toliau – PINO autorių teisių sutartis), Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos atlikimų ir fonogramų sutartis (toliau – PINO atlikimų ir fonogramų sutartis), Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB dėl tam tikrų autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje aspektų derinimo, ATGTĮ ir kt. Dėl jau minėto autorių ir gretutinių teisių skirtumo, šių teisių reglamentavimas bus apžvelgtas atskirai. Taip pat, kadangi darbe bus nagrinėjamas tik minimų subjektų teisių įgyvendinimas į muzikinius kūrinius internete, šiame skyriuje bus analizuojamos pastarosios autoriaus ir gretutinių teisių subjektų turtinės teisės: kūrinio ar atlikimo įrašo atgaminimo teisė, platinimo teisė, viešo paskelbimo teisė, įskaitant jų padarymo viešai prieinamais internete.

⁶ Birštonas, R.; Matulevičienė, N.J.; Usonienė, J. Atlikėjų turtinių teisių teisinio reglamentavimo problemos Lietuvoje. *Jurisprudencija*. 2011, 18(3): 995-1017.

1.1 Autorių ir gretutinių turtinių teisių turinys

Autorių turtinių teisių turinys. Autorių teisės tarptautiniu mastu pirmą kartą buvo įtvirtintos 1886 m. priimtoje Berno konvencijoje. Iki tol pirmas žinomas rašytinis teisės aktas, saugantis autorių teises, buvo Karalienės Anos Statutas, išleistas 1710 m.⁷ Lietuva prie Berno konvencijos prisijungė 1994 m. gruodžio 14 d, o šiuo metu prie šios konvencijos yra prisijungusios 168 šalys⁸. Berno konvencija buvo siekiama „kiek įmanoma efektyviai ir vienodai saugoti literatūros ir meno kūrinių autorių teises.“⁹ Tačiau Berno konvencija buvo orientuota į tuo metu vyraujančią technologinę pažangą, todėl tobulėjant technologinėms galimybėms panaudoti autorių teisių objektus didėjo poreikis detalizuoti ir išplėsti autorių teises. Nepaisant to, kad Berno konvencija ir šiuo metu yra pamatinis autorių teisių apsaugą reguliuojantis teisės aktas, po jos priėmimo, autorių teisių įgyvendinimo internete srityje buvo priimti šie tarptautiniai ir Europos Sąjungos teisės aktai:

- ✓ Pasaulinė autorių teisių konvencija, priimta 1952 m.;
- ✓ Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos autorių teisių sutartis, priimta 1996 m. gruodžio 20 d.;
- ✓ Konvencija dėl elektroninių nusikaltimų, priimta 2001 m. lapkričio 23 d.;
- ✓ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl tam tikrų autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje aspektų derinimo;
- ✓ Europos Parlamentas ir Taryba 2014 m. vasario 26 d. direktyva 2014/26/ES dėl kolektyvinio autorių teisių ir gretutinių teisių administravimo ir daugiateritorių licencijų naudoti muzikos kūrinius internete teikimo vidaus rinkoje.

Pažymėtina, jog itin didelę įtaką autorių teisių įgyvendinimui bei apsaugai lėmė PINO autorių teisių sutartis. Ja buvo siekiama įtvirtinti efektyvų autorių teisių įgyvendinimą bei apsaugą, kurios neapėmė Berno konvencija dėl sparčios technologinės pažangos. PINO autorių teisių sutartis išplėtė autorių turtinių teisių apsaugos sritis, ypač skaitmeninėje erdvėje, taip užpildydama spragas, esančias Berno konvencijoje.

Lietuva yra ratifikavusi visus aukščiau išvardintus teisės aktus ir jie yra laikomi Lietuvos teisinės sistemos dalimi. Šioms normoms yra teikiamas prioritetas, jei nustatoma kolizija tarp Lietuvos

⁷ *History of Copyright*, 2005 <<http://www.historyofcopyright.org/>>.

⁸ WIPO-Administred Treaties. *World Intellectual Property Organization* <http://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?treaty_id=15>.

⁹ Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos. *Valstybės žinios*. 1995 Nr. 40-2844.

nacionalinių teisės aktų ir tarptautinių teisės aktų¹⁰. Lietuva taip pat yra perkėlusį į savo teisės sistemą daugumą Europos Parlamento ir Tarybos priimtų aukščiau išvardintų direktyvų. Šiuo metu į Lietuvos teisės sistemą dar nėra perkelta Europos Parlamento ir Tarybos 2014 m. vasario 26 d. priimta direktyva 2014/26/ES dėl kolektyvinio autorių teisių ir gretutinių teisių administravimo ir daugiateritorijų licencijų naudoti muzikos kūrinius internete teikimo vidaus rinkoje.

Taigi, autorius, įgyvendindamas savo teises į muzikinį kūrinį internete, naudojami jam ATGTĮ 15 str. 1 d. suteiktomis išimtinėmis turtinėmis teisėmis. Be abejo, ne visos ATGTĮ 15 str. 1 d. išvardintos teisės yra tinkamos muzikinių kūrinių įgyvendinimui internete, tokios kaip antai teisė versti kūrinį ar teisė kūrinį adaptuoti, aranžuoti ar kitaip perdirbti. Todėl šiame darbe bus analizuojamos tik tos išimtinės turtinės teisės, kurios yra susijusios su muzikinių kūrinių panaudojimu internete, o konkrečiai:

- ✓ teisė atgaminti kūrinį bet kokia forma ar būdu;
- ✓ teisė platinti kūrinio originalą ar jo kopijas parduodant, nuomojant, teikiant panaudai ar kitaip perduodant nuosavybėn arba valdyti, taip pat importuojant, eksportuojant;
- ✓ teisė viešai skelbti kūrinį.

Visos šios teisės yra glaudžiai susijusios, ypatingai kalbant apie jų praktinį įgyvendinimą. Pavyzdžiui, jeigu naudotojui išduodama licencija atgaminti kūrinį, visada tuo pačiu bus leidžiama ir kūrinį platinti¹¹.

Atgaminimo teisė yra viena iš svarbiausių ir labiausiai naudojamų autoriaus išimtinių turtinių teisių, tačiau į Berno konvenciją ji buvo įtraukta tik 1967 m. Stokholmo redakcijoje¹². Anksčiau ši teisė buvo plačiai naudojama knygų leidyboje, kiek vėliau atgaminant muzikinius kūrinius materialiose laikmenose. Šiuo metu atgaminimo teisė yra itin svarbi skaitmeninėje ir interneto erdvėje, kadangi tam, kad kūrinys galėtų būti pateiktas internete, būtina atlikti jo kopiją. Tai reiškia, kad galutiniai vartotojai internete naudojami tik kūrinių kopijomis. Atlikti kūrinio kopiją galima labai nesunkiai ir greitai naudojantis šiuolaikinėmis technologijomis, o šios kopijos gali taip pat nesunkiai paplisti po visą pasaulį interneto dėka.

Atgaminimo sąvoka nei PINO autorių teisių sutartyje, nei Berno konvencijoje nėra pateikiama. Tačiau iš normos, kuria autoriui yra suteikiama išimtinė teisė leisti arba uždrausti

¹⁰ Stonkienė, M. *Autorių teisė*. Vilnius: Europos socialinis fondas, 2011, p. 47.

¹¹ Vileita A. *Lietuvos Respublikos Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo komentaras*. Vilnius: Lietuvos Rašytojų sąjungos leidykla, 2000, p. 65.

¹² *Berno konvencijos dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos komentaras* (Paryžiaus akto redakcija 1971). Vilnius, 2001, p. 58.

atgaminti savo kūrinį, galima nesunkiai išvesti atgaminimo sąvoką – tai kūrinio kopijų darymas bet kokia forma ir būdu.¹³ ATGTĮ 2 str. 1d. kūrinio atgaminimą taip pat apibrėžia kaip kūrinio laikinų ar nuolatinių kopijų darymą bet koku būdu ir forma. Analogiškai ši sąvoka aiškinama Pasaulio intelektinės nuosavybės apsaugos organizacijos (toliau – WIPO) išleistame Autorių teisių ir gretutinių teisių teisinių terminų žodyne¹⁴. Apskritai kūrinio atgaminimo sąvoka nepakito ir skaitmenizavimo bei interneto plėtros laikotarpiu. Pažymėtina, jog Berno konvencija kūrinio atgaminimo skaitmenine forma nenumatė, tačiau žodžiai „bet kokia forma ir būdu“ leidžia suprasti, kad ir ateityje atsirasiąntys atgaminimo būdai pateks po šios normos apsauga. PINO autorių teisių sutartis šią Berno konvencijos nuostatą patikslino ir numatė, jog „atgaminimo teisė ir pagal tą straipsnį leidžiamos išimtys pilnai taikomos skaitmeninei aplinkai“. Šia sutartimi taip pat buvo patikslinta, kad „saugomo kūrinio skaitmenine forma laikymas elektroninėse laikmenose yra suprantamas kaip atgaminimas pagal Berno konvencijos 9 straipsnį¹⁵.

Vis dėlto autoriaus išimtinė turtinė teisė leisti arba uždrausti kūrinio atgaminimą nėra absoliuti. Kūrinio atgaminimo teisei taikomos laikino ir asmeninio kūrinio atgaminimo apribojimai. Asmeninis kūrinio atgaminimas labiau sietinas su materialiomis kopijomis. Kadangi tai nėra šio darbo tema, išsamiau panagrinėsime teisę laikinai atgaminti.

Laikinas kūrinio atgaminimas suprantamas kaip trumpalaikiai arba atsitiktiniai veiksmai, „sudarantys neatskiriama ir esminę technologinio proceso dalį ir atliekami tik tam, kad tarpininkas galėtų užtikrinti veiksmingą perdavimą kompiuterių tinklais tarp trečiųjų asmenų, arba tam, kad paskui būtų teisėtai pasinaudota kūrinium, jeigu tokie laikini atgaminimo veiksmai atskirai neturi ekonominės vertės“.¹⁶ Remiantis šia sąvoka, galima teigti, jog laikinas kūrinio atgaminimas turi šiuos bruožus:

- ✓ trumpalaikiai arba atsitiktiniai veiksmai;
- ✓ sudaro esminę ir neatskiriama technologinio proceso dalį;
- ✓ skirtas užtikrinti veiksmingą perdavimą kompiuterių tinklais tarp trečiųjų asmenų;
- ✓ negali turėti ekonominės vertės.

Laikinas atgaminimas į Lietuvos teisės sistemą buvo perkeltas iš Europos Parlamento ir Tarybos 2001 m. gegužės 22 d. direktyvos 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių

¹³ Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos, *supra* note 9, 9 str. 1 d.

¹⁴ WIPO Glossary of Terms of the Law of Copyright and Neighboring Rights. *World Intellectual Property Organization*. Geneva: 1981, p. 228.

¹⁵ Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos autorių teisių sutartis. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 32-1060.

¹⁶ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas, *supra* note 1, 29 str., 1 d. 1 p.

informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų derinimo ir yra numatytas ATGTĮ 29 str. Šis autoriaus turtinių teisių apribojimas išimtinai sietinas su kūrinių skaitmenizavimo ir interneto plėtros laikotarpiu. Kol kūrinio kopija internete yra visiškai pasiekama galutiniam vartotojui, jos pateikimo procese yra atliekama net keletas laikinų kopijų¹⁷. Todėl labiausiai šiuo apribojimu naudojasi interneto paslaugų teikėjai, kadangi jiems yra suteikiama teisė savo serveryje padaryti laikiną kūrinio kopiją, kuri yra skirta pasiekti galutinį vartotoją. Tačiau galutinis kūrinio vartotojas neįgyja teisės kūrinių atgaminti kompiuterio standžiajame diske, nes toks veiksmas jau pakliūtų po autoriaus išimtinę teisę leisti arba uždrausti atgaminti kūrinių.

Taigi, remiantis aukščiau išdėstyta, galima teigti, kad kūrinių atgaminimas interneto kontekste skirstomas į du būdus. Pirma, kai vartotojas atsisiunčia kūrinių skaitmeninę kopiją į savo kompiuterio standųjį diską (dar gali būti vadinama nuolatinė kopija). Antra, kai kūrinių kopija yra atliekama kompiuterio vidinėje atmintyje (RAM) tam, kad vartotojas turėtų galimybę išvysti / išgirsti pageidaujamą kūrinių. Lietuvoje pastarasis būdas patenka į laikino atgaminimo sąvoką ir yra laikomas kaip vienas iš autoriaus teisių apribojimų. Pagrindinis kriterijus skiriantis šiuos būdus yra tas, kad išjungus kompiuterį, kopija esanti kompiuterio standžiajame diske išlieka ir vėliau vartotojas juo gali pasinaudoti, o kopijos vidinėje kompiuterio atmintyje (RAM) nelieka. Vis dėlto pasaulyje nėra vieningos valstybių nuomonės ar laikinasis kūrinių atgaminimas turi patekti į atgaminimo teisės turinį, ar kaip Lietuvoje, būti laikomas kaip technologinio proceso dalis. Pavyzdžiui, Jungtinėse Amerikos Valstijose vyrauja nuomonė, kad kūrinių kopija kompiuterio vidinėje atmintyje (RAM) patenka į atgaminimo teisės turinį. Tai argumentuojama teigiant, kad kopija kompiuterio vidinėje atmintyje (RAM) yra pakankamai stabili, jog būtų atlikta kopija¹⁸. Toliau šiame darbe minėdami kūrinių atgaminimo teisę, vadovausimės Lietuvoje vyraujančiu skirstymu ir nuomone.

Teisė platinti kūrinių yra glaudžiai susijusi su teise atgaminti kūrinių. Be platinimo teisės, atgaminimo teisė neturėtų jokios ekonominės vertės. Platinimo teisė Berno konvencijoje nėra įtvirtinta. Berno konvencijos komentare bandoma paaiškinti, jog „galbūt taip yra todėl, kad daugeliui šalių neaišku, ką ši teisė reiškia, o kai kuriose šalyse ši teisė aptarta nacionaliniuose įstatymuose“¹⁹. Berno konvencijos komentare taip pat pažymima, kad platinimo teisė „išsirutulioja iš atgaminimo teisės“, o vieną iš platinimo būdų numato kaip platinimą per kabelinę televiziją. Akivaizdu, jog

¹⁷ Peter K. Yu. The Copy in Copyright. *Social Science Research Network*. Jungtinės Amerikos Valstijos: Texas A&M University School of Law. 2015-07-18 <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2632914>.

¹⁸ Efroni, Z. The Digital Reproduction Right. *Social Science Research Network*. 2011-01-19 <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1743506>.

¹⁹ Berno konvencijos dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos komentaras (Paryžiaus akto redakcija 1971), *supra* note 12, p. 58.

remiantis šia nuomone, manoma, kad platinimo teisė apėmė kur kas daugiau nei tik kūrinio originalo ar kopijos pardavimą. PINO autorių teisių sutartis įnešė kiek daugiau aiškumo, apibrėžiant platinimo teisės ribas. Ji numatė, kad „literatūros ir meno kūrinių autoriai turi išimtinę teisę suteikti leidimą padaryti jų kūrinių originalus ar jų kopijas viešai prieinamus, juos parduodant ar kitaip perduodant nuosavybėn“²⁰. Tai reiškia, jog PINO autorių teisių sutartis numatė, kad kūrinio platinimas turi būti siejamas tik su kūrinio originalo ar jo kopijų pardavimu, tačiau platinimo veiksmo nesiejant su kūrinio rodymu visuomenei. Vis dėlto PINO autorių teisių sutartis, apibrėždama platinimo teisę žodžiais „padaryti jų kūrinių originalus ar jų kopijas viešai prieinamus, juos parduodant ar kitaip perduodant nuosavybėn“ tuo pačiu sukėlė neaiškumo, nes į platinimo teisės apibrėžimą įtraukė atskirą išimtinę autoriaus turtinę teisę – padaryti kūrinį viešai prieinamu. Naudojant muzikinius kūrinius internete, šios dvi teisės atskiriamos pagal tokius požymius:

- 1) jei vartotojams leidžiama tik klausytis muzikinio kūrinio internete (užtenka ir muzikinio kūrinio fragmento, iš kurio jis gali būti atpažįstamas) – jis yra padaromas viešai prieinamu;
- 2) jei tuo pačiu vartotojui leidžiama nusipirkti ir atsisiųsti skaitmeninę kūrinio kopiją į savo kompiuterio kietąjį diską – kūrinys yra ir platinamas ir padaromas viešai prieinamu.

ATGTĮ šias dvi teises gana aiškiai atskiria, o įtvirtindamas išimtinę autoriaus teisę uždrausti arba leisti kūrinį platinti, ją apibrėžia kaip „teisę platinti kūrinio originalą ar jo kopijas parduodant, nuomojant, teikiant panaudai ar kitaip perduodant nuosavybėn arba valdyti, taip pat importuojant, eksportuojant“²¹. Platinimo sąvoka ATGTĮ 2 str. nėra apibrėžta, tačiau remiantis aukščiau išdėstytais kriterijais, ši autoriaus turtinė teisė apima tik kūrinio kopijų ar originalo platinimą tiek materialiose laikmenose, tiek interneto tinklais, jas išleidžiant į komercinę apyvartą.

Tačiau platinimo teisė turi išsiskiriantį požymį – ji gali būti išnaudota. Remiantis ATGTĮ 16 str. 1 d. „autoriui ar jo teisių perėmėjui, kuris pardavė ar kitu būdu perdavė nuosavybėn Europos ekonominės erdvės valstybių teritorijoje kūrinio originalą ar jo kopijas, Europos ekonominės erdvės valstybių teritorijoje nustoja galioti (išnaudojama) išimtinė teisė platinti teisėtai apyvartoje esantį kūrinį ar jo kopijas.“ Toks išaiškinimas yra pateiktas Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB dėl tam tikrų autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje aspektų

²⁰ Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos autorių teisių sutartis, *supra* note 15, 6 str.

²¹ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas, *supra* note 1, 15 str.

derinimo 4 str. 2 d.²² Remiantis šiomis normomis, teisės platinti kūrinio originalą ar kopijas išnaudojimui keliamos dvi sąlygos:

- 1) kūrinio originalas ar jo kopija pirmą kartą turi būti parduoti Europos Sąjungos teritorijoje;
- 2) kūrinio originalą ar jo kopijas turi parduoti autorius ar kitas asmuo, turintis autoriaus sutikimą.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas byloje 3K-3-336/2011 UAB „Acme“ v UAB „GPP“ išaiškino, jog „teisių turėtojai Bendrijoje (ES) pirmą kartą pardavus kūrinio originalą ar jo kopijas arba kai originalas ar jo kopijos yra parduodamos jam leidus, išnaudojama teisė kontroliuoti to objekto perpardavimą Bendrijoje (ES).“²³ Tai reiškia, jog „išimtinė teisė platinti kūrinį parduodant jį ar jo kopijas užtikrina autoriui pirmenybę patekti į rinką su materialiomis kūrinio kopijomis“, tačiau vėliau „autorius nebegali kontroliuoti išleistų kūrinių kopijų apyvartos“²⁴.

Vis dėlto tiek ATGTĮ, tiek prieš tai minėta direktyva, nustato materialių kopijų platinimo teisės išnaudojimą. Platinimo teisės išnaudojimas internete yra sudėtingesnis procesas. Tam, kad platinimo teisė internete būtų išnaudota, reikia, kad asmuo parduotų būtent tą skaitmeninę muzikinio kūrinio kopiją, kurią jis įsigijo iš internetinės parduotuvės, pavyzdžiui, *iTunes*. Tai atlikti yra itin sudėtinga, nes asmuo vien tik savo kompiuterio kietajame diske gali būti atlikęs begalę skaitmeninių būtent to kūrinio kopijų. Nepaisant to, kompanija *ReDigi Inc.* pirmoji pasaulyje ir kol kas vienintelė pasiūlė vartotojams „naudotų“ skaitmeninių muzikinių kūrinių perpardavimą. Vartotojai, legaliai įsigiję skaitmeninę muzikinio kūrinio kopiją, *ReDigi* sukurtame internetiniame puslapyje gali ją perparduoti kitiems asmenims. Vis dėlto netrukus po šios kompanijos veiklos pradžios muzikos įrašų kompanija *Capitol Records, LLC* iškėlė bylą *ReDigi Inc.*, teikdama, kad pastaroji platina muzikinių kūrinių kopijas, neturėdama licencijos ir nemokėdama autorinio atlyginimo²⁵. *ReDigi Inc.* tuo tarpu teigė, kad ji neplatina naujų kopijų, o apskritai veikia kaip tarpininkė, padėdama vartotojams parduoti savo legaliai įsigytą skaitmeninę kopiją, remiantis platinimo teisės išnaudojimo taisykle. Tačiau teisėjo tai neįtikino ir jo nuomonė buvo skirtinga. Jis teigė, kad „skaitmeninės kūrinio kopijos perkėlimas į naują kietąjį diską laikomas platinimu autorių teisės įstatymo prasme“²⁶. Nors *ReDigi*

²² Europos Parlamento ir Tarybos 2001 m. gegužės 22 d. direktyva 2001/29/EB dėl tam tikrų autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje aspektų derinimo. [2001] OJ, L167.

²³ Lietuvos Aukščiausiasis Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. liepos 21 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Acme“ v UAB „GPP“ (bylos Nr. 3K-3-336/2011).

²⁴ Usonienė, J. *Autorių teisių perdavimo ypatybės*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2008, p. 65.

²⁵ United States District Court, Southern District of New York. *Capitol Records, LLC v ReDigi Inc.* Memorandum and Order, 2013-03-20. <<http://digitalcommons.law.scu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1334&context=historical>>.

²⁶ *Ibid.*

Inc. šis sprendimas buvo nepalankus, kompanijos įkūrėjai patobulino technologinę šios sistemos pusę, įdiegdami sistemą, kuri sugeba patikrinti, ar perparduodama kopija buvo įsigyta legaliai. Taip pat, šiuo metu, šia sistema leidžiama perparduoti tik muzikinius kūrinius, įsigytus iš *iTunes*. Todėl galima teigti, jog platinimo teisės išnaudojimas galimas ne tik materialioms kopijoms, tačiau ir skaitmeninėms.

Vis dėlto bendros nuomonės, ar platinimo teisės bei platinimo teisės išnaudojimas gali būti taikomas internete, nėra. Pavyzdžiui, V. Mizaro nuomone, platinimo teisė „apima tik materialių kūrinio egzempliorių / kopijų (įskaitant ir elektronines laikmenas) platinimą²⁷“. Tai argumentuojama, teigiant, jog „vartotojas, kompiuterių tinklais parsisiuntęs kūrinių, pirmiausiai mato tik informaciją, o vėliau gali pats ją išsaugoti kokioje nors laikmenoje, taip padarydamas kopiją, bet jau kitą“²⁸. Tačiau tokiu teiginiu atrodytų paneigiama skaitmeninės kopijos reikšmė. Kyla klausimas, kaip apibrėžti skaitmeninę kopiją? Kitas klausimas, kaip tuomet reglamentuoti, pavyzdžiui, *iTunes* veiklą, kuri pardavinėja skaitmenines kopijas? Be to, kaip matysime kituose šio darbo skyriuose, užsienio šalių teismai nagrinėdami, bylas dėl autorių teisių pažeidimų internete, dažnai įvardindavo, jog vartotojai pažeidė atgaminimo (angl. *reproduction*) ir platinimo (angl. *distribution*) teises. Taigi taip teigdami, jie pripažįsta, jog platinimo teisė internete taip pat taikoma.

Kiti kūrinio platinimo būdai numatyti ATGTĮ 15 str. 1 d. 5 p. yra kūrinio originalo ar jo kopijų nuoma bei jų panauda. Šių būdų sąvokos yra patvirtintos ATGTĮ 2 str. 1 d. 24 p. ir 25 p. ir atitinkamai reiškia kūrinio originalo ar jo kopijos perdavimą naudoti tam tikrą laiką, siekiant tiesioginės ar netiesioginės komercinės naudotis, arba panaudos atveju, neatlygintinas perdavimas naudotis bibliotekose ar kitose viešai prieinamose įstaigose.²⁹ Skiriamasis bruožas platinti kūrinio originalą ar jo kopiją nuomos bei panaudos būdu yra tas, jog pirmuoju atveju, kūrinio turtinių teisių turėtojas šiuo būdu siekia gauti tam tikrą atlygį, o antruoju būdu kūrinys ar jo kopija perduodama naudoti tam tikrą laiką neatlygintinai, neturint komercinės naudos tikslo. Nors teisė nuomoti kūrinių ar teikti panaudai yra priskirtina prie platinimo teisės, tačiau jos laikytinos savarankiškoms. Išskirtinumą rodo ir tai, jog kūrinio platinimo atveju, nuosavybės teisė į kūrinio originalą ar jo kopiją pereina subjektui, gaunančiam platinimo teisę, o nuomos bei panaudos atveju, nuosavybės teisė į juos nepereina.³⁰ Remiantis ATGTĮ 16 str. 2 d. teisė nuomoti kūrinių bei teikti panaudai neturi išnaudojimo

²⁷ Mizaras, V. *Autorių teisė*, I tomas. Vilnius: Justitia, 2008, p. 385.

²⁸ *Ibid*, p. 386.

²⁹ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas, *supra* note 1, 2 str., 1 d.

³⁰ Usonienė, J., *Autorių teisių perdavimo ypatybės*, *supra* note 23, p. 66.

savybės. Tai reiškia, kad nuomos bei panaudos teisės neprarandamos pardavus ar kitu būdu išplatinus kūrinio originalą ar jo kopijas.³¹

Teisė viešai skelbti kūrinių yra pakankamai plati teisė, kadangi ji susideda iš teisės kūrinių transliuoti, retransliuoti ir padaryti viešai prieinamu. Kūrinius transliuoja radijo ir televizijos stotys, kurios privalo turėti leidimus šiems veiksams. Transliacija yra suprantama kaip „garsų arba vaizdų ir garsų arba jų išraiškos viešas perdavimas bevielio ryšio priemonėmis, įskaitant palydovinį ryšį“³² Retransliacija, remiantis Berno konvencijos 11 bis str. 1 d., suprantama kaip „teisė viešai skelbti visuomenei eteryje transliuojamus kurinius, kai tai daro kita nepradinė organizacija“. Analizuojant ATGTĮ ir Berno konvencijoje įtvirtintą transliavimo ir retransliavimo apibrėžimą, akivaizdu, jog įstatymų leidėjas šiuose apibrėžimuose transliavimo internetu nenumatė. Apskritai, kol kas dar nei vienas tarptautinis teisės aktas nereglamentuoja transliavimo internetu. Pasaulio intelektinės nuosavybės organizacija 2007 m. parengė transliuojančiųjų organizacijų apsaugos sutartį, tačiau tuomet ji neapėmė transliavimo internetu³³. 2013 m. pabaigoje buvo pasiūlyta į minimą sutartį įtraukti straipsnį nustatantį apsaugos taikymą ir transliacijai internetu³⁴. Tačiau nuo to laiko šioje srityje toliau pasistūmėta nebuvo ir tarptautinės teisės normos, saugančios transliuojančias organizacijas nuo „piratavimo“, toliau nėra atnaujintos nuo 1961 m. priimtoms Romos konvencijos dėl atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų apsaugos³⁵.

Anglų kalboje, transliavimas internetu dažniausiai vadinamas „webcasting“ arba „streaming“, kurie reiškia, kad vartotojas, naudodamasis kompiuteriu ir internetu, gali klausytis vadinamosios gyvos transliacijos.³⁶ Lietuvos Respublikos įstatymų leidėjas dar nėra numatęs atskiros sąvokos transliavimui internetu, todėl šiame darbe minėdami transliavimo teisę, ją turėsime tik muzikinių kūrinių įgyvendinimo internete kontekste. Remiantis įstatymo apibrėžimais, matome, jog transliavimas nuo retransliavimo skiriasi tuo, kad pastarojo atveju, kūrinius transliuoja nepradinė organizacija. Transliavimo internetu atveju, retransliavimas dažniausiai nevyksta, nes pati transliuojančioji organizacija vartotojams suteikia atskirą galimybę tą pačią transliaciją girdėti

³¹ Europos Parlamento ir Tarybos 2006 m. gruodžio 12 d. direktyva 2006/115/EB dėl nuomos ir panaudos teisių bei tam tikrų teisių, gretutinių autorių teisėms, intelektinės nuosavybės srityje. [2006] OL 376/28.

³² Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas, *op. cit.*, 2 str., 1 d.

³³ Draft Non-paper on the WIPO Treaty on the Protection of Broadcasting Organizations. Draft 1.0, 2007-03-08. *World Intellectual Property Organization*. <http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/wipo/wipo-nonpaper_en.pdf>.

³⁴ Standing Committee on Copyright and Related Rights. Draft Treaty on the Protection of Broadcasting Organizations. *World Intellectual Property Organization*. SCCR/26/6. Geneva, 2013-11-28 <http://www.wipo.int/edocs/mdocs/copyright/en/sccr_26/sccr_26_6.pdf>.

³⁵ Protection of Broadcasting Organizations – Background Brief. *World Intellectual Property Organization* <<http://www.wipo.int/pressroom/en/briefs/broadcasting.html>>.

³⁶ What is Webcasting/Streaming? *Academic Technology: San Jose state university*. <<http://www.sjsu.edu/atn/webcasting/>>.

interneto pagalba. Pagrindinis to pavyzdys galėtų būti radijo stotys, kurios savo klausytojams suteikia galimybę tos pačios transliacijos klausytis ir internetu. Taip pat, pastaruoju metu populiarios yra išimtinai internetinės radijo stotys. Taigi tokiu atveju, tai irgi bus vadinama transliacija, kadangi pati internetinė radijo stotis bus vertinama kaip pradinė transliuojančioji organizacija. Pagrindinis bruožas skiriantis transliaciją ir retransliaciją nuo padarymo viešai prieinamo yra tas, jog transliacijos ir retransliacijos atveju, vartotojas gali pasiekti kūrinį tik tuo metu, kai transliacija ar retransliacija vyksta, o padarymo viešai prieinamu atveju, vartotojas kūrinį pasiekia bet kada jam norimu laiku. Teisė kūrinį padaryti viešai prieinamu ypatingai siejama su internetu, kadangi „pagrindinis būdas padaryti kūrinį viešai prieinamą yra jo paskelbimas internete.“³⁷

Teisės padaryti kūrinį viešai prieinamu Berno konvencija nenumato. Ši teisė pirmą kartą tarptautiniu lygmeniu buvo įtvirtinta PINO autorių teisių sutartyje. Lietuvos teisės sistemoje ji yra įtvirtinta ATGTĮ 15 str. 1 d. 8 p. Kaip jau minėta anksčiau, teisė padaryti kūrinį viešai prieinamu yra vienas iš būdų, išplaukiančių iš teisės kūrinį viešai skelbti. ATGTĮ 2 str. 1 d. 31 p. viešas paskelbimas apibrėžtas kaip „kūrinio viešas perdavimas laidais, bevielio ryšio priemonėmis, įskaitant jo padarymą viešai prieinamu tokiu būdu, kad visuomenės nariai galėtų jį pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku.“³⁸ Analogiškas teisės viešai skelbti apibrėžimas yra įtvirtintas ir PINO autorių teisių sutarties 8 str.³⁹ Kūrinio padarymą viešai prieinamu tiksliausiai apibūdina minimi ATGTĮ ir Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos autorių teisių sutarties straipsnio žodžiai: „visuomenės nariai galėtų jį pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku“. Ši teisė turi:

- ✓ *kūrinio naudojimo interaktyvumo požymį*, kadangi siejasi su galimybe asmeniui pasiekti kūrinį, kai jis to nori. Tuo tarpu, transliacijos ar retransliacijos atveju, asmuo kūrinį gali pasiekti tik tuo metu, kai tokia transliacija ar retransliacija vyksta;
- ✓ *viešumo požymį*, kuris reiškia, jog kūrinį padarius viešai prieinamu, siūloma juo pasinaudoti neapibrėžtai visuomenės daliai, neatsižvelgiant ar tuo buvo pasinaudota, ar ne.⁴⁰

Pabrėžtina, kad teisė kūrinį padaryti viešai prieinamu savaime nereiškia ir teisės jį atgaminti ar platinti. Tai yra savarankiška teisė. Vis dėlto pabrėžtina, jog padarant kūrinį viešai prieinamu internete, tam tikru laiku visuomet yra atliekama kopija kompiuterio vidinėje atmintyje (RAM). Todėl tai, ką matome internete, visada yra kūrinio kopijos, įskaitant ir transliavimo ir retransliavimo atvejus.

³⁷ Birštonas, R. et al. *Intelektinės nuosavybės teisė*. Vilnius. VĮ Registrų centras, 2010, p. 138.

³⁸ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas, *supra* note 1, 2 str., 1 d.

³⁹ Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos autorių teisių sutartis, *supra* note 15, 8 str.

⁴⁰ Birštonas, R., et al. *Intelektinės nuosavybės teisė*, *supra* note 36, p. 138

Nors teisė platinti ir teisė padaryti kūrinį viešai prieinamu gali atrodyti kaip panašios teisės, tačiau jos turi esminį skirtumą – teisė platinti, kaip jau minėta anksčiau, reiškia prekybą kūrinio skaitmeninėmis kopijomis internete. Naudotojas parduoda skaitmeninę kūrinio kopiją, o teisės kūrinį padaryti viešai prieinamo atveju, naudotojas kopijos neparduoda – jis suteikia teisę vartotojams tik klausytis muzikinio kūrinio tam tikroje virtualioje erdvėje, vartotojams norimu laiku ir norimoje vietoje. Tam tikrai atvejais šios dvi teisės gali būti naudojamos tuo pačiu metu. Pavyzdžiui, *iTunes* vartotojams leidžiama pasiklausyti parduodamo muzikinio kūrinio fragmento ir nusipirkti skaitmeninę to kūrinio kopiją. Todėl tokiu atveju, kompanija turi gauti licencijas kūrinį atgaminti, platinti bei padaryti viešai prieinamu.

Anksčiau, technologijoms ir internetui nesant taip išsiplėtojus, kūrinio padarymo viešai prieinamu teisė nebuvo tokia reikšminga ir teisių subjektui neatnešdavo realios ekonominės naudos, ypatingai turint omenyje muzikos kūrinius. Ši teisė daugiau atlikdavo reklamos funkciją, kuomet visuomenė buvo informuojama, jog toks kūrinys egzistuoja ir skatindavo įsigyti materialias kūrinių kopijas. Šiomis dienomis yra pakankamai plačiai paplitęs metodas internetiniame puslapyje arba mobiliojoje aplikacijoje leisti vartotojams klausytis muzikos kūrinių, tačiau nesuteikiant jiems nei teisės, nei galimybės tuos kūrinius atsisiųsti. Toks metodas sparčiai populiarėja dėl interneto ir technologijų plėtros. Vartotojas šiuo metu muzikinį kūrinį gali pasiekti bet kur ir bet kuriuo laiku, todėl stipriai mažėja būtinybė turėti tokio kūrinio kopiją su savimi. Vienas iš pavyzdžių, galėtų būti mobiliesiems įrenginiams skirta *Spotify* programėlė, kuri leidžia klausytis muzikinių kūrinių interneto pagalba. Taip pat reikia pabrėžti, kad kūrinių naudotojai prieš siekiant padaryti muzikinius kūrinius viešai prieinamais, dažniausiai susiduria ir su kūrinio atgaminimo teise. Tai įvyksta dėl to, jog prieš padarant kūrinį viešai prieinamu internete, reikia atlikti jo skaitmeninę kopiją. Nors teisė padaryti kūrinį viešai prieinamu yra pagrindinė autoriaus teisė interneto kontekste, jos įgyvendinimas, ypač iš naudotojų pusės, susiduria su dideliais sunkumais ir problemomis, kurios bus aptartos šio darbo antrame skyriuje.

Apibendrinant, galima teigti, jog šiuo metu esantis teisės viešai skelbti reglamentavimas tiek tarptautiniu, tiek nacionaliniu lygmeniu yra abstraktus ir labiau orientuotas į taip vadinamą „*off-line*“ turtinių teisių įgyvendinimą, tai yra, ne internete. Teisės transliuoti ir retransliuoti orientuotos į tradicinį kūrinių transliavimą ar retransliavimą ir neapima šių veiksmų internete. Tuo pačiu, teisė padaryti kūrinį viešai prieinamu neapima kūrinių transliavimo ar retransliavimo, kadangi ji išimtinai siejama su galimybe vartotojui pasiekti kūrinį jam patogiu metu ir patogioje vietoje (angl. *on – demand streaming*). Todėl praktiškai įgyvendinant viešo skelbimo teisę internete susiduriama su

problema, nustatant licencijoje ar autorinėje sutartyje, kokia apimtimi bus perduodamos turtinės teisės.

Gretutinių turtinių teisių turinys. Gretutinių turtinių teisių reglamentavimas, priešingai nei autorių turtinių teisių, ilgai buvo tik nacionalinio lygmens. Sparčiai tobulėjant technologijoms ir darantis vis didesnei galimybei atlikimo įrašus naudoti ir tarptautiniu mastu, buvo priimta jau minėta Tarptautinė Romos konvencija dėl atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų apsaugos. Tačiau ši konvencija, didžiąja dalimi, apėmė tik fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų teisinį reglamentavimą bei apsaugą. Atlikėjų turtinių teisių ji nenumatė, o numatė tik teisę atlikėjams leisti arba uždrausti tam tikrus veiksmus bei gauti atlyginimą už atlikimų panaudojimą. Atlikėjų išimtinis turtinių teisių pobūdis tarptautiniu mastu buvo nustatytas tik Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos atlikimų ir fonogramų sutartimi (toliau – PINO atlikėjų ir fonogramų sutartis).⁴¹ Lietuvoje gretutinės teisės numatytos tik 1994 m. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso redakcijoje⁴². Tačiau jame nebuvo aiškiai apibrėžtos gretutinės turtinės teisės. Todėl Lietuvos prisijungimas prie Romos konvencijos bei PINO atlikėjų ir fonogramų sutarties leido sulygtinti nacionalinias įstatymų normas, numatančias gretutines teises, su tarptautiniu teisiniu reguliavimu.

Prieš pradėdant nagrinėti gretutinių turtinių teisių turinį, būtina paminėti, jog kitaip nei autorių teisių, gretutinių teisių subjektai, interneto kontekste, yra trys: atlikėjai, fonogramų gamintojai ir audiovizualinio kūrinio pirmojo įrašo gamintojas. Analogiškai gretutinių teisių objektai yra: atlikimas, fonograma ir audiovizualinio kūrinio pirmasis įrašas. Atlikėjų turtinės teisės yra kiek siauresnio pobūdžio nei autorių teisių. Pavyzdžiui, ATGTĮ 53 str. 1 d. 1 p. numato, kad atlikėjai gali leisti arba uždrausti tik neįrašyto atlikimo viešą paskelbimą. Todėl viešo paskelbimo teise jie praktiškai nedisponuoja. Taip pat, praktikoje fonogramų gamintojai po atlikimo įrašymo padarymo, dažniausiai įgyja pagrindines turtines teises, kai tuo tarpu atlikėjas tik išlaiko teisę gauti atlyginimą už tų atlikimų panaudojimą. Tokia praktika yra įtvirtinta ir ATGTĮ 53 str. 4 d., kurioje teigiama, kad atlikėjas, sudarydamas sutartį su audiovizualinio kūrinio gamintoju dėl audiovizualinio atlikimo įrašo, perduoda šiam teisę transliuoti, retransliuoti, viešai skelbti, atgaminti, platinti atlikimo įrašą bei padaryti jį viešai prieinamu.⁴³ Šiuo straipsniu taip pat numatoma atlikėjų išimtinių turtinių teisių

⁴¹ Birštonas, R.; Matulevičienė, N.J.; Usonienė, J. Atlikėjų turtinių teisių teisinio reglamentavimo problemos Lietuvoje, *supra* note 6.

⁴² Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas, penktas skyrius, keturiasdešimt septintasis skirsnis. *Valstybės žinios*. 1994, Nr. 44-805.

⁴³ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas, *supra* note 1, 53 str., 4 d.

perėjimo prezumpcija, sudarant sutartį dėl audiovizualinio atlikimo įrašo. Toks reguliavimas į ATGTĮ buvo perkeltas iš Europos Parlamento ir Tarybos 2006 m. gruodžio 12 d. direktyvos 2006/115/EB dėl nuomos ir panaudos teisių bei tam tikrų teisių, gretutinių autorių teisėms, intelektinės nuosavybės srityje 3 str. 4 d. Pažymėtina, kad ši „prezumpcija taikoma ne tik nuomos teisei, kaip tą numato minėtos direktyvos 3 str. 4 d., bet visoms atlikėjo turtinėms teisėms, išskyrus teisę įrašyti neįrašytą atlikimą, kuri įgyvendinama pačiu sutarties sudarymu“⁴⁴. Tačiau muzikos kūrinių atveju, ši prezumpcija taikoma tik tiems muzikos kūriniams, kurie buvo specialiai sukurti ir atlikti konkrečiam audiovizualiniam kūriniui ir dėl kurio buvo pasirašyta sutartis su atlikėju. Todėl, jeigu atlikimas buvo įrašytas anksčiau ir neskirtas konkrečiam audiovizualiniam kūriniui, atlikėjo turtinės teisės savaime nepereina audiovizualinio įrašo gamintojui. Pastarasis tuomet turi gauti licenciją naudoti atlikimo įrašą sutartomis sąlygomis.

Nustačius, jog gretutinių teisių objektai, muzikos kūrinių įgyvendinimo internete kontekste yra atlikimas, fonograma ir audiovizualinio kūrinio pirmasis įrašas, tikslinga būtų apsibrėžti šių objektų sąvokas.

Taigi, atlikimas, turint omenyje muzikinius kūrinius, yra originalus kūrybinės intelektinės veiklos rezultatas, apimantis dainavimą bei grojimą. Tai gali būti tiek „gyvas atlikimas“, tiek atlikimo įrašas, užfiksuotas bet kokiomis priemonėmis. Pažymėtina, kad atlikimo sąvoka nėra apibrėžta nei ATGTĮ, nei Romos konvencijoje, nei PINO atlikimų ir fonogramų sutartyje.

Fonograma – tai „kūrinio atlikimo, kitų garsų ar garsų išraiškos įrašas, užfiksuotas techninėmis priemonėmis kokioje nors materialioje garso laikmenoje“.⁴⁵ Fonogramos sąvoka beveik taip pat aiškinama ir Romos konvencijos bei PINO atlikimų ir fonogramų sutarties nuostatose. Tiesa, PINO atlikimų ir fonogramų sutartyje papildomai pabrėžiama, jog fonograma yra „garsų išraiškos įrašas, užfiksuotas kita forma nei įrašas kinematografijos ar kitokio audiovizualinio kūrinio juostoje.“⁴⁶ Ši nuostata reiškia, kad „filmo garso takelis nesaugomas kaip fonograma, jei jis kartu su kitais vaizdiniais naudojamas kaip audiovizualinio kūrinio dalis. Tačiau, jeigu filmo garso takeliu naudojasi atskirai, pavyzdžiui, išleidžiant, kompaktinę plokštelę ar transliuojant radijo eterioje, toks įrašas nėra audiovizualinio kūrinio dalis.“⁴⁷ Tai reiškia, jog fonograma yra išimtinai garsinis įrašas.⁴⁸

⁴⁴ Birštonas, R.; Matulevičienė, N.J.; Usonienė, J. Atlikėjų turtinių teisių teisinio reglamentavimo problemos Lietuvoje, *supra* note 6.

⁴⁵ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas, *supra* note 1, 2 str., 8 d.

⁴⁶ Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos atlikimų ir fonogramų sutartis, 2 str., b) p. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 98-2970.

⁴⁷ Silke von Lewinski. *Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos sutarčių komentarai*. Phare, Vilnius, 2001, p. 41. (Cituota iš: Birštonas, R. et al. *Intelektinės nuosavybės teisė*. Vilnius. VĮ Registrų centras, 2010, p. 199.

⁴⁸ Birštonas, R. et al. *Intelektinės nuosavybės teisė*, *supra* note 36, p. 199.

Pažymėtina, kad teisės aktuose numatyta, jog fonograma turi būti užfiksuota materialioje garso laikmenoje. Tačiau ši nuostata neviseiškai atitinka dabartines realijas, kadangi dauguma fonogramų gamintojų dabar naudoja skaitmenines garso įrašų laikmenas.

Audiovizualinis kūrinys – tai „kinematografinis kūrinys ar kitas kinematografinėmis priemonėmis išreikštas kūrinys, sudarytas iš tarpusavyje susijusių vaizdų, perteikiančių judesį, lydimą arba nelydimą garso, įrašytas (užfiksuotas) materialioje vaizdo įrašymo laikmenoje.“⁴⁹ Tačiau toks audiovizualinio kūrinio apibrėžimas yra autorių teisių objektas. Gretutinių teisių objektu jis tampa padarius pirmąjį audiovizualinio kūrinio įrašą. Tiesa, kaip minėta anksčiau, pažymėtina, jog muzikinių kūrinių atlikėjui šis gretutinių teisių objektas svarbus tik labai siaura apimtimi – atlikėjas, remiantis ATGTĮ 53 str. 4 d., išlaiko teisę gauti atlyginimą, už panaudotą audiovizualinio kūrinio įrašą, kuriame skamba jo atliekamas kūrinys. Kadangi turtinių teisių įgyvendinimas į audiovizualinį kūrinį nėra šio darbo tema, jis toliau nagrinėjamas nebus.

Apžvelgus gretutinių teisių objektus muzikinių kūrinių įgyvendinimo internete kontekste, toliau išanalizuosime turtines teises šiame kontekste, kurias jiems suteikia nacionaliniai ir tarptautiniai teisės aktai. Kadangi atlikėjų turtinės teisės, susijusios su audiovizualinio kūrinio panaudojimu yra ganėtinai siauros muzikos kūrinių ir interneto kontekste, toliau bus nagrinėjamos šios išimtinės turtinės teisės: atgaminti atlikimo įrašą ir fonogramą (toliau – gretutinių teisių objektą), platinti bei viešai skelbti gretutinių teisių objektą, įskaitant padarymą viešai prieinamu internete.

Atgaminimo teisė, gretutinių teisių kontekste, atlieka tokią pačią funkciją kaip ir autorių teisių kontekste – suteikia teisę atlikėjams ar fonogramų gamintojams leisti arba uždrausti daryti gretutinių teisių objekto kopijas bet koku būdu ir forma. Ši teisė numatyta PINO atlikėjų ir fonogramų sutarties 7 ir 11 straipsniuose, ATGTĮ 53 str. 1 d. 3 p., o Romos konvencija šią teisę reglamentuoja tik fonogramų gamintojams⁵⁰. Gretutinių teisių objekto atgaminimas, kaip nurodo ATGTĮ 2 str. 1 d., gali būti tiesioginis ir netiesioginis. Tiesioginio atgaminimo pavyzdžiu galėtų būti gretutinių teisių objekto skaitmeninės kopijos padarymas standžiajame kompiuterio diske. Tuo tarpu netiesioginio atgaminimo atveju galėtų būti situacija, kuomet gretutinių teisių objektas yra atgaminamas pasitelkus tam tikras garso įrašymo priemones, kai toks objektas skamba radijo laidoje.

Teisė platinti gretutinių teisių objektą išplaukia iš atgaminimo teisės ir yra glaudžiai susijusi. Be platinimo teisės, atgaminimo teisė neturėtų jokios komercinės vertės. Gretutinių teisių objekto

⁴⁹ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas, *supra* note 1, 2 str., 4 d.

⁵⁰ Tarptautinė Romos konvencija dėl atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų apsaugos, 10 str. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 11-249.

platinimo teisė yra analogiška anksčiau aptartai kūrinų platinimo teisei, todėl gretutinių teisių kontekste ji nebus išsamiai nagrinėjama. Pažymėtina, kad platinimo teisė yra įtvirtinta ATGTĮ 53 str. 1 d. 5 p., PINO atlikėjų ir fonogramų sutarties 8 ir 12 straipsniuose. Įtvirtinant gretutinių teisių objekto platinimo teisę, buvo siekiama suteikti šios teisės turėtojui legaliu būdu platinti materialias minimo objekto kopijas. Tačiau vis labiau didėjant interneto bei technologijų plėtrai, materialios kopijos tapo vis mažiau populiareesnės, o šiuo metu dominuoja nematerialių, skaitmeninių kopijų platinimas. Skaitmeninę kopiją yra paprasčiau ir greičiau atlikti, kurios metu nenukenčia garso kokybė, o ir vartotojai gali kur kas patogiau jas pasiekti ir įsigyti. Tačiau tuo pačiu, skaitmeninių kopijų sklaidą yra sunkiau kontroliuoti ir didėja tiek autorių, tiek gretutinių teisių pažeidimų.

Teisė viešai skelbti gretutinių teisių objektą ir padaryti jį viešai prieinamu yra atskirta, o pirmoji yra suteikta tik atlikėjams, tačiau labai siaura apimtimi. Atlikėjas, teisę transliuoti, retransliuoti ar kitaip viešai skelbti, gali įgyvendinti tik neužfiksuoto atlikimo atveju.⁵¹ Tuo tarpu fonogramų gamintojams, kurie interneto kontekste dažniausiai yra muzikinių kūrinų gretutinių teisių turėtojai, ši teisė apskritai nesuteikta. Taip yra todėl, jog praktikoje, kaip ir autorių teisės atveju, šias teises įgyvendina gretutinių teisių kolektyvinio administravimo asociacija⁵². Jai šią teisę suteikia ATGTĮ.⁵³ Tačiau ATGTĮ atskirai nenumato transliavimo internetu teisės. Todėl fonogramų gamintojas tarsi atsiduria aklavietėje, kadangi įstatymas jam apskritai nesuteikia tokios turtinės teisės, o atlikėjas ją turi labai siauros apimties. Tačiau tuo pačiu, įstatymų leidėjas, nenumatydamas, jog transliavimas internetu yra įgyvendinamas tik per kolektyvinio administravimo asociaciją, reiškia, kad jis suteikia šią teisę įgyvendinti patiems subjektams. Apibendrinant galima teigti, jog susidaro tokia teorinė situacija, kuomet gretutinių teisių subjektų transliavimo internete teisės apskritai yra neįgyvendinamos ir nesaugomos, o viešas paskelbimas tokiu atveju apima tik teisę atlikimo įrašą ar fonogramą padaryti viešai prieinamu internete.

Kaip jau minėta anksčiau, teisė gretutinių teisių objektą padaryti viešai prieinamu, priešingai nei kūrinio, yra įtvirtinta atskirai nuo viešo paskelbimo teisės – ATGTĮ 53 str. 1 d. 4 p. Toks reglamentavimas yra sąlygotas keleto priežasčių. Pirmą, viešai prieinamu gali būti padaromas tik įrašytas atlikimas, kadangi ši teisė išimtinai siejasi su gretutinių teisių objekto prieinamumu vartotojui palankiu laiku. Antra, transliacija, retransliacija ir viešas paskelbimas siejamas su gretutinių teisių objekto prieinamumu tuo metu, kokį nustato šios paslaugos teikėjas. Trečia, „išimtinė transliavimo / viešo paskelbimo teisė suteikiama tik į neįrašytą atlikimą, o į įrašyto atlikimo transliavimą / viešą

⁵¹ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas, *supra* note 1, 53 str., 1 d. 1 p.

⁵² *Darbo autoriaus pastaba*. Analizuojamų teisių įgyvendinimas bus aptartas antrame šio darbo skyriuje.

⁵³ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas, *supra* note 1, 65 str., 3 d.

paskelbimą, atlikėjai turi ne išimtinę teisę, bet teisę į atlyginimą tais atvejais, kai naudojama komerciniais tikslais išleista fonograma.⁵⁴ Teisė padaryti gretutinių teisių objektą viešai prieinamą ir viešo paskelbimo teisė yra gana dažnai tapatinamos tarpusavyje. Vis dėlto teoriniu atžvilgiu tai nėra teisinga, kadangi pagrindinis skirtumas tarp šių teisių yra tas, kad galutinis vartotojas, viešo paskelbimo atveju, neturi galimybės rinktis, kada pasinaudoti atlikimo įrašu, nes laiką nustato paslaugos teikėjas. Tuo tarpu teisės atlikimo įrašą padaryti viešai prieinamą atveju, galutinis vartotojas pats pasirenka koku būdu ir laiku jis nori pasiekti norimą gretutinių teisių objektą.

1.2 Autorių ir gretutinių turtinių teisių į muziką galiojimo terminai

Autorių teisių galiojimo terminai. ATGTĮ 34 str. 1 d. įtvirtintas autoriaus turtinių teisių galiojimo terminas – visą jo gyvenimą ir 70 metų po autoriaus mirties, neatsižvelgiant į kūrinio teisėto padarymo viešai prieinamą datą⁵⁵. Remiantis Berno konvencijos 7 str. 1 d., autoriaus teisės saugomos visą jo gyvenimą ir 50 metų po mirties.⁵⁶ Berno konvencijoje nustatytas terminas yra minimalus, todėl valstybės narės turi teisę nacionaliniuose įstatymuose numatyti ir ilgesnį galiojimo terminą. Berno konvencijos komentare toks terminas grindžiamas tuo, jog jis „nustato teisingą pusiausvyrą tarp autorių interesų ir visuomenės poreikio turėti galimybę laisvai naudotis kultūros paveldu.“⁵⁷ Tiek ATGTĮ, tiek Berno konvencija nenustato skirtingo turtinių teisių galiojimo termino priklausomai nuo autorių teisių objekto. Tai reiškia, kad tiek muzikiniai kūriniai, tiek dailės ir kt. darbai yra saugomi vienodu, 70 metų terminu.

ATGTĮ 35 str. taip pat numato specialius autorių teisių galiojimo terminus. Jeigu kūrinys yra sukurtas kelių autorių – bendraautorystės pagrindu – galiojimo terminas gali viršyti 70 metų terminą, kadangi tokiu atveju apsaugos terminas „galioja visą bendraautorių gyvenimą ir 70 metų po paskutinio bendraautoriaus mirties.“⁵⁸ Tais atvejais, kai kūrinio autorius nėra žinomas, turtinių teisių apsauga „galioja 70 metų po kūrinio teisėto padarymo viešai prieinamą datos.“⁵⁹ Toliau apžvelgsime autorių turtinių teisių galiojimo termino skaičiavimą.

⁵⁴ Birštonas, R.; Matulevičienė, N.J.; Usonienė, J. Atlikėjų turtinių teisių teisinio reglamentavimo problemos Lietuvoje, *supra* note 6.

⁵⁵ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas, *supra* note 1, 34 str., 1 d.

⁵⁶ Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos, *supra* note 9, 7 str. 1 d.

⁵⁷ Berno konvencijos dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos komentaras (Paryžiaus akto redakcija 1971), *supra* note 12, p. 49

⁵⁸ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas, *supra* note 1, 35 str., 1 d.

⁵⁹ *Ibid*, 35 str., 2 d.

ATGTĮ 37 str. ir Berno konvencijos 7 str. 5 d. teigia, jog „terminai pradedami skaičiuoti nuo sausio 1 dienos po tų metų, kada buvo juridinis faktas, kurio pagrindu pradedamas skaičiuoti terminas.“ Remiantis tuo, galima teigti, kad autoriaus tiksli mirties data nėra svarbi, kadangi 70 metų terminas bus pradėtas skaičiuoti tik nuo kitų metų sausio 1 dienos ir baigsis po 70 metų gruodžio 31 dieną. Vadovaujantis tokiu skaičiavimu, šie metai turėtų būti paskutiniai, kuomet turtinių teisių apsauga galioja kūriniams, kurių autoriai mirė 1945 metais. Tačiau taip nėra. Pažymėtina, kad ATGTĮ įtvirtintas 70 metų apsaugos terminas nėra absoliutus. Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo pakeitimo priedo 2 str. nustato, jog įstatymo apibrėžti terminai ir kitos nuostatos taikomos tiems teisių turėtojams, kurių teisių apsaugos terminai nėra pasibaigę iki šio įstatymo įsigaliojimo.⁶⁰ Remiantis TSRS galiojusiais įstatymais, Lietuvos teritorijoje 1973 metais, po TSRS prisijungimo prie Ženevos pasaulinės autorių teisių konvencijos, buvo nustatytas 25 metų turtinių teisių apsaugos terminas po autoriaus mirties⁶¹. Lietuvos Respublikai atkūrus nepriklausomybę ir, siekiant prisijungti prie Berno konvencijos, 1994 metais buvo priimtos tuo metu galiojusio Civilinio kodekso pataisos⁶² ir turtinių teisių apsaugos terminas buvo prailgintas iki Berno konvencijoje nustatyto minimalaus 50 metų po autoriaus mirties⁶³. 1999 metais, priėmus ATGTĮ, buvo nustatytas ir šiandien galiojantis 70 metų po mirties apsaugos terminas. Pažymėtina ir tai, jog iki Lietuvos prisijungimo prie Berno konvencijos 1995 metais, užsienio autorių teisės Lietuvos teritorijoje nebuvo saugomos, todėl 1973 metais įtvirtintas 25 metų terminas negalėjo nutrūkti ir ėmė galioti Berno konvencijoje numatytas 50 metų terminas. Todėl, remiantis tuo, kas išdėstyta, galima daryti išvada, kad Lietuvoje yra saugomos turtinės teisės Lietuvos autorių, mirusių ne vėliau kaip 1969 metais, o užsienio autorių – ne vėliau kaip 1949 metais. Pažymėtina, kad iš esmės toks skaičiavimas kol kas galimas tik teoriniame lygmenyje kadangi praktikoje Lietuvos teismai dar nėra sprendę teisinių ginčų, kilusių dėl autorių teisių subjektų apsaugos galiojimo. Apibendrinant, galima teigti, jog ATGTĮ 34 str. numatytas 70 metų apsaugos terminas yra orientuotas į ateitį, nes pilnai jis gali būti įgyvendintas 2038 metais, kai Lietuvos ir užsienio šalių autorių apsaugos terminas susivienodins ir visiems, be išimties, bus taikomas tas pats terminas.

Gretutinių teisių galiojimo terminai. Prieš Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2011/77/ES, kuri iš dalies pakeitė direktyvą 2006/116/EB dėl autorių ir gretutinių teisių apsaugos

⁶⁰ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo pakeitimo įstatymo Priedo, 2 str. 1 d. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 28-1125.

⁶¹ LTSR civilinio kodekso 536 str. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos kodekso 536 str. *Lietuvos TSR Aukščiausios Tarybos ir Vyriausybės žinios*. 1964, Nr. 19-138.

⁶² 1994 m., iki 2002 07 01 d. galiojęs Civilinis kodeksas, papildytas IV skyriumi „Autorinė teisė“, kuris galiojo iki Lietuvos Respublikos Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo priėmimo 1999 metais.

⁶³ Vileita A. *Lietuvos Respublikos Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo komentaras*, supra note 11, p. 95-96.

terminų, gretutinės turtinės teisės, nepriklausomai nuo gretutinių teisių objekto, buvo saugomos 50 metų po pirmo atlikimo, įrašo padarymo ar viešo paskelbimo datos, priklausomai, kas įvyko pirmiau. Tačiau minėta direktyva šiek tiek išplėtė gretutinių teisių apsaugą. Lietuvoje šios direktyvos nuostatos ėmė galioti nuo 2014 m. birželio 1 d. Remiantis direktyvos nuostatomis, kurios perkeltos į ATGTĮ 59 str. 1 d. 2 p., turtinių muzikos kūrinių atlikėjų teisių į muzikos kūrinius apsaugos terminas yra pratęsiamas nuo 50 m. iki 70 m. nuo išleidimo arba viešo paskelbimo datos, priklausomai, kas įvyko pirmiau. Pažymėtina, jog šis terminas yra pratęstas tik muzikos kūriniams, kurie įrašyti kaip fonograma.

Gretutinių turtinių ir autorių turtinių teisių galiojimo terminas yra skaičiuojamas tokiu pačiu principu. Vienintelis skirtumas yra tas, jog skiriasi juridinis faktas, nuo kurio yra skaičiuojamas šis terminas. Gretutinių teisių atveju, terminas yra skaičiuojamas nuo sausio 1 dienos po tų metų, kada gretutinių teisių objektas buvo išleistas, įrašytas ar viešai paskelbtas.

Pažymėtina, kad gretutinės teisės Lietuvoje iki 1994 m. Civilinio kodekso redakcijos apskritai nebuvo saugomos. Minima civilinio kodekso redakcija nustatė 50 metų terminą gretutinėms turtinėms teisėms⁶⁴. Todėl teoriniame lygmenyje yra susiklosčiusi tokia situacija, kad gretutinės turtinės teisės Lietuvoje yra saugomos tik nuo 1994 m., remiantis įstatymo negaliojimo atgal principu. Kita vertus, direktyva 2006/116/EB dėl autorių ir gretutinių teisių apsaugos terminų, nustato, jog „valstybių narių įstatymus būtina suderinti taip, kad apsaugos terminai visoje Bendrijoje būtų vienodi“. Tad, nesant teismų praktikos šiuo aspektu, problema išlieka neišspręsta ir neišaiškinta.

⁶⁴ Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas, penktas skyrius, 562 str. *Valstybės žinios*. 1994, Nr. 44-805.

2. AUTORIŲ IR GRETUTINIŲ TEISIŲ Į MUZIKĄ ĮGYVENDINIMAS INTERNETE

Pirmame skyriuje minima, kad muzikinis kūrinys yra dažniausiai dviejų asmenų, kūrybinės veiklos rezultatas. Taip pat buvo aptartos autorių ir gretutinių teisių subjektų turtinės teisės į muziką interneto kontekste, kurias jiems suteikia ATGTĮ, Europos Sąjungos ir tarptautiniai teisės aktai. Šiame skyriuje bus analizuojama, kokiais būdais šios teisės, minėtame kontekste yra įgyvendinamos praktiškai. Taip pat analizuojami autorinių sutarčių tipai, kuriais autorius ir gretutinių teisių subjektas pats gali įgyvendinti turtines teises į muzikos kūrinius internete. Vėliau bus aptartas kolektyvinio autorių bei gretutinių teisių administravimo modelis bei jo svarba įgyvendinant muzikinius kūrinius internete. Šiame skyriuje taip pat bus analizuojama pagrindinė problema, su kuria susiduria naudotojai, autoriai ir gretutinių teisių subjektai bei galutiniai vartotojai.

Žinant, jog muzikinis kūrinys dažniausiai yra dviejų asmenų nuopelnas – autoriaus ir atlikėjo, o taip pat yra glaudžiai tarpusavyje susiję, toliau darbe, vartojant muzikinio kūrinio ar kūrinio sąvoką, omenyje turėsime tiek autoriaus, tiek atlikėjo ar fonogramų gamintojo teises į muzikinį kūrinį.

2.1 Individualus ir kolektyvinis autorių ir gretutinių teisių į muziką įgyvendinimas internete

Individualus autorių ir gretutinių teisių į muziką įgyvendinimas internete. Autorius ir gretutinių teisių subjektas savo turtines teises į kūrinį ar į atlikimo įrašą gali įgyvendinti sudarydamas sutartis su autorių / gretutinių teisių objektų naudotojais. Pažymėtina, kad specialių sutarčių tipų, išskirtinai kūrinių naudojimui tik internete, nėra. Taikomos standartinės sutartys, kuriose numatomos tos, perduodamos turtinės teisės į muzikinius kūrinius, kurios yra naudojamos internete. Šios sutartys gali būti trijų tipų:⁶⁵

- 1) sutartis dėl turtinių teisių perdavimo į jau sukurtą / įrašytą kūrinį / atlikimo įrašą;
- 2) kūrinio / atlikimo užsakymo sutartis;
- 3) licencinė sutartis, suteikianti kūrinį / atlikimo įrašą naudoti.

Pirmuoju atveju, autorius ar gretutinių teisių subjektas jau yra sukūręs kūrinį ar įrašęs atlikimą, todėl tokia sutartimi yra siekiama realizuoti šiuos objektus ir gauti komercinę naudą. Pažymėtina, jog šiame turtinių teisių įgyvendinimo etape, gretutinių teisių subjektu dažniausiai praktikoje būna fonogramos gamintojai, kadangi atlikėjai, įrašydami kūrinio atlikimą, pasirašo su fonogramos gamintoju sutartį ir ją perduoda sutartyje numatytas turtines savo teises. Antruoju atveju,

⁶⁵ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas, *supra* note 1, 39 str., 60 str.

autorius dar nėra sukūręs kūrinio, todėl tokio tipo sutartis yra sudaroma dėl būsimą kūrinio. Joje aptariamos visos būsimą kūrinio detalės. Taip pat numatoma kūrinio panaudojimo apimtis. Muzikos kūrinų srityje tokios sutartys gali būti sudaromos, kai užsakovas siekia, kad autorius sukurtų specialiai tam tikram įvykiui skirtą kūrinį, o atlikėjas jį atliktų sutartyje vietoje ir sutartu laiku. Pažymėtina, kad apskritai visų autorių sutarčių dalyku turi būti turtinių teisių perdavimas, o ne nuosavybės teisės perleidimas į materialų kūrinį. Kitu atveju tokia sutartis nebus laikoma autorine sutartimi.⁶⁶ Trečiuoju atveju, skirtingai, nei prieš tai aptartais dviem atvejais, kūrinio ar atlikimo įrašo turtinių teisių subjektas jų kitai sutarties šaliai neperduoda, o suteikia licenciją naudotis turtinėmis teisėmis, sutartyje numatytomis sąlygomis. Licencijos gali būti dviejų tipų: *išimtinės* ir *neišimtinės*. Išimtinės licencijos atveju, visos turtinės teisės yra perduodamos licenciatui ir net autorius ar gretutinių teisių subjektas netenka teisės disponuoti kūrinium ar atlikimo įrašu licencijos apimtimi. Neišimtinės licencijos atveju, autorius ar gretutinių teisių subjektas išsaugo teisę disponuoti tomis pačiomis turtinėmis teisėmis į kūrinį ar atlikimo įrašą ir licencinę sutartį gali sudaryti ir su kitais asmenimis.

Šiuo metu vis populiareesnė darosi dar vieno tipo licencija – tai *Creative Commons* licencija. *Creative Commons* yra ne pelno siekianti organizacija, kuri savo išduodamomis licencijomis leidžia dalintis įvairiais autorių kūriniais nemokamai⁶⁷. Šios kompanijos licencijos skirtos išimtinai kūrinų naudojimui internete ir galioja visame pasaulyje. Pažymėtina, jog šios licencijos yra nemokamos, tad ir autorius ar gretutinių teisių subjektas leisdamas naudoti savo muzikinius kūrinius, remiantis minimomis licencijomis, negauna jokios realios ekonominės vertės. Todėl tokia licencija autoriui ar gretutinių teisių subjektui, manoma, labiau atlieka reklamos funkciją. Tačiau *Creative Commons* licencija neatima iš šių subjektų galimybės kūrinius panaudoti ir komercinėje veikloje. Taip pat, remiantis šia licencija autorius ar gretutinių teisių subjektas gali pats apsispręsti, kurias savo teises į kūrinį jis perleidžia, o kurias pasilieka. Vis dėlto kadangi šiomis licencijomis autorius ar gretutinių teisių subjektas ekonominės naudos negauna, jomis dažniausiai naudojasi tie subjektai, kurie nori populiarinti savo veiklą.

Apibendrinant galima teigti, kad individualus turtinių teisių įgyvendinimas autoriams ir gretutinių teisių subjektams leidžia pilnai išnaudoti ir įgyvendinti savo teises į kūrinį ar gretutinių teisių subjektą, tačiau tuo pačiu atima iš šių subjektų nemažą dalį laiko bei energijos, kurią jie galėtų panaudoti kūrybai. Dėl itin sparčios technologijų ir interneto plėtros, kūrinų naudotojai įgauna vis

⁶⁶ Usonienė, J., *Autorių teisių perdavimo ypatybės*, supra note 23, p. 127.

⁶⁷ What is Creative Commons? *Creative Commons* <<https://creativecommons.org/about>>.

daugiau būdų kaip panaudoti autorių ir gretutinių teisių objektus, todėl patiems šių teisių turėtojams tampa labai sunku kontroliuoti ir numatyti, kada, kur ir koku būdu jų darbai yra naudojami. Dėl šių priežasčių, daugybė autorių ir gretutinių teisių subjektų savo teises įgyvendina kolektyvinio administravimo būdu per kolektyvinio administravimo asociacijas, sudarydami su jomis narystės sutartis, taip didesnę savo laiko dalį galėdami skirti kūrybai.

Kolektyvinis autorių teisių ir gretutinių teisių į muziką įgyvendinimo būdas.

Kolektyvinis autorių ir gretutinių teisių įgyvendinimas vykdomas per autorių įsteigtas kolektyvinio administravimo asociacijas. Lietuvoje autorių teises kolektyviai administruoja Lietuvos autorių teisių gynimo asociacijos agentūra (toliau – LATGA), o gretutinių teisių – Lietuvos gretutinių teisių asociacija (toliau – AGATA). Tačiau pažymėtina, kad Lietuvoje atgaminimo bei viešo paskelbimo internete teises iki 2015 m. liepos 1 d. administruo NCB/Lietuva filialas, kurio veiklą perėmė LATGA. Pažymėtina ir tai, jog muzikos kūrinių autorius Lietuvos Respublikoje atstovauja dar viena kolektyvinio administravimo asociacija NATA, įsikūrusi 2012 metais.

Kolektyvinio administravimo būdu yra siekiama suderinti muzikinių kūrinių naudotojų interesą paprasčiau bei greičiau įsigyti licenciją naudoti tam tikrus kūrinius ir autorių ar gretutinių teisių subjektų interesą gauti atlyginimą už panaudotus kūrinius. Taip pat užkirsti kelią nelegaliam kūrinių naudojimui bei efektyviau įgyvendinti šių subjektų turtines teises, negu jie stengtųsi tai padaryti patys. Remiantis kolektyvinio administravimo būdu, autorius ar gretutinių teisių subjektas, suteikia teisę kolektyvinio administravimo asociacijai administruoti visas arba dalį savo turtinių teisių į visus arba dalį sukurtų muzikinių kūrinių, sudarydamas su ja narystės sutartį. Ši, veikdama tarsi tarpininkas, suteikia kūrinių naudotojams tik neišimtinės licencijas naudoti kūrinius. Kolektyvinio administravimo asociacijoms yra priskirtinos šios įstatymo leidėjo įtvirtintos funkcijos:⁶⁸

- ✓ suteikia naudotojams neišimtinės licencijas naudoti kūrinius ar gretutinių teisių objektus;
- ✓ renka ir išieško autorinį atlyginimą už kūrinių ar gretutinių teisių objektų panaudojimą pagal suteiktas neišimtinės licencijas;
- ✓ paskirsto ir moka surinktą autorinį atlyginimą savo atstovaujamiems autorių ir gretutinių teisių subjektams;
- ✓ be atskiro įgaliojimo teisme ir kitose institucijose gina savo kolektyviai administruojamas autorių teises ir gretutines teises.

⁶⁸ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas, *supra* note 1, 67 str.

Autoriui ar gretutinių teisių subjektui perdavus turtines teises kolektyvinio administravimo asociacijai, šios teisės yra įgyvendinamos bei ginamos efektyviau nei tai darytų patys subjektai, tačiau šiuo atveju jie netenka teisės disponuoti savo turtinėmis teisėmis. Kitas reikšmingas aspektas yra tas, kad kolektyvinio administravimo asociacijos yra įtvirtinusios vienodus tam tikro dydžio tarifus už tam tikrą kūrinio panaudojimą visiems autoriams ir gretutinių teisių subjektams. Todėl galima teigti, kad kolektyvinio administravimo asociacijos, atlyginimo už panaudotus kūrinius prasme, sulygina visus autorius ir gretutinių teisių objektus. Pavyzdžiui, LATGA per 2014 metus, savo atstovaujamiems autoriams iš viso surinko 17,230,547 litus.⁶⁹ Atkreiptinas dėmesys, jog į šią sumą nebuvo įskaičiuotas surinktas atlyginimas už kūrinių panaudojimą internete, kadangi ši funkcija tuomet priklausė dar NCB/Lietuva filialui, kuris metinės ataskaitos viešai nepateikė. Tuo tarpu asociacija AGATA už 2014 metus gretutinių teisių subjektams surinko 7,102,454 litus, įskaitant už kūrinių panaudojimą internete⁷⁰.

Pažymėtina, kad ATGTĮ 65 str. nustato baigtinį kolektyvinio administravimo taikymo sričių sąrašą.⁷¹ Įtvirtinus minimą sąrašą, įstatymų leidėjas numato du kolektyvinio administravimo būdus, kurie dabar ir bus aptarti. Taigi kolektyvinis autorių ir gretutinių teisių administravimas yra skirstomas į *pasirenkamą kolektyvinį administravimą* ir *privalomą kolektyvinį administravimą*. Pasirenkamo kolektyvinio administravimo atveju, kaip jau minėta, autorius ar gretutinių teisių subjektas, turi teisę nuspręsti ar perduoti savo turtines teises į muzikinį kūrinių administruoti kolektyvinio administravimo asociacijoms ar įgyvendinti teises patiems. Tuo tarpu privalomas kolektyvinis administravimas teorijoje ir praktikoje dar skirstomas į⁷²:

- ✓ priverstinį privalomą kolektyvinį administravimą, kuris dar vadinamas tikroju privalomuoju kolektyviniu administravimu (angl. *mandatory collective management*);
- ✓ prezumpcija pagrįstą, arba numanomą, kolektyvinį administravimą (angl. *presumption based or implied collective management*);
- ✓ išplėstinį kolektyvinį administravimą (angl. *extended collective management*).

Priverstinio privalomo kolektyvinio administravimo esmė yra ta, jog įstatymų leidėjas nustato tam tikras turtines teises, kurios yra įgyvendinamos tik per kolektyvinio administravimo

⁶⁹ Asociacija LATGA, Visuotinis narių susirinkimas, 2015 m. balandžio 17 d. *Asociacija LATGA* <<http://www.latga.lt/uploads/pdf/2014%20m.%20Ataskaita.pdf>>.

⁷⁰ Asociacija AGATA, Veiklos ataskaita 2014. *Asociacija AGATA* <http://www.agata.lt/binary/uploads/Veiklos_ataskaitos/agata_veiklos_ataskaita.pdf>.

⁷¹ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas, *supra* note 1, 65 str.

⁷² Čekanavičius A., Privalomo autorių ir gretutinių teisių kolektyvinio administravimo teoriniai ir praktiniai aspektai. *Socialinių mokslų studijos*. 2010, Nr. 1 (5), p. 185-203.

asociacijas.⁷³ Aiškinant šį kolektyvinio administravimo būdą, pažymėtina, kad autorius ar gretutinių teisių subjektas yra tokioje pozicijoje, kai jis išlaiko nuosavybės teisę į savo muzikinius kūrinius visa apimtimi ir gali realizuoti savo turtines teises. Tačiau įstatymas numato koku būdu jis privalo tokias teises realizuoti, ir kad tai turi daryti per kolektyvinio administravimo asociaciją⁷⁴. Dėl to šio kolektyvinio administravimo atveju galima įžvelgti autorių ar gretutinių teisių subjekto teisių apribojimą, tačiau pažymėtina, jog šis būdas yra taikomas tik tokiose srityse, kuriose subjektas praktiškai yra nepajėgus kontroliuoti savo teisių realizavimo. Kitas aspektas, kaip jau minėta anksčiau, kolektyvinio administravimo asociacijos suteikia naudotojams tik neišimtinės licencijas, o tai reiškia, kad tokios licencijos dėl tų pačių kūrinių naudojimo gali būti išduotos neribotam asmenų ratui. Tuo tarpu, jeigu autorius ar gretutinių teisių subjektas turėtų galimybę pats įgyvendinti turtines teises, patenkančias po privalomu kolektyviniu administravimu, jis, tikėtina, kad tas teises perduotų tik vienam naudotojui, o kiti, tokio paties tipo naudotojai, nebeturėtų galimybės pasinaudoti subjekto kūriniais. Todėl privalomu kolektyviniu administravimu siekiama derinti autoriaus ar gretutinių teisių subjekto teisę gauti atlyginimą už panaudotą kūrinį ir tokio paties tipo naudotojų teisę naudotis šiuo subjekto kūriniais.

Numanomas kolektyvinis administravimas nėra reglamentuotas ATGTĮ. Šis būdas remiasi prezumpcija, kad kolektyvinio administravimo asociacija administruoja tam tikros rūšies autorių ar gretutinių teisių subjektų viso pasaulio repertuarą. Todėl naudotojas, gavęs tokią licenciją, gali naudoti bet koki kūrinį, netikrindamas ar jis yra administruojamas tokios kolektyvinio administravimo asociacijos.⁷⁵ Taip pat, pagal šią licenciją, naudotojas yra atleidžiamas nuo atsakomybės, jeigu atsirastų pretenzijos dėl tam tikro kūrinio, kurį pastarasis naudojo. Tokios licencijos, kurios yra reglamentuotos įstatymo, dažniausiai yra naudojamos Didžiojoje Britanijoje.⁷⁶

Išplėstinio kolektyvinio administravimo esmė yra ta, jog kolektyvinio administravimo asociacijos gali tarpusavyje pasirašyti dvišales ar daugiašales sutartis, pagal kurias, tam tikra kolektyvinio administravimo asociacija įgytą teisę administruoti savo autorių ar gretutinių subjektų teises kitos kolektyvinio administravimo asociacijos šalyje.⁷⁷

⁷³ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas, *supra* note 1, 65 str., 3 d.

⁷⁴ Ficsor M. *Collective management of copyright and related rights at a triple crossroads: should it remain voluntary or may it be "extended" or made mandatory?* Copyright bulletin, 2003
<http://portal.unesco.org/culture/en/files/14935/10657988721Ficsor_Eng.pdf/Ficsor%2BEng.pdf>.

⁷⁵ Čekanavičius A. Privalomo autorių ir gretutinių teisių kolektyvinio administravimo teoriniai ir praktiniai aspektai. *Socialinių mokslų studijos*, *supra* note 71, p. 185-203.

⁷⁶ Gervais, D. Collective management of copyright and neighbouring rights in Canada: an international perspective. *The Department of Canadian heritage*. Kanada, 2001.
<http://aix1.uottawa.ca/~dgervais/publications/collective_management.pdf>.

⁷⁷ Birštonas, R. et al. *Intelektinės nuosavybės teisė*, *supra* note 36, 2010, p. 230

Apibendrinant galima pažymėti, kad įstatymų leidėjas muzikos kūrinių įgyvendinimo internete kontekste, privalomo kolektyvinio administravimo tiesiogiai nenumato, nors ATGTĮ 65 str. įtvirtina, jog fonogramų, išleistų komerciniais tikslais, transliavimas ar kitoks viešas paskelbimas yra įgyvendinamas tik kolektyvinio administravimo būdu⁷⁸. Vis dėlto, analizuojant ATGTĮ 65 str., 15 str. ir 53 str. visumą, manytina, kad įstatymų leidėjas, nustatydamas privalomo kolektyvinio administravimo sritis, turėjo omenyje tik tradicinius transliavimo, retransliavimo ir viešo paskelbimo būdus, kurie neapima tokio panaudojimo internete.

2.2 Teisės atgaminti ir platinti kūrinių ir gretutinių teisių objektą įgyvendinimas internete

Pirmame skyriuje buvo aptarta autoriaus bei gretutinių teisių subjekto teisė atgaminti bei platinti muzikinį kūrinių. Taip pat minėta, jog šios teisės viena be kitos neturėtų realios praktinio įgyvendinimo naudos, kadangi vien tik atgaminimas šiems subjektams realios komercinės naudos neatneštų. Todėl analizuojant jų įgyvendinimą, manytina, kad jų išskirti nereikia. Kadangi analizuosime tik muzikos kūrinių įgyvendinimą internete, pažymėtina, kad materialios kopijos bei jų platinimas nebus aptariamas.

Galimybė realizuoti muzikos kūrinių internete autoriui ar gretutinių teisių subjektui yra itin lengva dėl galimybės nesunkiai atlikti tokio objekto kopiją bei paskleisti ją šioje erdvėje. Tačiau kur kas sunkiau yra kontroliuoti ar teisėtai, kaip ir koku būdu vėliau tokie kūriniai bus naudojami⁷⁹. Atgaminimo ir platinimo atveju, autoriui ar gretutinių teisių subjektui reikia sukurti internetinį puslapį, kuriame bus talpinami muzikos kūriniai, suteikiant galimybę vartotojams juos nusipirkti ir atsisiųsti į savo kompiuterį. Tai yra pats paprasčiausias šių teisių įgyvendinimo būdas, kuomet pats autorius ar gretutinių teisių subjektas užsiima kūrinių komercializavimu, bet praktikoje tai, manytina, niekada nevyksta. Tokiu atveju šiems subjektams neliktų nei laiko, nei energijos jų pagrindinei veiklai – kūrybai, o ir komercinei sėkmei pasiekti reikėtų išleisti nemažai pinigų prižiūrint ir reklamuojant internetinį puslapį. Todėl šias teises autoriai ar gretutinių teisių subjektai perleidžia arba suteikia jomis naudotis kitiems asmenims už tai gaudami atlyginimą. Atlyginimas autoriui ir gretutinių teisių subjektui už parduotų kūrinių kopijas dažniausiai sudaro tam tikras, sutartyje abiejų šalių įtvirtintas, procentas nuo parduotų kopijų skaičiaus. Kadangi nei vienas teisės aktas nenumato imperatyvios normos, jog autorius ar gretutinių teisių subjektas savo teisę atgaminti ir platinti turėtų įgyvendinti

⁷⁸ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas, *supra* note 1, 65 str. 3 d., 65 str. 2 d. 6 p.

⁷⁹ *Darbo autoriaus pastaba*. Autorių ir gretutinių teisių subjektų turtinių teisių gynimas interneto kontekste bus aptartas trečiame skyriuje.

vienu ar kitu būdu, šie subjektai gali patys nuspręsti, koku būdu jie įgyvendins minimas teises. Tai reiškia, kad jie gali rinktis: ar teisę atgaminti ir platinti įgyvendinti individualiai, ar per kolektyvinio administravimo asociaciją.

Pirmuoju atveju, autorius ar gretutinių teisių subjektas pats sudaro sutartį su naudotojais, kuriems perduoda arba suteikia teisę atgaminti ir platinti visus ar tam tikrus savo kūrinius sutartyje numatytomis sąlygomis. Priklausomai nuo sutarties pobūdžio, autorius ar gretutinių teisių subjektas išlaiko arba prarandą teisę sudaryti tokią pačią sutartį ir su kitais naudotojais. Kaip jau minėta anksčiau, jeigu subjektas savo teises perduoda kitam asmeniui, jis praranda galimybę sudaryti analogiškas sutartis su kitais naudotojais iki kol pasibaigs tos sutarties galiojimas; jei subjektas sudaro neišimtinę licencinę sutartį dėl teisių suteikimo, jis išlaiko teisę sudaryti analogiškas sutartis su kitais naudotojais. Šio būdo trūkumas yra tas, kad pats autorius ar gretutinių teisių subjektas turi gerai išmanyti savo teises, įsigilinti į sutarties sąlygas ir suprasti, kokia apimtimi jis suteikia naudoti savo muzikinius kūrinius. Tačiau tokiu būdu subjektas pats apibrėžia ir nustato atlyginimo dydį bei būdą, priešingai nei kolektyvinio administravimo atveju, kuomet tarifai yra visiems vienodi.

Antruoju atveju, autorius ar gretutinių teisių subjektas perduoda atgaminimo ir platinimo teisę kolektyvinio administravimo asociacijai narystės sutarties pagrindu, o ši toliau veikia autoriaus ar gretutinių teisių subjekto vardu. Kolektyvinio administravimo asociacija suteikia kiekvienam besikreipiančiam naudotojui neišimtinę licenciją naudoti tuos autorių ir gretutinių teisių subjektų muzikinius kūrinius, kuriuos jie perleido administruoti kolektyvinio administravimo asociacijai. Šiuo būdu, autorius ar gretutinių teisių subjektas sudaromose licencinėse sutartyse visiškai nedalyvauja, todėl jis gali pilnai užsiimti savo pagrindine veikla – kūryba. Tačiau, pažymėtina, kad praktikoje gretutinės turtinės teisės atgaminti ar platinti muzikinį kūrinį yra itin retai perduodamos kolektyvinio administravimo asociacijai. Taip yra todėl, kad paprastai gretutinių teisių subjektu tokiu atveju jau būna antrasis asmuo, tai yra, juo dažniausiai būna fonogramų gamintojai, kurie turtines teises įgyja iš atlikėjo iškart po įrašo padarymo. Todėl patys fonogramų gamintojai dažniausiai rūpinasi kūrinių atgaminimu bei platinimu ir šių teisių niekam neperduoda.

Apibendrinant, galima teigti, kad atgaminimo bei platinimo teisės yra vienos iš svarbiausių autoriaus ir gretutinių teisių subjekto turtinių teisių. Apskritai, be atgaminimo teisės, internete negalima būtų realizuoti viešo paskelbimo teises kadangi bet koku atveju yra atliekama kopija, ar tai būtų skaitmeninė kopija standžiajame kompiuterio diske, ar kopija kompiuterio atmintyje. Tačiau šiomis dienomis, kai internetu asmuo gali naudotis bet kurioje pasaulio vietoje, kūrinio atgaminimo bei platinimo teisė nėra tokia populiari kaip anksčiau, nes nėra poreikio turėti skaitmeninę kūrinio

kopiją kompiuterio ar kito įrenginio standžiajame diske. Manytina, jog populiariausias šiuo metu esantis muzikinių kūrinių atgaminimo bei platinimo pavyzdys būtų *Apple* korporacijos kūrinys *iTunes*, kuris veikia daugelyje pasaulio šalių. Tai yra vienas iš sėkmingiausių šių teisių įgyvendinimo pavyzdžių, nes *iTunes* suteikia galimybę vartotojams pirkti skaitmenines muzikinių kūrinių kopijas internetu. Lietuvoje analogiška veikla užsiima internetinis portalas *Super sound* (<http://www.supersound.lt>). Tiesa, pastarųjų repertuaras nėra itin platus. Taip pat, kitaip nei *iTunes*, *Super sound* nesuteikia galimybės muzikinių kūrinių pirkti išmaniųjų įrenginių programėlėje. Jie gali būti pasiekiami tik internetiniame puslapyje.

2.3 Teisės viešai skelbti kūrinių ir gretutinių teisių objektą įgyvendinimas internete

Kaip jau buvo minėta pirmame skyriuje, teisė viešai skelbti muzikinį kūrinių susideda iš trijų, praktikoje dažnai atskiriamų, teisių: *transliavimo*, *retransliavimo* ir *padarymo viešai prieinamu*. Siekiant įgyvendinti muzikinį kūrinių internete, aktualios yra tik transliavimo internetu ir padarymo viešai prieinamu teisės. Transliavimo ir padarymo viešai prieinamu teisės interneto kontekste yra pačios svarbiausios autorių ir gretutinių teisių subjektams kadangi šiuo metu nusipirkti skaitmeninę muzikinio kūrinių kopiją pasidarė nebepopuliaru. Naujausios technologijos interneto dėka leidžia kūrinius pasiekti labai įvairiomis techninėmis priemonėmis, esant bet kurioje pasaulio vietoje.

Pats autorius ar gretutinių teisių subjektas transliavimo teisės niekad nerealizuoja, nes tai reikštų, kad jis turi sukurti savo kūrinių internetinę radijo stotį. Tuo tarpu teisę padaryti viešai prieinamu, autorius ar gretutinių teisių subjektas teoriškai tikėtina, jog gali pasinaudoti. Pavyzdžiui, savo internetiniame puslapyje jis suteiktų galimybę vartotojams klausytis savo muzikos kūrinių, ar tik tam tikrų fragmentų. Tiesa, toks būdas realios komercinės naudos neatneštų, tačiau galėtų veikti kaip reklama. Taigi, manytina, kad autorius ar gretutinių teisių subjektas aptartais būdais savo kūrinių dažniausiai nerealizuoja, todėl transliavimo ir padarymo viešai prieinamu teises renkasi įgyvendinti kolektyvinio administravimo būdu. Pažymėtina, jog įgyvendinant viešo paskelbimo teisę internete, įstatymų leidėjas nėra numatęs imperatyvios normos, nusakančios, koku būdu tai turi vykti, todėl teisė spręsti yra palikta turtinių teisių turėtojai. Pastarieji dažniausiai renkasi šias teises įgyvendinti per kolektyvinio administravimo asociacijas.

Kolektyvinio administravimo asociacijos, gavusios teisę administruoti transliavimo ir padarymo viešai prieinamu teises narystės sutarties pagrindu, išduoda neišimtinės licencijas visiems naudotojams, siekiantiems realizuoti autorių ir gretutinių teisių subjektų kūrinius minėtais būdais. Tačiau žvelgiant net ir pasauliniu mastu, akivaizdu, kad kol kas techninės galimybės realizuoti kūrinių

kur kas lenkia įstatyminę bazę. Didžiausia problema, su kuria susiduria naudotojai yra ta, kad internetas neturi „sienų“ ir realizuojant kūrinius transliavimo ar padarymo viešai prieinamu būdu galutinis vartotojas gali pasiekti šiuos kūrinius, būdamas bet kuriame pasaulio krašte. Tuo tarpu kolektyvinio administravimo asociacijos gali išduoti tik teritorinę licenciją. Todėl naudotojas, norintis realizuoti kūrinius turi sudaryti galimybę pasiekti kūrinių tik tiems galutiniams vartotojams, kurie yra licencijoje nurodytoje šalies teritorijoje. Tuo atveju, kai naudotojas siekia realizuoti muzikinius kūrinius ne vienoje šalyje, jis privalo kreiptis į kiekvienos šalies kolektyvinio administravimo asociaciją ir gauti atitinkamą licenciją. Pažymėtina, kad kol Europos Parlamento ir Tarybos 2014 m. vasario 26 d. priimtos direktyvos 2014/26/ES dėl kolektyvinio autorių teisių ir gretutinių teisių administravimo ir daugiateritorių licencijų naudoti muzikos kūrinius internete teikimo vidaus rinkoje normos nėra perkeltos į Lietuvos teisės sistemą, tol LATGA ir AGATA gali išduoti tik teritorines licencijas, galiojančias Lietuvos teritorijoje. Todėl šiuo metu naudotojui, norint realizuoti transliavimo ar padarymo viešai prieinamu teisę už Lietuvos teritorijos ribų ir gauti atitinkamą licenciją, tektų kreiptis į valstybės, kurioje norima realizuoti kūrinius, kolektyvinio administravimo asociacijas.

Remiantis minimos direktyvos 23 str., kiekvienos valstybės narės kolektyvinio administravimo asociacija turėtų teisę suteikti naudotojams daugiateritorias licencijas, kurios apimtų visų valstybių narių teritoriją⁸⁰. Todėl naudotojams, norintiems naudoti muzikinius kūrinius internete ne tik savo šalies teritorijoje, nebereiktų kreiptis į kiekvienos šalies kolektyvinio administravimo asociaciją. Priimant direktyvą 014/26/ES, Europos Komisija svarstė penkias galimybes (įskaitant *status quo*), kaip teikti daugiateritorias licencijas naudoti muzikinius kūrinius internete⁸¹:

1. *Europos licencijų pasas* – „būtų skatinamas repertuarų jungimas, siekiant naudoti muzikos kūrinius internete Europos Sąjungos mastu⁸²“.
2. *Papildomas tiesioginis licencijų teikimas* – „teisių turėtojams, kurie jau yra kolektyvinio teisių administravimo asociacijų nariai, būtų suteikta galimybė tiesiogiai teikti licencijas naudotojams⁸³“.
3. *Platesnio masto kolektyvinių licencijų teikimas ir kilmės šalies principas* – „būtų įtvirtinta nuostata, kad visos autoriams atstovaujančios kolektyvinio teisių

⁸⁰ Europos Parlamento ir Tarybos 2014 m. vasario 26 d. priimtos direktyvos 2014/26/ES dėl kolektyvinio autorių teisių ir gretutinių teisių administravimo ir daugiateritorių licencijų naudoti muzikos kūrinius internete teikimo vidaus rinkoje.

⁸¹ Komisijos tarnybų darbinis dokumentas, poveikio vertinimo santrauka. Pridedamas prie Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl kolektyvinio autorių teisių ir gretutinių teisių administravimo ir daugiateritorių licencijų naudoti muzikos kūrinius internete teikimo vidaus rinkoje. *Europos komisija*, Briuselis 2012-07-11, SWD (2012) 205 final, <<http://www.ipex.eu/IPEXL-WEB/dossier/files/download/082dbcc538a48f9b0138fc261bbc0f23.do>>.

⁸² *Ibid.*

⁸³ *Ibid.*

administravimo asociacijos turi įgaliojimus išduoti universalias licencijas naudoti visą repertuarą internete, paliekant galimybę teisių turėtojams (ir kitoms asociacijoms) neleisti įtraukti savo teisių į tokias licencijas⁸⁴.

4. *Centrinis portalas* – „daugiateritorijų licencijų teikimo tikslu kolektyvinio teisių administravimo asociacijos viename centriname portale galėtų sutelkti savo repertuarus⁸⁵“.

Europos komisija nusprendė teikti daugiateritorijas licencijas pagal pirmąjį variantą – taikant Europos licencijų pasą, pagal kurį kolektyvinio administravimo asociacijos, norinčios teikti daugiateritorijas licencijas, būtų įpareigosotos laikytis iš anksto nustatytų sąlygų⁸⁶.

Vis dėlto kolektyvinio administravimo asociacijos ir naudotojai siekė rasti optimalų būdą muzikinių kūrinių realizavimui internete dar prieš numatant daugiateritorijų licencijų teikimą ir neapsiribojant vien tik tam tikra teritorija. Kompanija *YouTube*, kuri realizuoja daugybę muzikinių kūrinių, padarydama juos viešai prieinamais, sugebėjo rasti tokį būdą. *YouTube* yra sudariusi daugiateritoriją licencinę sutartį su Jungtinės Karalystės muzikos kūrinių kolektyvinio administravimo asociacija *PRS for music*⁸⁷, kuri savo repertuare turi daugiau nei 10.000.000 muzikinių kiekvieno stiliaus kūrinių ir yra sudariusi bendradarbiavimo sutartis su dauguma nacionalinių kolektyvinio administravimo asociacijų visame pasaulyje. Todėl šia licencija *YouTube* įgyja teisę padaryti daugybę kūrinių viešai prieinamais interneto tinklais daugelyje pasaulio šalių. Tam, kad *YouTube* esantys muzikiniai kūriniai būtų saugomi, yra nustatytas tam tikras peržiūrų skaičius, nuo ko pradeda galioti apsauga ir autoriai gali gauti atlyginimą už panaudotą kūrinį. *PRS for music* autoriams atlyginimą surenka iš išduodamų licencijų, atskaičiuojant iš anksto aptartus mokesčius. Tuo atveju, kai, pavyzdžiui, Lietuvos autorių kūriniai pasiekia reikalaujamą peržiūrų skaičių, LATGA kreipiasi į *PRC for music* asociaciją, kuri surinktą atlyginimą perveda LATGA asociacijai, o pastaroji – autoriams. Pažymėtina, kad *PRC for music* atstovauja tik muzikinių kūrinių autoriams, o gretutinių teisių subjektų teisių neįgyvendina.

Atvirkštinis pavyzdys *YouTube* būtų kompanija *Spotify*. Ji taip pat turi teisę padaryti muzikinius kūrinius viešai prieinamais ir tai apskritai yra šios kompanijos pagrindinė veikla. Tačiau

⁸⁴ Komisijos tarnybų darbinis dokumentas, poveikio vertinimo santrauka. Pridedamas prie Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl kolektyvinio autorių teisių ir gretutinių teisių administravimo ir daugiateritorijų licencijų naudoti muzikos kūrinius internete teikimo vidaus rinkoje. *Europos komisija, supra* note 79.

⁸⁵ *Ibid.*

⁸⁶ *Ibid.*

⁸⁷ PRS for Music and Youtube sign licensing deal. *PRS for Music*, 2013-08-21

<<http://www.prsformusic.com/aboutus/press/latestpressreleases/pages/prs-for-music-and-youtube-sign-licensing-deal.aspx>>.

skirtumas yra tas, jog *Spotify*, priešingai nei *YouTube*, prieš pradėdama savo veiklą, kreipėsi į kiekvienos valstybės, kuriose siekė realizuoti muzikinius kūrinius, kolektyvinio administravimo asociaciją, kad gautų atitinkamą licenciją kūrinių naudojimui. Ši kompanija nuėjo sunkiausią kelią, kokį šiuo metu, norint analogiškai naudoti kūrinius, turi nueiti ir kiti naudotojai. Kaip matome, tai sukelia didelius sunkumus naudotojams, o tuo pačiu nesuteikia realios galimybės autoriams ir gretutinių teisių subjektams leisti naudotis savo kūriniais bei gauti už tai atlyginimą. Be viso to, tai skatina ir šių subjektų teisių pažeidimus kadangi galutiniai vartotojai susiduria su sunkumais, tenkinant savo poreikius pasiekti muzikinius kūrinius legaliai. Todėl tai bando daryti įstatymų uždraustais būdais, kurie sukelia realią turtinę žalą – negautas pajamas autoriams ir gretutinių teisių subjektams.

Kai kurie užsienio autoriai, analizuojantys minėtą problemą, siūlo įkurti taip vadinamą *Clearing House* instituciją, kuri administruotų viso pasaulio muzikos kūrinių repertuarą ir apimtų tiek autorių, tiek gretutinių teisių subjektų turtines teises. Ši institucija taip pat atstovautų autoriams ir gretutinių teisių subjektams, todėl galėtų išduoti sukomplektuotą autoriaus ir gretutinių teisių subjekto teises apimančią licenciją.⁸⁸ Tikėtina, kad tokia ar kelios panašios institucijos galėtų būti įkurtos Europos Sąjungoje, valstybėms narėms įgyvendinus anksčiau minėtą direktyvą dėl daugiateritorių licencijų suteikimo.

Tuo tarpu įgyvendinant viešo paskelbimo teisę individualiu būdu autorius arba fonogramų gamintojas, kaip ir teisės atgaminti ir platinti atveju, pats tiesiogiai sudaro sutartis su naudotojais. Šios sutartys skiriasi tik tuo, kad sutartyje yra numatomas kitoks kūrinių panaudojimo būdas. Pažymėtina, kad praktikoje, siekiant kūrinių viešai skelbti, sutartyje dažniausiai numatoma ne viešo paskelbimo sąvoka, nes, kaip minėta praeitame skyriuje, ji yra pernelyg abstrakti ir apima pernelyg skirtingus kūrinių naudojimo būdus. Todėl sutartyse yra numatoma konkreti teisė: *transliuoti* ar *padaryti viešai prieinamu*. Praktikoje, ypač autoriai, tačiau ir gretutinių teisių subjektai, patys itin retai sudaro sutartis dėl jų kūrinių viešo paskelbimo internete. Dažniausiai jie šią teisę būna perleidę kolektyvinio administravimo asociacijoms, o gretutinių teisių atveju – jomis disponuoja fonogramų gamintojas. Kolektyvinio administravimo asociacijos, pavyzdžiui, *PRS for music* naudotojams, siekiantiems muzikinius kūrinius naudoti internete, išduoda dviejų tipų licencijas: muzikos atsisiuntimo licenciją (angl. *music download licence*) ir muzikos transliavimo licenciją (angl. *music streaming licence*)⁸⁹.

⁸⁸ Day, B.R. Collective Management of Music Copyright in the Digital Age: The Online Clearinghouse. *Texas Intellectual Property Law Journal*. Vol 18, Nr. 2.2010 <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1389879>.

⁸⁹Online Music Licences (OML). *PRS for Music* <<http://www.prsformusic.com/users/broadcastandonline/onlinemobile/MusicServices/oml/Pages/onlinemusiclicences.aspx>>.

Muzikos atsisieniavimo licencija apima teises kūrinių atgaminti ir platinti. Tačiau tokia licencija neapima galimybės naudotojams teikti muzikos kūrinių klausymosi paslaugos. Muzikos transliavimo licencija apima kūrinių transliavimo internetu ir padarymo viešai prieinamu teises. Jeigu naudotojas ketina savo veikloje leisti vartotojams ir klausytis, ir atsisiųsti skaitmenines muzikos kūrinių kopijas į savo kompiuterio kietąjį diską, jis turi gauti abi šias licencijas.

Apibendrinant, galima teigti, kad šiuo metu transliavimas internetu ir kūrinių padarymas viešai prieinamu yra vienas iš populiariausių kūrinių panaudojimo būdų. Atsiranda vis daugiau tik internete veikiančių radijo stočių, internetinių portalų ar programėlių, suteikiančių galutiniam vartotojams bet kuriuo metu pasiekti muzikinius kūrinius. Kadangi transliavimas internetu savo esme yra panašus į tradicinį kabelinį transliavimą, o papildomai galutiniam vartotojams suteikia platesnę galimybę naudotis tokia paslauga, manytina, kad įstatymų leidėjui derėtų papildyti ir detalizuoti ATGTĮ 65 str. 2 d. 6 p. įtraukiant į jį fonogramos ir kūrinių transliavimą internetu. Tai reikštų, jog šios teisės realizavimas galėtų būti įgyvendinamas tik per kolektyvinio administravimo asociacijas. Šį siūlymą galima pagrįsti ir tuo, kad autorių ar gretutinių teisių subjektui, kaip ir tradicinio transliavimo atveju, yra itin sunku kontroliuoti ir žinoti, kada ir kokia apimtimi jo muzikinis kūrinys buvo panaudotas. Todėl akivaizdu, jog praktiškai pačiam subjektui įgyvendinti išimtinę teisę leisti arba uždrausti transliavimą internetu yra itin sunku, o ir galimybė, kad šių subjektų teisės yra pažeidžiamos dideliu mastu yra labai reali. Be to, naudotojams kyla sunkumų ieškant kiekvieno autoriaus ar gretutinių teisių subjekto ir pasirašant kūrinių naudojimo sutartis su kiekvienu iš jų. Išivaizduokime, jog kažkuris asmuo nori sukurti savo internetinę radijo stotį. Tokiu atveju, jeigu autoriai ar gretutinių teisių subjektai nėra perdavę savo turtinių teisių administruoti kolektyvinio administravimo asociacijoms, šiam naudotojui reikėtų ieškoti kiekvieno iš autorių bei gretutinių teisių subjektų ir pasirašyti begalę sutarčių. Todėl, manytina, kad priskiriant teisę transliuoti internetu įgyvendinimą išimtinai tik kolektyvinio administravimo asociacijai, būtų didinama autorių ir gretutinių teisių subjektų teisių apsauga, efektyvesnis jos realizavimas ir atlyginimo surinkimas šioms subjektams, o naudotojams būtų kur kas paprasčiau gauti atitinkamas licencijas.

3. PAŽEISTŲ AUTORIŲ IR GRETUTINIŲ TEISIŲ Į MUZIKĄ INTERNETE GYNIMAS

Šiame skyriuje nagrinėjama, kokiais būdais internete autorių ir gretutinių teisių subjektų turtinės teisės yra pažeidžiamos. Taip pat, kokių problemų kyla užkertant kelią tolimesniems pažeidimams internete, o kokias problemas turtinių teisių turėtojai ar jų gynėjai jau yra išsprendę. Toliau skyriuje bus nagrinėjamos subjektų, dalyvaujančių pažeidžiant turtinių teisių turėtojų teisės internete, atsakomybė bei jų rūšys. Taip pat, su kokiomis problemomis susiduriama taikant įvairias atsakomybės rūšis.

3.1 Autorių ir gretutinių teisių į muziką pažeidimų būdai internete

3.1.1 *Peer-to-peer* (P2P) sistemos naudojimas

P2P (angl. *peer-to-peer*) yra failų dalinimosi sistema, nuo kurios sukūrimo padaryta, ir vis dar daroma, didžiulė finansinė žala visai muzikos industrijai. Tai revoliucinė sistema, leidžianti vartotojams lengvai ir greitai keistis failais tarpusavyje, apeinant centrinį serverį. Norint naudotis P2P sistema, vartotojui reikia atsisiųsti P2P programą, kurios pagalba vartotojai yra sujungiami ir tiesiogiai tarp jų vyksta failų dalinimasis. Tad P2P sistemos kūrėjai niekuomet savo serveryje nelaiko nelegalių failų, jie veikia kaip tarpininkai. P2P sistema nuo jos sukūrimo stipriai tobulėjo, todėl tam tikri autoriai išskiria tris-keturias šių sistemų kartas.

Pirmoji karta prasidėjo nuo kompanijos *Napster Inc.*, kuri 1999 m. sukūrė revoliucinę P2P sistemą. Tuo metu *Napster* leido dalintis tik muzikinių kūrinių failais. Tačiau *Napster* neveikė tikroju P2P principu – visiškai decentralizuotai. *Napster* turėjo savo centrinį serverį, kurio pagalba sujungdavo vartotojus, o pastarieji dalindavosi muzikinių kūrinių failais. Vartotojas turėdavo įsidiegti *Napster* programą savo kompiuteryje, duoti užklausimą dėl konkretaus kūrinio, o *Napster*, dėka centrinio serverio, surasdavo kitus vartotojus, kurie tą konkretų kūrinį turėdavo ir taip sujungdavo milijonus vartotojų vienas su kitu. *Napster* savo centriniame serveryje failų neatgamino ir neplatino. Ši sistema buvo tarpininkas ir pagalbininkas vartotojams surasti vienas kitą ir dalintis muzikos kūrinių failais. Tačiau *Napster* turėjo vieną didelį trūkumą, kurio po jos sekusios P2P sistemos nebeturi. *Napster* savo centriniame serveryje turėjo informaciją apie vartotojų kompiuterių kietuosiuose

diskuose esančius muzikinius kūrinius⁹⁰. Todėl, technologiniu požiūriu, buvo labai lengva nustatyti autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimą bei pažeidimo mastą. 1999 m. muzikinių įrašų kompanija *A&M Records, Inc.* padavė *Napster* į teismą už autorių ir gretutinių teisių pažeidimus. Teismas *A&M Records, Inc.* ieškinį tenkino ir pripažino, jog *Napster* pažeidė teisių turėtojų teises kūrinių atgaminti ir platinti⁹¹. Tuo tarpu *Napster* teigė, kad jie esą nekalti, nes kūrinių neatgamino ir neplatino, o tai darė vartotojai. Teismas pasisakė, jog norint iškelti bylą visiems *Napster* vartotojams būtų sunku ir problemiška, o *Napster*, už vartotojų veiksmus, galėtų būti pripažinta atsakinga, jeigu būtų įrodyta, kad ji prisidėjo bei netiesiogiai pažeidė teisių turėtojų teises.⁹² Teismas pripažino abi šias aplinkybes ir *Napster* buvo pripažinta atsakinga už autorių ir gretutinių teisių turėtojų pažeidimus.

Antrosios kartos P2P tinklai sekė po *Napster* žlugimo. Pirmas visiškai decentralizuotas P2P tinklas buvo pavadinimu *Gnutella*⁹³. Juo buvo siekiama išvengti teisinės atsakomybės, todėl antrosios kartos P2P tinklai tapo visiškai decentralizuoti. Dėka specialiai skirtos programos, vartotojai buvo sujungiami vienas su kitu tiesiogiai. Todėl tuo metu buvo itin sunku susekti kas, kiek ir kokio nelegalaus turinio turi savo asmeninio kompiuterio kietajame diske. Pagal tuo metu egzistuojantį teisinį reglamentavimą, tokios kompanijos negalėjo būti baudžiamos. Visgi pagrindinė teisminė byla dėl antrosios kartos P2P tinklų daromos žalos kilo tarp įrašų kompanijos *MGM Studios Inc.* ir antrosios kartos P2P tinklo – *Grokster, Ltd.* *MGM Studios Inc.* kaltino *Grokster* tais pačiais pagrindais, kaip kad buvo kaltinama *Napster* – netiesiogiai prisidedant prie autorių ir gretutinių teisių pažeidimų, tyčia sudarant galimybę vartotojams neteisėtai dalintis autorių ir gretutinių teisių objektais⁹⁴. Apylinkės ir Apeliacinis teismai *Grokster* pažeidimo neižvelgė. Jie teigė, kad *Grokster* programa buvo pilnai tinkama kūrinių dalinimuisi legaliu būdu, todėl netiesioginei atsakomybei kilti reikėjo konkretaus, faktinio įrodymo⁹⁵. Kitaip tariant, jeigu teisių turėtojas, kurio tam tikros turtinės teisės buvo pažeistos nurodytų konkretų vartotoją, kuris disponuoja nelegaliu to teisių turėtojo skaitmeniniu kūriniu ir

⁹⁰ Edwards, L. Role and responsibility of internet intermediaries in the field of copyright and related rights. University of Strathclyde, 2010-05-28, p. 20
<http://www.wipo.int/export/sites/www/copyright/en/doc/role_and_responsibility_of_the_internet_intermediaries_final.pdf>.

⁹¹ Crews, K.D. *A&M Records, Inc. V. Napster, Inc.: Implications for the Digital Music Library*. 2011-09-11, p. 3
<<http://variations2.indiana.edu/pdf/AnalysisOfNapsterDecision.pdf>>.

⁹² *Ibid.*

⁹³ Berkes, J.E. *Decentralized Peer-to-Peer Network Architecture: Gnutella and Freenet*. University of Manitoba, Canada, 2003-04-03 <http://www.berkes.ca/archive/berkes_gnutella_freenet.pdf>.

⁹⁴ Ploeger, L., Brown, M.D., Armon, O. An Overview of MGM Studio Inc. v. Grokster, Ltd. *The Colorado Lawyer*, 2005-09, Vol. 34, No. 9, p. 89-91 <https://www.cooley.com/files/tbl_s5SiteRepository/FileUpload21/492/A-Colorado%20Lawyer-PloegerBrownArmon.pdf>.

⁹⁵ Edwards, L., *op. cit.*, p. 20.

prašytų, kad *Grokster* jį pašalintų, *Grokster* neturėtų jokios galimybės tai padaryti⁹⁶. Visa tai leido Apylinkės ir Apeliaciniam teismams *Grokster* pripažinti nekaltą. Tačiau viskas pasikeitė Aukščiausiam teisme. Jungtinių Amerikos Valstijų autorių teisių reglamentavime įvyko tam tikrų pokyčių ir buvo priimta taisyklė – autorių ir gretutinių teisių pažeidimų skatinimas. Jos esmė buvo ta, kad asmeniui galėjo būti taikoma atsakomybė už trečiųjų asmenų padarytus veiksmus, jei to asmens sukurtu ir platinamu įrenginiu buvo skatinamas autorių ir gretutinių teisių pažeidimas⁹⁷. Tai, ir kitos detalės⁹⁸, leido Aukščiausiam teismui pripažinti *Grokster* kaltą dėl autorių ir gretutinių teisių pažeidimų.

Trečioji P2P tinklų karta yra paremta *BitTorrent* protokolo pagrindu ir ji taip pat yra visiškai decentralizuota. Šios kartos P2P tinklai ir dabartiniu metu yra labai plačiai naudojami, ir yra itin populiarūs. Trečioji P2P tinklų karta išsiskiria tuo, jog vartotojai tarpusavyje dalinasi ne pilnu failu, o jo dalimis. Pavyzdžiui, skaitmeninė muzikinio kūrinio kopija yra išskaidoma į keletą dalių, o vartotojas visas jas gali atsisiųsti iš kitų skirtingų vartotojų. *BitTorrent* protokolu veikianti sistema susideda iš tokių komponentų⁹⁹:

- ✓ Interneto svetainės, kuri leidžia vartotojams nemokamai atsisiųsti programą failų dalinimuisi.
- ✓ Interneto svetainės, kurioje vartotojai randa „torrent“ failus, skirtus naudoti programoje ir, kurių pagalba vartotojas yra sujungiamas su kitais vartotojais, turinčiais konkretų failą ar jo dalis.
- ✓ Interneto svetainės, kuri seka ir renka informaciją apie vartotojų failų dalinimąsi ir, kurios informacija yra perduodama į aukščiau minėtą programą.
- ✓ Daugybės vartotojų, kurie tuo pačiu metu veikia kaip klientas ir kaip serveris.

Taigi tokia sistema leidžia vartotojams tarpusavyje dalintis failais kur kas greičiau ir kur kas didesnės apimties. Kitas aspektas yra tas, jog vartotojas tuo pačiu metu atlieka dvi funkcijas: pats siunčiasi tam tikrą failą ar jo dalis (angl. *leecher*) ir iš karto leidžia atsisiųsti kitiems (angl. *seeder*). Todėl tam, kad vartotojas atsisiųstų tam tikrą failą, reikia, jog kiti vartotojai tuo failu, ar jo dalimis, dalintųsi ir būtų prisijungę prie interneto tinklo. Nuo vartotojų kiekio bei jų interneto greičio taip pat priklauso ir failo atsisiuntimo laikas. Vertinant *BitTorrent* protokolu paremtus P2P tinklus,

⁹⁶ Edwards, L. *Role and responsibility of internet intermediaries in the field of copyright and related rights*, supra note 89.

⁹⁷ *Ibid.*

⁹⁸ *Darbo autoriaus pastaba*. *Grokster* žinojimas, jog jos programa vartotojai daro autorių ir gretutinių teisių pažeidimus; savęs pateikimas *Napster* įpėdiniu, taip pritraukiant vartotojus.

⁹⁹ Edwards, L., *op. cit.*, p. 17.

pažymėtina, kad nustatyti konkretų vartotoją, pažeidžiantį autorių ir gretutinių teisių subjektų teises yra itin sunku. Taip yra todėl, jog failai yra išskaidomi į dalis ir nustatyti konkretų asmenį, kuris padaro kūrinį viešai prieinamu, yra praktiškai neįmanoma¹⁰⁰.

Viena iš populiariausių kompanijų, veikianti *BitTorrent* protokolo principu yra *The Pirate Bay*, originaliai pradėjusi savo veiklą Švedijoje ir kurios byla susilaukė didelio ne tik vietinio, bet ir tarptautinio dėmesio. *The Pirate Bay* byla yra kiek kitokia nei *Napster* ar *Grokster*. Pirma, ji yra baudžiamoji byla, kurioje kaltinimai buvo pateikti tiesiogiai keturiems *The Pirate Bay* įkūrėjams, o nukentėjusios kompanijos (kurių autorių ar gretutinių teisių turtines teises pažeidė) pateikė tik civilinius ieškinius baudžiamojoje byloje. Antra, ji buvo sprendžiama remiantis ne Jungtinių Amerikos Valstijų, o Švedijos teise. Trečia, kitaip nei Jungtinių Amerikos Valstijų teismai, Švedijos teismas taikė kiek kitokį pagrindą teisinei atsakomybei atsirasti. Prokuroras prašė teismo pripažinti kaltinamuosius kaltais, remiantis tuo, kad jie prisidėjo / padėjo pažeisti autorių ar gretutinių teisių subjektų teisę padaryti kūrinį viešai prieinamu¹⁰¹. Teismas šiuos kaltinimus priėmė ir pripažino, jog šią teisę *The Pirate Bay* pažeidė šiais veiksmais¹⁰²:

- ✓ sukūrė ir palaikė internetinį puslapį su pažangia paieškos sistema;
- ✓ sukūrė ir palaikė internetinį puslapį, suteikiantį lengvas atsisiuntimo ir platinimo galimybes;
- ✓ suteikė galimybę vartotojams tarpusavyje tiesiogiai dalintis failais.

Vėliau teismas pripažino visus keturis *The Pirate Bay* įkūrėjus bendrininkais minimoje byloje ir analizavimo kiekvieno iš jų veiksmus ir kokia apimtimi kiekvienas iš jų prisidėjo prie neteisėtų veiksmų. Kaltinamieji tuo tarpu gynėsi tuo, jog jų sukurta paieškos sistema tik suteikdavo nuorodas į pažeidžiančius failus ir niekuo nesiskyrė nuo kompanijos *Google* sukurto paieškos¹⁰³. Jie taip pat iškėlė klausimą, kad jeigu *Google* paieškos sistema gali būti apsaugota nuo kaltinimų dėl nuorodų pateikimo į neteisėtą informaciją, kodėl „torrent“ failų paieškos sistema turėtų būti vertinama kitaip?¹⁰⁴ Švedijos teismas į tai atsakė, pareikšdamas, kad kaltinamieji žinojo, jog jų internetiniais puslapiais besinaudojantys vartotojai daro autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus, o aukščiau išvardinti *The Pirate Bay* veiksmai prisidėjo ir skatino minėtų teisių pažeidimus¹⁰⁵.

¹⁰⁰ Edwards, L. *Role and responsibility of internet intermediaries in the field of copyright and related rights*, supra note 89, p. 18.

¹⁰¹ Carrier, M.A. *The Pirate Bay, Grokster, and Google*. *Journal of Intellectual Property Rights*, 2010-01, Vol. 15, p. 9 <<http://nopr.niscair.res.in/bitstream/123456789/7195/5/JIPR%2015%281%29%20%287-18%29.pdf>>.

¹⁰² *Ibid.*

¹⁰³ Edwards, L., *op. cit.*, p. 23.

¹⁰⁴ *Ibid.*

¹⁰⁵ *Ibid.*, p. 23-24.

Galiausiai, Švedijos teismas pripažino kaltinamuosius kaltais ir nuteisė vienerių metų kalėjimo bei 2.400.000 svarų pinigine bauda¹⁰⁶.

Nepaisant to, kad *The Pirate Bay* pralaimėjo šią bylą, ji vis dar gyvuoja ir laisvai funkcionuoja. Kompanija sugebėjo savo serverius perkelti tai į vieną, tai į kitą šalį, taip išvengdama policijos veiksmų. Kitas aspektas yra tas, jog tokių kompanijų kaip *The Pirate Bay* net ir šiomis dienomis yra labai daug ir jos yra išsibarsčiusios po įvairias pasaulio šalis, o galutiniams vartotojams gali būti pasiekiamos kiekvienoje šalyje. Todėl kova su tokio pobūdžio P2P tinklų sistema išlieka itin sunki ir, remiantis aukščiau minėtomis bylomis – neefektyvi.

Apibendrinant galima pažymėti, kad rinkmenų (failų), įskaitant ir skaitmeninių muzikinių kūrinių kopijas, dalinimasis P2P tinklų pagalba pažeidžia autorių ir gretutinių teisių subjektų teisę kūrinių atgaminti, platinti bei padaryti jį viešai prieinamu. Visas šias teises pažeidžia galutiniai vartotojai, kurie tarpusavyje dalinasi nelegaliomis kūrinių skaitmeninėmis kopijomis. Kūrinių atgaminimo ir platinimo teisės yra pažeidžiamos nuolatos, kadangi bet kuris vartotojas tiek pats siunčiasi (angl. *downloading*) nelegalią kūrinių kopiją, tiek tuo pačiu metu kitiems leidžia siųstis (angl. *uploading*) iš savo kompiuterio kietojo disko. Taigi tokiu veikimo principu nuolatos yra daromos kūrinių kopijos ir tuo pačiu metu platinamos. Teisę kūrinių padaryti viešai prieinamu vartotojas pažeidžia, suteikdamas kitiems analogiškiems vartotojams galimybę atsisiųsti kūrinių kopiją iš pirmojo vartotojo kompiuterio. Kitaip tariant, vartotojas pateikia kūrinių kopiją viešai, neapibrėžtam visuomenės ratui. Jo sutikimo kūriniui atsisiųsti nereikia, tą gali padaryti bet kas, o vartotojas iš kurio siunčiamasi kito vartotojo identifikuoti negali. Analizuojant P2P tinklų naudotojų, kurių pagalba vartotojai gali naudotis tokiu rinkmenų (failų) dalinimusi, teisinius veiksmus, matyti, kad visi jie tiesiogiai autorių ir gretutinių teisių subjektų turtinių teisių nepažeidžia. Jie kūrinių neatgamina, neplatina ir nedaro jo viešai prieinamu. Jie tik suteikia galimybę tai daryti galutiniams vartotojams. Tačiau, kaip jau minėta anksčiau, bylų iškėlimas dėl tokio pobūdžio pažeidimų individualiems asmenims yra itin problemiškas, autorių ir gretutinių teisių subjektų teises buvo pasirinkta ginti, uždraudžiant naudotojams sukurti galimybę galutiniams vartotojams naudotis P2P tinklais. Vis dėlto akivaizdu, jog kova su nelegaliu rinkmenų (failų) dalinimusi yra vis dar pralaimima. Todėl vyrauja visiškai atvirkštinė nuomonė, pagal kurią rinkmenų (failų) dalinimąsi P2P tinklais apskritai reikėtų legalizuoti. Siūloma įtvirtinti „globalią licenciją“, kuria remiantis interneto

¹⁰⁶ Edwards, L. *Role and responsibility of internet intermediaries in the field of copyright and related rights*, supra note 89, p. 23.

naudotojas (P2P programos valdytojas) būtų įpareigotas sumokėti interneto paslaugų teikėjui tam tikrą papildomą atlyginimą, kuris vėliau būtų paskirstytas autoriams ir gretutinių teisių subjektams¹⁰⁷.

3.1.2 *File Transfer Protocol* (FTP) sistemos naudojimas

File Transfer Protocol (FTP) sistema yra dar vienas būdas, leidžiantis vartotojams dalintis rinkmenomis (failais). FTP sistema nuo P2P tinklų skiriasi tuo, kad FTP yra tik serverio – kliento modelis. Tai reiškia, jog vartotojai tarpusavyje niekuomet rinkmenų (failų) nesidalina, o juos parsisiunčia tiesiogiai iš FTP serverio, kuriame yra laikomi minėti failai. Kitas skirtumas yra tas, kad atsisiuntimo metu, kaip P2P tinklų atveju, failas nėra skaidomas į kelias dalis. FTP serveriai būna dažnai apsaugoti tam tikru slaptažodžiu, todėl prisijungimas prie jų yra reguliuojamas. Kaip ir P2P tinklų atveju, FTP serveriai gali būti naudojami ne tik „piratavimui“, bet ir legaliam naudojimui. Todėl jie paprastai yra skirstomi į atviro ir uždaro tipo FTP serverius. Pastarieji yra plačiai naudojami didelėse įmonėse. Prie uždaro tipo FTP serverių gali prisijungti tik tos įmonės darbuotojai ir jie išimtinai skirti su darbu susijusioms rinkmenos (failais) dalintis. Atviro tipo FTP serveriai yra tokie, kurie skirti naudotis bet kokiam vartotojui. Slaptažodžio reikalavimas atviro FTP serverio tipo nepadaro uždaru. Taigi akivaizdu, jog žala autorių ir gretutinių teisių subjektų teisėms yra daroma tik atviro tipo FTP serveriais.

Pažymėtina, kad atviro tipo FTP serveriai buvo itin populiarūs ir konkuravo su P2P tinklais prieš keletą metų, o jų naudojimas „piratavimo“ tikslais, manoma, yra apskritai išnykęs. Vis dėlto, manytina, jog juos apžvelgti yra svarbu, kadangi tai viena iš nedaugelio kovų su autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidėjais, kurių pastarieji pralaimėjo.

FTP serveriai buvo labai plačiai paplitę ir visiškai nekontroliuojami. Pavyzdžiui, manytina, kad kiekvienas interneto paslaugų teikėjas turėjo savo FTP serverį. Vartotojai, besinaudojantys interneto paslaugų teikėjo internetu, galėjo netrukdomai prisijungti prie jo FTP serverio, kuriame visi to teikėjo paslaugomis besinaudojantys vartotojai dalinosi įvairiais autorių ir gretutinių teisių subjektų kūriniais. Itin plačiai buvo dalinamasi muzikos ir audiovizualiniais kūriniais. Faktas, jog vartotojas nusipirko legalų tam tikrą kūrinį ir juo pasidalino FTP serveryje, nepanaikina jo atsakomybės kadangi jis pažeidė kūrinio atgaminimo, platinimo bei padarymo viešai teises. Tokiu būdu vartotojas taip pat peržengė ir kūrinio atgaminimo asmeniais tikslais ribas. Todėl, galima daryti išvadą, kad patys interneto paslaugų teikėjai skatino autorių ir gretutinių teisių pažeidimus, sudarydami galimybę

¹⁰⁷ Mizaras, V. *Autorių teisė*, II tomas. Justitia, 2009, p. 479.

vartotojams minimu būdu keistis nelegaliomis rinkmenomis (failais). Tai paskatino autorių ir gretutinių teisių gynėjus imtis aktyvių veiksmų ir užkirsti kelią minimiems pažeidimams.

Belgijos autorių teisių kolektyvinio administravimo asociacija (SABAM) 2004 m. inicijavo bylos iškėlimą interneto paslaugų teikėjui (*Tiscali Accès*), kuris turėjo sukūręs FTP serverį ir taip savo klientams suteikė galimybę dalintis nelegaliomis rinkmenomis (failais). Tačiau SABAM bylą inicijavo ne dėl *Tiscali Accès* FTP serverio naudojimo, o dėl vartotojų, kurie minimo teikėjo paslaugomis pažeidė autorių ir gretutinių teisių subjektų teises naudodama P2P tinklus. SABAM šią bylą laimėjo ir Briuselio pirmosios instancijos teismas pripažino *Tiscali Accès* esant tarpininko pozicijoje, kurio paslaugos naudojamos autorių ir gretutinių teisių pažeidimams¹⁰⁸. Teismas taip pat įpareigojo *Tiscali Accès* įdiegti tam tikras technines priemones – filtrus, kurių pagalba klientams būtų užkirstas kelias dalintis nelegalių kūrinių turiniu¹⁰⁹. Todėl manytina, kad tuo pačiu buvo atsisakyta ir FTP serverio.

Kiek vėliau, 2006 m. kitoje byloje¹¹⁰, Danijos Aukščiausias Teismas įpareigojo interneto teikėją *TDC Solutions* stebėti ir kontroliuoti rinkmenų (failų) srautą savo administruojamame FTP serveryje, siekiant uždrausti nelegalių rinkmenų (failų) dalinimąsi tarp vartotojų¹¹¹. Teismas taip pat pripažino, jog *TDC Solutions*, leisdama asmenims padaryti kūrinius viešai prieinamais, pažeidė autorių ir gretutinių teisių subjektų turtines teises ir atliko išplėstinius autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus¹¹².

Tokie sprendimai lėmė, jog ir kitų šalių asociacijos, ginančios autorių ir gretutinių teisių subjektų teises, ėmėsi analogiškų veiksmų, kontroliuojant rinkmenų (failų) srautą FTP serveriuose. Lietuvoje veikiančių interneto paslaugų teikėjų FTP serveriai taip pat buvo kruopščiai kontroliuojami, kol galiausiai apskritai nebuvo prasmės juos toliau laikyti veikiančiais. Tad šioje srityje, autorių ir gretutinių teisių gynėjai pasiekė pergalę.

¹⁰⁸ Mazziotti, G. *EU Digital Copyright Law and the End-User*. Springer, 2008. Nr. ISBN 978-3-540-75984-3, p. 170.

¹⁰⁹ *Ibid.*

¹¹⁰ Danijos Aukščiausias Teismas. *TDC Totallsniger A/S v. IFPI Denmark, KODA Nord Disk Bureau, Danish Musicians' Union, Danish Artists' Union*. 2006-02-10, Nr. 49/2005

¹¹¹ Mazziotti, G., *op. cit.*, p. 170 (Cituota iš: Danish Supreme Court, Order of Friday, 10 February, 2006, *TDC Totallsniger A/S v. IFPI Denmark, KODA, Nordisk Copyright Bureau, Danish Musicians' Union, Danish Artists' Union*, Case no. 49/2005 (2nd division), Transcript of Court Register of the Appeals and Objections Committee).

¹¹² *Ibid.*

3.1.3 Interneto svetainių naudojimas

Autorių ir gretutinių teisių pažeidimai naudojant interneto svetaines labiausiai paplito stipriai padidėjus interneto greičiui. Didelis interneto greitis leidžia be jokių sunkumų, išlaikant kokybę, klausytis muzikinių kūrinių ar žiūrėti audiovizualinius kūrinius jų neatsisiuntus į kompiuterio kietąjį diską. Taigi akivaizdu, kad pagrindiniai autorių ir gretutinių teisių pažeidimai, naudojant muzikinius kūrinius interneto svetainėse yra susiję su nelegaliu kūrinių transliavimu internetu, nesvarbu ar tai yra „gyva“ transliacija (angl. *live streaming*) ar transliacija, kuomet pats vartotojas turi galimybę pasirinkti jos laiką ir vietą (angl. *on-demand streaming*). Pažymėtina, jog internetinių nuorodų (angl. *weblinks*) platinimas, kurios vartotoją „nuveda“ prie nelegalių kūrinių turinio (pavyzdžiui, nuoroda į neteisėtu būdu transliuojamų muzikinių kūrinių tinklalapį) taip pat laikoma autorių ir gretutinių teisių pažeidimu.

Transliavimas internetu muzikinių kūrinių srityje sparčiai populiarėja ir stipriai konkuruoja su tokių kūrinių skaitmeninių kopijų įsigijimu. *The International Federation of the Phonographic Industry* 2014 m. skaitmeninės muzikos ataskaitoje matyti, kad surenkamų pinigų kiekis muzikinius kūrinius transliuojant internetu padidėjo 39 %, o skaitmeninių kopijų pardavimas sumažėjo 8 %¹¹³. Tuo tarpu Skandinavų šalyse, transliavimas internetu dominuoja ir sudaro didžiąją dalį autoriams surenkamų pinigų iš skaitmeninio kūrinio panaudojimo¹¹⁴. Vis dėlto, kaip ir P2P tinklų atveju, transliavimas internetu gali būti atliekamas tiek legaliai, tiek pažeidžiant autorių ir gretutinių teisių subjektų teises.

Transliuojant kūrinius internetu, autorių ir gretutinių teisių subjektų teisių pažeidimas įvyksta, kuomet naudotojas interneto svetainėje sudaro galimybę neapibrėžtam vartotojų ratui prisijungti prie tokios svetainės ir klausytis muzikinių kūrinių, neturint autorių ir gretutinių teisių subjektų leidimo tokiai veiklai. Technologiniu požiūriu, tokį naudotoją surasti bei pripažinti pažeidusiu autorių ir gretutinių teisių subjektų teises nėra sunku. Kitaip nei P2P tinklų atveju, kai naudotojas yra tik tarpininkas ir jam taikoma netiesioginė teisinė atsakomybė, transliuojant kūrinius internetinėje svetainėje, naudotojui gali būti taikoma tiesioginė teisinė atsakomybė už padarytus pažeidimus. Tačiau tokiam kūrinių panaudojime vis dar nėra bendros šalių nuomonės: ar transliuojant internetu yra pažeidžiama tik teisė padaryti kūrinį viešai prieinamu, ar taip pat ir atgaminimo teisė. Taip yra todėl, kad naudotojas prieš sudarydamas galimybę klausytis muzikinių

¹¹³ *IFPI digital music report 2015: charting the path to sustainable growth*. IFPI, 2015
<<http://www.ifpi.org/downloads/Digital-Music-Report-2015.pdf>>.

¹¹⁴ *Ibid.*

kūrinių interneto svetainėje, turi atlikti tų kūrinių skaitmeninę kopiją ir tik tuomet jie gali būti patalpinti internetinėje svetainėje vartotojams naudoti. Tačiau pati paslauga, manoma, yra priskirtina tik prie teisės kūrinių padaryti viešai prieinamu¹¹⁵. Vis dėlto, galima daryti prielaidą, kad tiek iš naudotojo, tiek iš vartotojo pusės, transliavimas internetu turėtų apimti tik teisę padaryti kūrinių viešai prieinamu. Atgaminimas šiuo atveju turėtų patekti po laikinojo atgaminimo sąvoka, nes naudotojo tikslas yra transliuoti kūrinius internetu, o atgaminimas yra atliekamas tik vieną kartą ir tai sudaro technologinio proceso dalį.

Pažymėtina, kad dėl nesančios vieningos nuomonės ar transliavimas internetu apima ir atgaminimo teisę, taip pat kyla sunkumų nustatant ar naudotojui atsiranda galimybė taikyti ir baudžiamąją atsakomybę¹¹⁶. Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 192 str. 1 d. nustato, jog baudžiamoji atsakomybė gali būti taikoma ir už atgaminimo, ir už platinimo teisės pažeidimus, tačiau tokios atsakomybės nenumato už teisės kūrinių padaryti viešai prieinamą pažeidimus¹¹⁷. Todėl, remiantis šia baudžiamojo kodekso nuostata, nėra aišku, kokia vis dėlto atsakomybė taikytina naudotojui, pažeidusiam autorių ir gretutinių teisių subjektų teises transliuojant kūrinius internetu.

Žvelgiant į vartotojo atsakomybę, naudojant neteisėtu būdu transliuojamus kūrinius interneto svetainėje, manoma, jog vartotojui apskritai nekyla jokia atsakomybė. Jis neatlieka jokių autorių ar gretutinių teisių subjektų teises pažeidžiančių veiksmų. Tai reiškia, kad vartotojas kūrinių neatgamina, neplatina, nepadarą jo viešai prieinamu, o tik pasinaudoja interneto platybėse randama informacija, kuri yra laisvai pasiekiamą. Taip pat vartotojas negali žinoti, ar naudotojas, transliuojantis kūrinius internetinėje svetainėje, tai daro turint atitinkamą licenciją tokiu būdu naudoti kūrinius, ar ne. Todėl tai yra vienas iš esminių skirtumų nuo naudojimosi P2P tinklais, kadangi pastaraisiais būtent vartotojai yra tiesioginiai autorių ir gretutinių teisių subjektų teisių pažeidėjai.

Apibendrinant, galima daryti išvadą, jog kūrinių transliavimas interneto svetainėse nedaro tokios didelės ekonominės žalos, kaip kad kūrinių kopijų dalinimasis P2P tinklais. Kita vertus, padarant kūrinių viešai prieinamu neteisėtu būdu, sunku apskaičiuoti realią tokio pažeidimo žalą. Naudojant P2P tinklus, galima apytiksliai paskaičiuoti, kiek kūrinių kopijų buvo atgaminta ir išplatinta, o žinant vienos skaitmeninės kopijos kainą rinkoje, paskaičiuoti žalos dydį. Tą padaryti transliavimo internetinėje svetainėje atveju būtų neįmanoma. Kitas aspektas yra tas, jog sėkmingai

¹¹⁵ Mizaras, V. *Autorių teisė*, I tomas, *supra* note 26, p. 375.

¹¹⁶ Yeh, B.T. *Illegal Internet Streaming of Copyrighted Content: Legislation in the 112th Congress*. *Congressional Research Service*, 2011-08-11, p. 4 <http://www.ipmall.info/hosted_resources/crs/R41975_110829.pdf>.

¹¹⁷ Lietuvos Respublikos Baudžiamasis kodeksas 192 str. 1 d. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 89-2741.

kovoti su muzikinių kūrinių transliavimu internetu pažeidimais padeda didelės kompanijos (tokios kaip *Spotify*), siūlančios muzikinių kūrinių transliavimą internetu vartotojams nemokamai, arba už nedidelį mėnesinį mokestį, o svarbiausia veikiančios teisėtu būdu – gavusios atitinkamas licencijas naudoti kūrinius. Jų siūlomos paslaugos yra patogios vartotojams naudoti, o jie žino, kad tai yra visiškai saugu. Todėl vartotojai yra skatinami naudotis teisėtu būdu veikiančiomis paslaugomis.

3.2 Atsakomybė už autorių ir gretutinių teisių į muziką pažeidimus internete

3.2.1 Civilinė teisinė atsakomybė

Civilinė teisinė atsakomybė yra pagrindinis įrankis ginantis pažeistas autorių ir gretutinių teisių subjektų teises. Civilinės teisinės atsakomybės taikymas autorių teisių ir gretutinių teisių srityje yra kiek specifinis ir neįprastas. Pirma, civilinė teisinė atsakomybė taikoma remiantis ne tik LR Civilinio kodekso, bet ir ATGTĮ normomis. ATGTĮ 77 str. numato autorių ir gretutinių teisių subjektų teisių gynimo bei kompensacinio žalos atlyginimo būdus. ATGTĮ normos, numatančios autorių teisių ir gretutinių teisių gynimą, buvo derinamos su Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės teisės nuosavybės gynimo. Tačiau dauguma normų, esančių direktyvoje jau buvo ankstesnėje 1999 m. ATGTĮ redakcijoje, tad Lietuvai daugumos normų perkelti nereikėjo. Pažymėtina, jog ATGTĮ normos yra taikomos tik tuo atveju, kuomet pažeidimai kyla ne iš sutartinių santykių¹¹⁸. Jeigu pažeidžiamos autorinės sutarties nuostatos, taikomi įprastiniai gynimo būdai, numatyti LR Civiliniame kodekse. Antra, kūriniai gali būti naudojami didelėje ir ne vienoje teritorijoje, ir taip pat keleto asmenų vienu metu¹¹⁹. Trečia, ginamas objektas yra nematerialus, o tai reiškia, kad atkurti *status quo*, kas yra viena iš pagrindinių civilinės teisinės atsakomybės funkcijų, yra beveik neįmanoma, nes jei kūrinys buvo panaudotas neteisėtu būdu, tai būtent tą konkretų panaudojimą atkurti teisėtu būdu nebebus galima. Todėl ginant autorių ir gretutinių teisių subjektų teises itin didelę svarbą turi *prevencinis* ir *kompensacinis* teisių gynimo būdai.

Prevencinis teisių gynimo būdas turi didelę reikšmę, įgyvendinant autorių ir gretutinių teisių subjektų teises internete. Kadangi sparčiai vystantis technologijomis, didėja galimybė kūrinius naudoti neteisėtu būdu, tai viena iš prevencinio teisių gynimo būdo funkcijų yra apginti teisių turėtojų teises dar prieš atsirandant pažeidimui. Todėl spartus technologijų vystymasis taip pat skatina ir

¹¹⁸ Mizaras, V. *Autorių teisė*, II tomas, *supra* note 10, p. 260.

¹¹⁹ Mizaras, V. *Autorių teisės: civiliniai gynimo būdai*. Justitia, 2003, p. 76.

prevencinio teisių gynimo būdo vystymąsi¹²⁰. Tačiau šis teisių gynimo būdas taikomas taip pat ir tada, kai autorių ir gretutinių teisių subjektų teisės jau yra pažeistos. Paprastai, išskiriami šie prevencinio teisių gynimo būdai¹²¹:

1. Neteisėtų veiksmų nutraukimas ir draudimas atlikti neteisėtus veiksmus.
2. Atkuriamosios priemonės.
3. Asmeninių neturtinių teisių atkūrimas.
4. Teisių pripažinimas.
5. Teismo sprendimo paskelbimas.

Įgyvendinant turtines teises į kūrinių internete, aktualiausia yra pirmoji funkcija, kuri taip pat įtvirtinta ATGTĮ 77 str. 1 d. 2 p. ir direktyvos 2004/48/EB 11 str. Pastarosios direktyvos 11 str. nuostatų Lietuvai perkelti nereikėjo, kadangi ši nuostata galiojo jau 1999 m. ATGTĮ redakcijoje¹²². Pažymėtina, kad ši funkcija taikoma tik tęstinių teisių pažeidimo atveju, tai yra, kai padarytas pažeidimas vis kartojasi. Praeitame poskyryje aptarti pažeidimo būdai, manytina, visi (išskyrus FTP serverius) laikomi tęstiniais, kadangi autorių ir gretutinių teisių pažeidimas vyksta nuolatos, ypač kalbant apie kūrinių transliavimą internetu. Tad ATGTĮ 77 str. 1 d. 2 p. ir direktyvos 2004/48/EB 11 str. nuostatos praktinis įgyvendinimas internete pasireiškia ne tik nutraukiant patį pažeidimo darymą, tačiau ir užkertant kelią nuo tolimesnio jų darymo. Tą geriausiai gali iliustruoti anksčiau minėta byla tarp Belgijos autorių teisių kolektyvinio administravimo asociacijos ir interneto paslaugų teikėjo (*Tiscali Accès*), kuomet teismas užkirto kelią tolimesniam autorių ir gretutinių teisių pažeidimui, naudojant FTP serverius, o taip pat nustatė reikalavimą interneto paslaugų teikėjui imtis priemonių, jog būtų užkirstas tolimesnis minimų teisių pažeidimas. Tuo tarpu, kalbant apie pažeidimus, padaromus P2P tinklais, prevencinis teisių gynimo būdas nėra visiškai efektyviai naudojamas, kadangi pažeidimai šiuo būdu ir toliau yra plačiai daromi, nepaisant teisinių bylų iškėlimo tam tikriems subjektams.

Kompensacinis teisių gynimo būdas nuo prevencinio skiriasi tam tikrais esminiais bruožais. Pirmia, kompensacinis būdas visada taikomas tik tada, kai pažeidimas jau įvykęs ir yra atsiradusi žala. Antra, kompensaciniu teisių gynimo būdu siekiama atstatyti teisių turėtojų turtinę padėtį, esančią iki pažeidimo padarymo. Trečia, kompensacinis teisių gynimo būdas gali būti taikomas civilinės teisinės atsakomybės pagrindu ir ne civilinės teisinės atsakomybės pagrindu¹²³. Taigi pagrindinis

¹²⁰ Mizaras, V. *Autorių teisė*, II tomas, *supra* note 10, p. 264.

¹²¹ *Ibid*, p. 264.

¹²² Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas, 65 str. 1 d. 3 p. *Valstybės žinios*. 1999. Nr. 50-1598.

¹²³ Mizaras, V., *op. cit.*, p. 299.

kompensacinio teisių gynimo tikslas yra atlyginti teisių turėtojams žalą, atsiradusią dėl neteisėtų kūrinų panaudojimo. Tam, kad būtų galima taikyti kompensacinį teisių gynimo būdą, reikia, kad visos civilinės teisinės atsakomybės sąlygos būtų patvirtintos, tai yra: kaltė, neteisėti veiksmai, priežastinis ryšys ir žala. Pažymėtina, jog neteisėti veiksmai ir kaltė pripažįstami esant tik tuomet, kai pažeidėjas pažeidė ATGTĮ įtvirtintą nuostatą (pavyzdžiui, tam tikros turtinės teisės naudojimas neturint tam licencijos), būdamas nepakankamai apdairus ir rūpestingas kaip tokioje situacijoje buvo reikalaujama. Neteisėtus veiksmus ir kaltę autorių teisių ir gretutinių teisių srityje nustatyti nėra sunku. Teisės nuostatų pažeidimas daugumoje atveju būna aiškus, o kaltę nustatyti taip pat nėra sunku, kadangi šioje srityje asmens apdairumo ir rūpestingumo kartelė yra aukštai iškelta. Tą įrodo faktas, kad neatsargi pažeidėjo kaltė gali būti pripažįstama ir tada, kai jis nežinojo darantis pažeidimą, „tačiau to jis nežinojo dėl savo neapdairumo ir nerūpestingumo“¹²⁴.

Priežastinio ryšio nustatymas autorių teisių ir gretutinių teisių srityje yra kiek sudėtingesnis. Faktinį priežastinį ryšį nustatyti, manoma, yra nesunku, tačiau sunkiau yra nustatyti teisinį priežastinį ryšį. Tai yra, nustatyti ar kilę padariniai nėra pernelyg nutolę nuo neteisėtų veiksmų. Tokią situaciją Jungtinių Amerikos Valstijų teismai sprendė analizuojant anksčiau minėtas *Napster*, *Grokster* ar *The Pirate Bay* bei kitas bylas, ypatingai susijusias su P2P tinklų naudojimu. Jie nustatinėjo ar minimų subjektų veiksmai nėra pernelyg nutolę nuo atsiradusių padarinių.

Žala susidaro iš turtinės ir neturtinės žalos, o turtinė – iš tiesioginės turtinės ir netiesioginės turtinės žalos. Turtinė žala yra atlyginama natūra arba pinigais. Kaip jau minėta, autorių teisių ir gretutinių teisių srityje atlyginti žalą natūra yra neįmanoma. Turtinės žalos atlyginimas pinigais, turint omenyje autorių ir gretutinių teisių subjektų teisių pažeidimus internete, taip pat negalimas, kadangi tam, kad paskaičiuoti turtinės žalos dydį, reikia nustatyti turto vertę prieš pažeidimą ir po jo. Todėl autoriams ir gretutinių teisių subjektams už jų kūrinų pažeidimus internete yra atlyginama netiesioginė turtinė žala. Netiesioginė turtinė žala suprantama kaip negautos pajamos arba kaip pajamos, kurias asmuo būtų gavęs, jei nebūtų atlikti neteisėti veiksmai. Kitaip tariant, turtinių teisių turėtojas būtų įpareigotas įrodyti teismui, jog nepažeidus jo teisių, jis būtų gavęs tą sumą, kurios reikalauja kaip žalos atlyginimo. Vis dėlto, remiantis ATGTĮ normomis¹²⁵, autorius ar gretutinių teisių subjektas turi teisę pasirinkti koku būdu reikalauti kompensacijos už jam padarytą žalą. Jis gali reikalauti faktinės žalos atlyginimo. Tačiau tada jam tektų įrodinėti ir suskaičiuoti konkrečią kilusią žalą. Jis taip pat gali prašyti teismo nustatyti kompensacijos dydį arba atlyginimą, kurį būtų gavęs jei

¹²⁴ Mizaras, V. *Autorių teisė*, II tomas, *supra* note 10, p. 305.

¹²⁵ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas, *supra* note 1, 77 str. 1 d. 6 p. ir 83 str. 4 d.

būtų teisėtai pasinaudota kūriniais. V. Mizaro nuomone, teisių turėtojai netiesioginės žalos reikalauja retai, kadangi ją yra sunku apskaičiuoti, todėl dažniau renkasi kompensacijos būdą vietoj faktiškai kilusių nuostolių atlyginimo¹²⁶.

Anksčiau minėtoje *The Pirate Bay* byloje, ieškovai prašė teismo priteisti 9.700.000 eurų žalos, tačiau kiekvienas iš jų žalą skaičiavo skirtingai. Šiaurės kino industrija ją paskaičiavo naudojant hipotetinės licencijos mokesčiu, pagal kurį jie suteiktų galimybę atsisiųsti skaitmenines filmų kopijas¹²⁷. Tuo tarpu Švedijos įrašų kompanija ir tarptautinė kino industrija skaičiavo žalos dydį, taikydama vieno atsisiuntimo, tai yra, vienos skaitmeninės kopijos kainą. Tokiu būdu jos paskaičiavo kiek kartų vartotojai atsisiuntė kiekvieno iš saugomų kūrinių kopijų ir padaugino jas iš kainos už vieną kopiją¹²⁸. Šios kompanijos teigė, kad numatyti protingą hipotetinės licencijos mokestį buvo neįmanoma, todėl reikėjo apskaičiuoti remiantis jų pateiktu metodu. Švedijos įrašų kompanija taip pat teigė, kad padaryti pažeidimai sumažino materialių kopijų (CD kompaktų) pardavimą, todėl apskaičiuojant žalą, kiekvieno albumo arba dainos kaina buvo padvigubinta¹²⁹. Bylą nagrinėjęs teismas pasisakė, jog optimaliausia būtų naudoti Šiaurės kino industrijos pasiūlytą metodą – žalą paskaičiuoti, remiantis hipotetinės licencijos mokesčiu. Jis taip pat teigė, jog turtinių teisių turėtojų teisė gauti kompensaciją neturi priklausyti nuo to, ar jie tikrai patyrė tam tikrą ekonominę ar kito pobūdžio žalą. Taip pat, apskaičiuojant hipotetinės licencijos mokesčio dydį lėmė ir tai, kiek kartų kūrinio skaitmeninė kopija buvo atsisiųsta, naudojantis *The Pirate Bay* sistema. Taigi matyti, kad *The Pirate Bay* atveju teismas pasirinko taikyti kompensacijos vietoj faktinės netiesioginės žalos būdą. Tai yra, teismas turtinių teisių turėtojams kompensaciją paskaičiavo pagal tai, kiek pažeidėjas būtų sumokėjęs, jei jis kūriniais būtų pasinaudojęs teisėtai.

Visgi žalos apskaičiavimas ir pasirinkimas, kurį būdą taikyti, nėra vienintelis sunkumas apsaugant turtinių teisių turėtojų teises. Dar prieš tai kyla nemažai diskusijų ir sunkumų sprendžiant, kuriam subjektui, pažeidusiam turtines autoriaus ar gretutinių teisių subjektų teises internete, taikyti civilinę teisinę atsakomybę. Todėl verta išsamiau paanalizuoti interneto paslaugų teikėjo, interneto naudotojo ir galutinio vartotojo atsakomybės klausimą.

Interneto paslaugų teikėjo atsakomybė. Interneto paslaugų teikėjas yra „informacinės visuomenės paslaugą teikiantis fizinis ar juridinis asmuo ar kita organizacija, ar jų padalinys“¹³⁰.

¹²⁶ Mizaras, V. *Autorių teisė*, II tomas, *supra* note 10, p. 325.

¹²⁷ Manner, M., Siniketo, T., Polland, U. *The Pirate Bay Ruling – When The Fun and Games End*. Thomson Reuters (legal) limited and contributors, issue 6, 2009 <<http://www.roschier.com/sites/default/files/the-pirate-bay-ruling.pdf>>.

¹²⁸ *Ibid.*

¹²⁹ *Ibid.*

¹³⁰ Informacinės visuomenės paslaugų įstatymas, 2 str. 15 d.

Interneto paslaugų teikėjas dar kitaip vadinamas tarpininku, o ATGTĮ jis apibūdinamas kaip „fizinis arba juridinis asmuo, įskaitant Lietuvos Respublikoje įregistruotus užsienio juridinio asmens filialą ar atstovybę, teikiantis elektroninių ryšių tinklais paslaugas, kurias sudaro trečiųjų asmenų pateiktos informacijos perdavimas elektroninių ryšių tinklais arba galimybės naudotis elektroninių ryšių tinklais suteikimas ir (arba) pateiktos informacijos saugojimas“¹³¹. Pažymėtina, jog tarpininkas, remiantis aukščiau išvardintais apibrėžimais, gali būti ne tik interneto paslaugų teikėjas, tačiau ir interneto svetainių turinio talpinimą (angl. *web hosting*) atliekantys asmenys, internetinės paieškų sistemos valdytojai (pavyzdžiui, *Google*) ir kt. Tačiau šiame darbe analizuodami tarpininko atsakomybės klausimą, omenyje turėsime tik interneto paslaugų teikėją.

Remiantis Informacinės visuomenės paslaugų įstatymu, tarpininkas neinicijuoja informacijos perdavimo, neparenka perduotos informacijos gavėjo ir neparenka / nekeičia perduodamos informacijos¹³². Iš šių požymių galima daryti išvadą, jog tarpininkas informacijos perdavime atlieka tik techninę funkciją, tai yra, sudaro techninę galimybę perduoti informaciją. Todėl tarpininkui yra nustatytos specialiosios atsakomybės taikymo taisyklės¹³³. Tokių taisyklių nustatymą taip pat pagrindžia ir tai, kad tarpininkas, autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidime, kaip minėta, atlieka tik techninę funkciją, o tiesiogiai minėtų teisių nepažeidžia. Jas pažeidžia arba naudotojai, arba vartotojai naudodamiesi tarpininko suteikta galimybe. Todėl tarpininkai, manoma, tik prisideda prie pažeidimo. Remiantis tuo, atsakomybė tarpininkui gali būti taikoma tik išimtiniais, įstatymu numatytais atvejais. Informacinės visuomenės paslaugų įstatymo 12 – 14 str. numato prieš tai minėtas taisykles, kurios dar vadinamos atsakomybės netaikymo išimtimis (angl. *safe harbours*)¹³⁴. Kita vertus, to paties įstatymo 15 str. 3 d. leidžia asmenims, kurių teisės pažeidė perduodama informacija, kreiptis į tarpininką ir reikalauti imtis veiksmų pažeidimui nutraukti, nepaisant to, kad remiantis 12 – 14 str. tarpininkai už tai neatsako. Beveik analogišką galimybę autoriams ir gretutinių teisių subjektams numato ATGTĮ 78 str. 1 d., kuria remiantis minimi subjektai gali kreiptis į teismą ir reikalauti tarpininko, kad šis nutrauktų paslaugų teikimą tiems asmenims, kurie šias paslaugas naudoja autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimams vykdyti. Pastarasis ATGTĮ straipsnis yra perkeltas iš direktyvos 2001/29/EB 8 str. 3 d. Apskritai dauguma Europos Sąjungos valstybių remiasi panašiomis normomis sprendžiant tarpininko atsakomybės klausimą. Pavyzdžiui, jau minėtoje *SABAM v Tiscali Accès* byloje, SABAM, reikalaudama tarpininko (*Tiscali Accès*) užkirsti kelią jo vartotojams daryti

¹³¹ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas, *supra* note 1, 78 str. 2 d.

¹³² Informacinės visuomenės paslaugų įstatymas, *supra* note 130, 12 str. 1 d.

¹³³ Mizaras, V. *Autorių teisė*, II tomas, *supra* note 10, p. 459.

¹³⁴ *Ibid*, p. 464.

autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus naudojantis P2P tinklu, teigė, jog būtent tarpininkas yra geriausioje pozicijoje pasiekti tokį tikslą. Jie taip pat rėmėsi direktyvos 2001/29/EB 8 str. 3 d. ir direktyvos 2004/48/EB konstatuojamosios dalies 23 p., kurie teigia, kad teisių turėtojams turi būti suteikta galimybė reikalauti tarpininko nutraukti paslaugų teikimą asmenims, pažeidžiantiems teisių turėtojų teises, naudojantis tarpininko paslaugomis. Kaip jau minėta anksčiau, SABAM reikalavimas buvo patenkintas ir tarpininkas buvo įpareigotas nustatyti tam tikrą informacijos ir duomenų filtravimo sistemą. Tai buvo beprecedentė byla Europoje, numačiusi itin griežtą atsakomybę tarpininkui ir galimai pažeidusi kitas asmenų teises, todėl ne be pagrindo ši byla pasiekė Europos Sąjungos Teisingumo Teismą. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas pareiškė, kad minimos filtravimo sistemos įdiegimas galimai pažeistų vartotojų teisę į asmens duomenų apsaugą bei laisvę gauti ar skleisti informaciją¹³⁵, nes įdiegus minimą sistemą, tarpininkas turėtų rinkti visą informaciją ir jos turinį, susijusį su kiekvienu vartotoju, identifikuoju jį pagal IP adresą¹³⁶. Taigi galiausiai teismas konstatavo, jog Belgijos teismas, įpareigodamas tarpininką įdiegti filtravimo sistemą, pažeidė pusiausvyrą tarp intelektualinės nuosavybės teisės, laisvės užsiimti verslu, teisės į asmens duomenų apsaugą, bei laisvės gauti ir skleisti informaciją¹³⁷.

Productores de Música de España (Promusicae) v Telefónica de España SAU byloje, kolektyvinio administravimo asociacija *Promusicae* kreipėsi į teismą dėl to, jog interneto paslaugų teikėja *Telefónica de España* atsisakė atskleisti jos vartotojų duomenis (IP adresus), kurie pažeidė minimos asociacijos administruojamas autorių ir gretutinių teisių subjektų turtines teises. Teisingumo Teismas pasisakė, jog toks prašymas pažeistų direktyvos 2002/58/EB 5 str. 1 d., kuriuo remiantis interneto paslaugų teikėjas turi užtikrinti perduodamos informacijos bei su ja susijusių duomenų konfidencialumą. Galiausiai teismas konstatavo, jog „tokioje situacijoje, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, direktyvos 2000/31, 2001/29, 2004/48 ir 2002/58 neįpareigoja valstybių narių, užtikrinant veiksmingą autorių teisių apsaugą, numatyti pareigą pateikti asmens duomenis vykstant civiliniam procesui“¹³⁸.

Apibendrinant, galima teigti, jog interneto paslaugų teikėjų atsakomybė už jų vartotojų padarytus pažeidimus yra labai siaura. Šio tipo tarpininkų negalima reikalauti, kad jie atlygintų kilusią žalą, ar dalį žalos, kadangi jiems apskritai civilinė teisinė atsakomybė bendrais pagrindais nėra

¹³⁵ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (trečioji kolegija), *Scarlet Extended SA v Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL (SABAM)*, Nr. C-70/10, 2011-11-24, paragrafas 50.

¹³⁶ *Ibid*, paragrafas 51.

¹³⁷ *Ibid*, paragrafas 53.

¹³⁸ Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) *Productores de Música de España (Promusicae) v Telefónica de España SAU*, Nr. C-275/06 2008-01-26.

taikoma. Turtinių teisių turėtojai tik gali kreiptis į teismą, prašydami, kad jie imtųsi techninio pobūdžio veiksmų pažeidimui pašalinti ir užkirsti. Tačiau iš apžvelgtų Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimų, matoma, jog pastarasis tokiais atvejais, dažnai įžvelgia pusiausvyros pažeidimą tarp intelektualinės nuosavybės teisės, asmens duomenų apsaugos bei laisvės gauti ir skleisti informaciją.

Interneto naudotojo atsakomybė. Interneto naudotojas yra tas asmuo, kuris savo veiksmais padaro arba sukuria galimybę padaryti kūrinius viešai prieinamais internete, kuriuos vėliau netrukdomai gali pasiekti vartotojai. Todėl analizuojant interneto naudotojo atsakomybės klausimą, turėsime omenyje P2P tinklų programų gamintojus (*Napster*, *Grokster*, *The Pirate Bay* ir kt.).

Taikyti civilinę teisinę atsakomybę minimiems subjektams yra neįmanoma, kadangi jie tiesioginio autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimo neatlieka, o taikyti ją vartotojams, kaip minėta pirmame poskyryje, yra itin problemiška dėl didelio jų kiekio. Todėl interneto naudotojams paprastai taikoma netiesioginė (angl. *vicarious*) ir solidarioji (angl. *contributory*) atsakomybė. Abi šios atsakomybės formos susiformavo Jungtinėse Amerikos Valstijose nagrinėjant vieną iš pirmųjų bylų, kurioje atsakovė buvo *Napster* kompanija. Šioje byloje teismas nustatė kokių sąlygų reikia, kad interneto naudotojui būtų taikoma solidarioji ir netiesioginė atsakomybė. Solidariajai atsakomybei kilti, interneto naudotojas turi žinoti, arba turi pagrįdą žinoti, kad jo vartotojai pažeidžia autorių ir gretutinių teisių subjektų teises ir naudotojas iš esmės prisideda prie tų pažeidimų padarymo¹³⁹. *Napster* atveju, pastaroji ne tik galėjo žinoti apie turtinių teisių turėtojų pažeidimus, tačiau ir turėjo centrinę duomenų bazę, kuri atliko rinkmenų (failų) paieškos funkciją. Be to, *Napster* leido vartotojams nemokamai atsisiųsti savo programą, kuria naudojantis vartotojai galėjo atlikti tiesioginį turtinį teisių turėtojų pažeidimą.

Netiesioginė naudotojo atsakomybė taikoma, kai pastarasis turi finansinį suinteresuotumą neteisėtoje veikloje ir turi galimybę tokią veiklą kontroliuoti. *Napster* siekė pritraukti kuo daugiau vartotojų naudotis jos paslauga, nes tai garantavo didesnes pajamas, nepaisant to, jog jos programa buvo nemokama vartotojams. Be to, tai, kad *Napster* turėjo aiškiai išreikštas naudojimo sąlygas ir teises, rodo, jog ji turėjo galimybę kontroliuoti neteisėtą veiklą¹⁴⁰ ir ją sustabdyti.

Napster tuo tarpu teigė, kad jai apskritai neturėtų būti taikoma atsakomybė, nes kaip ir, pavyzdžiui, *Google* turėtų patekti po anksčiau minėtomis atsakomybėmis netaikymo išimtimis (angl. *safe harbours*). Vis dėlto teismas su tuo nesutiko ir konstatavo, jog minimos išimtys negali būti taikomos tiems naudotojams, kurie iš neteisėtos veiklos gavo tam tikros finansinės naudotis ir kurie

¹³⁹ Zapeda, L.M. A&M Records, Inc. v. Napster, Inc. *Berkeley Technology Law Journal*, 2002-01, Vol. 17, Issue 1, p. 71-90 <<http://scholarship.law.berkeley.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1341&context=btlj>>.

¹⁴⁰ *Ibid.*

žinojo, arba galėjo žinoti, apie neteisėtą kūrinių naudojimą, tačiau nesiėmė priemonių šiam užkirsti. Manoma, kad solidariosios ir netiesioginės atsakomybės taikymą *Napster*, lėmė tai, kad jos P2P veikimo sistema buvo centralizuota, kuri sudarė galimybę, nors ir teoriškai, kontroliuoti programos naudotojų veiklą¹⁴¹. Todėl pirmame poskyryje minėtoje *Grokster* byloje, teismas turėjo sudėtingesnę atsakomybės taikymo klausimą, kadangi *Grokster* veikė visiškai decentralizuotai.

Decentralizuotas veikimo principas leido *Grokster* išvengti netiesioginės atsakomybės taikymo, kadangi kontroliuoti rinkmenų (failų), kuriomis vartotojai keičiasi tarpusavyje, jau buvo neįmanoma. Todėl teismai taikė tik solidariąją atsakomybę. Pažymėtina, kad visi teismai iki JAV Aukščiausiojo teismo, nagrinėdami šią bylą, atmetė ieškovų argumentus ir netaikė net solidariosios atsakomybės, argumentuodami tuo, jog *Grokster* sukurta P2P programa taip pat galėjo būti naudojama ir teisėtai veiklai, o *Grokster* neturėjo pareigos žinoti apie konkrečius pažeidimus. Tuo tarpu JAV Aukščiausiasis teismas teigė, kad vien faktas, jog P2P programa gali būti naudojama ir teisėtai veiklai, nepaneigia solidariosios atsakomybės taikymo. Jis pažymėjo, kad *Grokster* savo veiksmais palaikė ir rėmė daromus pažeidimus, todėl jai turi būti taikoma solidarioji atsakomybė.

Europoje, Olandijoje, kilo analogiška byla tarp *Buma / Stemra* ir *KaZaA B.V.* *KaZaA* rėmėsi tokia pačia P2P technologija kaip ir *Grokster* ir buvo kaltinama tais pačiais pagrindais – už jos vartotojų daromus autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus. Tačiau visi Olandijos teismai pasisakė visiškai priešingai nei JAV Aukščiausiasis teismas. Jie teigė, jog *KaZaA* solidarioji atsakomybė neturi būti taikoma, nes pastarosios programa nėra sukurta tik turtinių teisių pažeidimams daryti, o šių pažeidimų užkirtimui *KaZaA* neturi techninių galimybių dėl decentralizuoto P2P tinklo veikimo¹⁴².

Apibendrinant, galima teigti, kad šiuo metu P2P programų valdytojoms taikyti netiesioginės atsakomybės negalima, nes jos visos veikia išimtinai tik decentralizuotai. Kita vertus, taikyti solidariąją atsakomybę taip pat yra sunku, kadangi, kaip matoma, teismų nuomonė net analogiškose situacijose linkusi išsiskirti.

Galutinio vartotojo atsakomybė. Galutinis vartotojas yra tas asmuo, kuris tiesiogiai atlieka autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus internete, ypatingai turint omenyje P2P tinklus. Todėl jam civilinė teisinė atsakomybė turi būti taikoma bendraisiais pagrindais. Kaip minėta praeitame poskyryje, vartotojas, naudodamasis šiuolaikiniais P2P tinklais tuo pačiu metu būna ir gavėjas (angl. *downloader*), kuris rinkmeną (failą) atsisiunčia į savo kompiuterio kietąjį diską, ir siuntėjas (angl. *uploader*), kuris tą pačią rinkmeną siūlo atsisiųsti kitiems analogiškiems vartotojams taip juos

¹⁴¹ Mizaras, V. *Autorių teisė*, II tomas, *supra* note 10, p. 473.

¹⁴² *Ibid*, p. 476. (Cituota iš: *Collecting society Buma / Stemra v. KaZaA B.V.*, CR Int. 2004, p. 91).

atgamindamas, platindamas ir padarydamas viešai prieinamais. Taikant atsakomybę vartotojui, svarbi yra tik siuntimo (angl. *uploading*) funkcija, kadangi tokiu metu vartotojas gali išplatinti daugybę skaitmeninių kūrinių kopijų. Tuo tarpu rinkmenos (failo) atsisiuntimas, kai kuriose šalyse apskritai nelaikomas neteisėtu, nepaisant to, jog pati kopija yra neteisėta¹⁴³. Tai pateisinama teigiant, kad kopijos atsisiuntimas naudojamas tik asmeniniams, nekomerciniams tikslams. Todėl remiantis šiais tikslais, vartotojams paprastai taikoma atsakomybė tik už turinio skleidimą (angl. *uploading*) iš savo kompiuterio kietojo disko. Nustatyti, kokį kiekį vartotojas išplatino, nėra sudėtinga. Daugiau problemų sukelia bylos iškėlimas vartotojui.

Pirma, bylos iškėlimas P2P tinklo vartotojams yra sudėtingas vien dėl jų itin didelio kiekio. Tad kiekvienam vartotojui, pažeidžiančiam autorių ir gretutinių teisių subjektų teises, bylą iškelti būtų fiziškai labai sunku, o tuo pačiu, teismai būtų perkrauti tokiomis bylomis.

Antra, sunkumų kyla identifikuojant pažeidusį asmenį. Tiksliau, sunkiau yra gauti informaciją, identifikuojančią asmenį, kadangi interneto paslaugų teikėjai, kaip jau aptarėme, yra įsipareigoję saugoti asmens duomenis, tarp kurių ir IP adresas yra tokiu pripažįstamas. Asmens duomenų atskleidimas yra taikomas tik tada, kai „yra būtina, tinkama ir adekvati demokratinės visuomenės priemonė, skirta apsaugoti nacionalinį saugumą (t. y. valstybės saugumą), gynybą, visuomenės saugumą, taip užkardant, tiriant ir nustatant baudžiamąsias veikas ar neteisėtą elektroninių ryšių sistemos naudojimą“¹⁴⁴. Tačiau, manytina, kad nei vienas iš šių būdų nėra susijęs su situacijomis dėl kurių būtų galima pradėti civilinį procesą¹⁴⁵. Vis dėlto, pavyzdžiui, Jungtinėse Amerikos Valstijose Skaitmeninio tūkstantmečio įstatymas (angl. *Digital Millenium Copyright Act*) numato, jog teisių turėtojas, remiantis rašytiniu dokumentu, kuriuo pagrindžiamas reikalavimas pateikti informaciją (angl. *subpoena*), turi teisę reikalauti interneto paslaugų teikėjo, kad šis atsikleistų asmenų, kurie pažeidė teisių turėtojo teises, asmens duomenis¹⁴⁶.

Trečia, yra tokių P2P tinklų, kurie savo technine specifika paslepia rinkmenų (failų) pavadinimus, o taip pat ir vartotojų duomenis, todėl jie tampa labai sunkiai susekami. Kita vertus, jeigu naudojantis tokiu metodu vartotojas yra susekamas, jis gali teigti, kad nežino kokią rinkmeną (failą) atsisiuntė, nes jos pavadinimas yra užkoduotas. Tačiau šie P2P tinklai nėra labai populiarūs, nes rinkmenų (failų) dalinimosi laikas yra kur kas ilgesnis nei įprastų P2P tinklų.

¹⁴³ Waelde, Ch., Edwards, L. *Online Intermediaries and Copyright Liability*. WIPO Workshop Keynote Paper. Geneva, 2005-04, p. 51 <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1159640>.

¹⁴⁴ Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) *Productores de Música de España (Promusicae) v Telefónica de España SAU*, *supra* note 138, paragrafas 49.

¹⁴⁵ *Ibid*, paragrafas 51.

¹⁴⁶ Waelde, Ch., Edwards, L., *op. cit.*, p. 56.

Nepaisant šių sunkumų iškeliant bylą vartotojui ir taikant jam civilinę atsakomybę, yra bylų, kuriose vartotojas buvo pripažintas pažeidęs teisių turėtojų teises. Pirmoji byla fiziniam asmeniui už autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus, naudojantis P2P tinklais buvo iškelta JAV byloje *Capitol Records, Inc v Thomas-Rasset*¹⁴⁷. Šioje byloje ieškovai pateikė ieškinį *Thomas-Rasset* reikalaudami 222.000 JAV dolerių žalos atlyginimo dėl to, kad ši neteisėtu būdu, neturint teisių turėtojų sutikimo išplatino 24 muzikinius kūrinius per *KaZaA* P2P tinklų sistemą. Atsakovė tuo tarpu teigė, kad ji negavo jokios ekonominės naudos. Taip pat, byloje buvo nagrinėjama ar atsakovės veiksmai pažeidė platinimo teisę, jei ji kūrinių padarė viešai prieinamą, suteikiant galimybę kitiems *KaZaA* vartotojams iš jos kompiuterio atsisiųsti muzikinius kūrinius. Nepaisant atsakovės teiginių, ieškinys buvo patenkintas ir visa reikalaujama suma buvo priteista.

Kitoje analogiškoje byloje *Sony BMG Music Entertainment, et. al. v Joel Tenenbaum*, vartotojas taip pat buvo pripažintas kaltu, jog nuo 1999 m. iki 2007 m. atsisiuntė ir išplatino muzikinių kūrinių kopijas, naudojantis P2P tinklais, be ieškovų sutikimo. Jam teko sumokėti 675.000 JAV dolerių kompensaciją teisių turėtojams, nors jis per tą laiką atsisiuntė tik 30 muzikinių kūrinių¹⁴⁸. Tačiau, apskaičiuodami kompensacijos dydį, ieškovai atkreipė dėmesį, kokį kiekį skaitmeninių kopijų vartotojas per minėtą laikotarpį išplatino (angl. *uploaded*). Dėl to, atlyginamos žalos dydis išaugo iki 22.500 JAV dolerių už vieną muzikinį kūrinių.

Apibendrinant, galima teigti, jog bylos iškėlimas ir civilinės atsakomybės taikymas vartotojams internete yra tikrai įmanomas. Pavyzdžiui, JAV muzikinių įrašų asociacija *Recording Industry Association of America* (RIAA), manoma, kad pateikė apie 35.000 ieškinių vartotojams. Tačiau dauguma tokiu ieškinių pareiškiami arba būtų pareiškiami, reikalaujant didelio žalos atlyginimo, o fizinis asmuo dažnai negali tokio dydžio sumos kompensuoti. Todėl nepaisant to, kad teisių turėtojai pasiekia pergalę teisme, realiai autorių ar gretutinių teisių subjektų jiems skirta kompensacija nepasiekia. Atvirkščiai, tikėtina, kad teisių turėtojai patiria daugiau išlaidų teisminei procesui nei gauna kompensacinės žalos atlyginimo.

¹⁴⁷ Tishyevich, D. District Court Vacates Verdict and Damages in File-Sharing Copyright Infringement Case, Grants New Trial. *Capitol Records Inc. v. Thomas*, 2008-09-24, No. 06-1497 <<http://jolt.law.harvard.edu/digest/copyright/capitol-records-inc-v-thomas>>.

¹⁴⁸ *United States Courts of Appeal For the First Circuit*. *Sony BMG Music Entertainment, et. al. v Joel Tenenbaum*. Nr. 12-2146, 2013-06-25. <<http://www.bancroftpllc.com/wp-content/uploads/2013/06/RIAA-CA1-Response-Brief-of-plaintiffs-appellees.pdf>>.

3.2.2 Administracinė ir baudžiamoji teisinė atsakomybė

ATGTĮ 87 str. numato, jog administracinė ir baudžiamoji atsakomybė taikoma remiantis atitinkamai Administracinių teisės pažeidimų kodeksu (toliau – ATPK) ir Baudžiamuoju kodeksu (toliau – BK). Abiejuose kodeksuose numatomos beveik tokios pačios normos formuluotės, kuriomis siekiama apginti autorių ir gretutinių teisių subjektų teises. ATPK 214¹⁰ str. numato sankciją už autorių teisių ir gretutinių teisių objektų ar jų dalies neteisėtą viešą atlikimą, atgaminimą, viešą paskelbimą ar kitokį panaudojimo būdą nekomerciniais tikslais ir neteisėtų kopijų platinimą, gabenimą ar laikymą komerciniais tikslais. Kadangi viešas paskelbimas apima ir kūrinių panaudojimą internetu, galima teigti, kad ATPK numato atsakomybę ir už neteisėtą kūrinių panaudojimą internete. Vis dėlto pabrėžtina, kad minėta ATPK norma už platinimo teisės pažeidimus atsakomybė taikoma tik tuo atveju, jeigu platinimas buvo atliktas komerciniais tikslais. Kaip jau minėta pirmame skyriuje, nėra bendros nuomonės, ar platinimo teisė apima ir skaitmeninių kūrinių kopijų platinimą internetu. Todėl nėra aišku, ar būtų taikoma atsakomybė asmeniui, kuris be teisių turėtojų leidimo pardavinėtų skaitmenines kopijas internetu. Visais kitais kūrinių panaudojimo būdais, administracinė atsakomybė taikoma ir kūrinius panaudojant nekomerciniais tikslais. Tačiau pažymėtina, kad lyginant ATGTĮ 53 str. ir ATPK 214¹⁰ normas matyti, jog pastarasis neapima gretutinių teisių subjektų teisės kūrinių padaryti viešai prieinamu apsaugos, kadangi gretutinių teisių srityje, teisę kūrinių padaryti viešai prieinamu yra atskirta nuo viešo paskelbimo teisės. Kita vertus, remiantis ATPK normoje pateiktu teiginiu ATPK normos žodžiai „kitoks panaudojimas bet kokiais būdais ir priemonėmis“ tikėtina, kad galėtų apimti ir teisę kūrinių padaryti viešai prieinamu. Tačiau siekiant didesnio aiškumo, manytina, jog reikėtų ATPK normą papildyti aiškiai nurodant ir kūrinių padarymą viešai prieinamu būdą.

Kiek didesnių reglamentavimo problemų kyla taikant baudžiamąją atsakomybę. BK 192 str. numato sankciją už neteisėtą autorių ir gretutinių teisių objektų atgaminimą, platinimą, gabenimą ir laikymą komerciniais tikslais, kurių bendra vertė viršija 100 MGL. Remiantis minėta norma, galima išskirti porą aspektų, skiriančių administracinės ir baudžiamosios atsakomybės taikymą.

Pirma, administracinė atsakomybė daugumoje kūrinių panaudojimo būdų taikoma tik už jų neteisėtą panaudojimą nekomerciniais tikslais, išskyrus platinimą. Tad kriterijus pagal kurį atskiriama, kurią atsakomybę taikyti už platinimo teisės pažeidimą yra padarytos žalos dydis. Jeigu žala viršija 100 MGL – taikoma baudžiamoji atsakomybė.

Antra, iš esmės skiriasi kūrinių panaudojimo būdų apimtis. Administracinė atsakomybė taikoma už visus kūrinių panaudojimo būdus, baudžiamoji – tik už kūrinių atgaminimą ir platinimą.

Vadinasi, baudžiamosios atsakomybės taikyti už pažeidimus padarytus internete – neįmanoma, nes paprasčiausiai baudžiamojo kodekso norma to nesaugo. Vienintelis atvejis, kada galima būtų taikyti baudžiamąją atsakomybę už internete padarytus pažeidimus – jei būtų pripažinta bendra nuomonė, kad kūrinių platinimas taip pat apima jų platinimą internetu.

Apibendrinant, akivaizdžiai matyti, jog Lietuvoje baudžiamosios atsakomybės taikymo reglamentavime yra didelė spraga, kurios dėka, asmenims, darantiems autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus, nėra taikoma minima atsakomybė. Tad šis straipsnis turi būti papildomas, numatant visus kūrinių panaudojimo būdus, kaip tai numatyta ATPK 214¹⁰ str. Kitas aspektas yra tas, jog šiek tiek sumaišties atsakomybės taikyme įneša, tai kad už neteisėtą platinimą komerciniais tikslais numatoma tiek administracinė, tiek baudžiamoji atsakomybė, atibojant jas tik pagal žalos padarymo dydį. Manytina, kad naudingiau būtų taikyti administracinę atsakomybę tik už pažeidimus nekomerciniais tikslais, o baudžiamąją atsakomybę – išimtinai už pažeidimus komerciniais tikslais¹⁴⁹. Tokiu būdu, būtų galima atsisakyti žalos dydžio kriterijaus. Taip pat pažymėtina, jog daugumos kitų valstybių įstatymai, pavyzdžiui, Vokietijos, Jungtinės Karalystės, Prancūzijos ar Lenkijos, numato baudžiamąją atsakomybę ir už viešo paskelbimo teisės pažeidimus, o tai reiškia ir už pažeidimus internete.

¹⁴⁹ Mizaras, V. *Autorių teisė*, II tomas, *supra* note 10, p. 509.

IŠVADOS

Išanalizavus autorių teisių ir gretutinių teisių įgyvendinimo internete aspektus, galima teigti, kad darbo pradžioje iškelta hipotezė pasitvirtino – autorių teisių ir gretutinių teisių įgyvendinimo internete teisinis reglamentavimas nėra pakankamai efektyvus. Šį teiginį tiksliausiai apibūdintų tokios išvados:

1. Autoriai ir gretutinių teisių subjektai, naudojant jų muzikinius kūrinius internete, įgyvendina teisę kūrinių atgaminti, platinti ir padaryti kūrinių viešai prieinamu. Tiesa, visame pasaulyje nėra bendros nuomonės ar platinimo teisė apima ir kūrinių platinimą internetu, ar tik jų platinimą materialiose laikmenose. Šiame darbe laikomasi nuomonės, jog platinimo teisė apima ir kūrinių platinimą internetu.
2. Nėra bendros valstybių nuomonės kokia apimtimi yra taikoma atgaminimo teisė. Vyrauja nuomonė, jog kūrinių atgaminimas vidinėje kompiuterio atmintyje (RAM) taip pat turi patekti į teisės kūrinių atgaminti taikymo ribas. Tai reikštų, kad atgaminimo teisė būtų taikoma visiems kūrinių panaudojimo būdams internete. Šiame darbe laikomasi nuomonės, jog kūrinių atgaminimo teisė neturėtų apimti kūrinių atgaminimo vidinėje kompiuterio atmintyje, o turėtų būti laikoma laikinu kūrinių atgaminimu.
3. Teisė kūrinių padaryti viešai prieinamu yra viešo paskelbimo teisės dalis, kuri taip pat apima transliavimo ir retransliavimo teises. Tačiau pastarosios neapima kūrinių transliavimo internetu (angl. *streaming*). Žinant, jog teisė kūrinių padaryti viešai prieinamu siejama su vartotojo galimybe pasirinkti kūrinių panaudojimo vietą ir laiką, lieka neaišku, po kokios vis dėlto teisės apimtimi patenka kūrinių gyvas transliavimas internetu (angl. *live streaming*).
4. Tradicinio kūrinių transliavimo ir retransliavimo teisės įgyvendinamos tik per kolektyvinio administravimo asociacijas. Remiantis tuo ir aukščiau pateikta išvada, įstatymų leidėjui derėtų apsvarstyti galimybę įtraukti tiesioginio (gyvo) transliavimo internetu teisę kaip vieną iš viešo paskelbimo būdų, numatant jos naudojimą greta tradicinio transliavimo ir retransliavimo teisės.
5. Remiantis minimomis išvadomis dėl turtinių teisių tinkamumo kūrinių naudojimui internete, svarstytinas siūlymas įstatymų leidėjui papildyti ATGTĮ, numatant konkrečių turtinių teisių naudojimo internete apimtį.
6. Privalomas kolektyvinis turtinių teisių administravimas internete nėra taikomas nei vienai iš internete naudojamų turtinių teisių, todėl autorius ir gretutinių teisių subjektas išlaiko teisę

- pasirinkti koku būdu jam tai daryti: individualiu ar per kolektyvinio administravimo asociacijas.
7. Tiesioginės civilinės atsakomybės taikymas interneto paslaugų teikėjams bei P2P tinklų tarpininkams yra negalimas, nes tiesiogiai jie autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimų neatlieka. Minėtiems subjektams taikoma JAV vykusiose bylose suformuota netiesioginė arba solidarioji atsakomybė, kurios pagrindu yra priteisiama žala teisių turėtojams. JAV teismų sprendimais vadovavosi ir Europos valstybių teismai spręsdami bylas dėl P2P tinklais padarytų pažeidimų. Tiesa, teismų nuomonė dėl teisinės atsakomybės taikymo dažnai išsiskirdavo, ypač įsigalėjus visiškai decentralizuotai P2P tinklų sistemai.
 8. Tuo tarpu interneto paslaugų teikėjų atsakomybė yra labai siauros apimties, tai yra, jiems atsakomybė taikoma tik IVPI numatytais sąlygomis, kurios aiškiau suprantamos kaip atsakomybės netaikymo išimtys (angl. *safe harbours*).
 9. Remiantis ES Teisingumo Teismo praktika, interneto paslaugų teikėjai neturi teisės atsikleisti vartotojų, kurie įtariamai autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimu internete, asmens duomenų (IP adreso) turtinių teisių turėtojams ar jų atstovams, todėl tai stipriai apsunkina teisių turėtojų galimybę apginti savo teises ir gauti kompensaciją už vartotojų veiksmais padarytą žalą.
 10. Nors vartotojui bylos dėl autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimų internete yra iškeliomos itin retai, vis dėlto tam tikra užsienio teismų praktika yra susiformavusi. Vartotojams yra taikoma tiesioginė civilinė atsakomybė, kadangi jie yra tie subjektai, kurie tiesiogiai pažeidžia teisių turėtojų turtines teises. Vis dėlto bylų iškėlimas vartotojams nėra dažnas atvejis, kadangi prašomos ir priteisiamos žalos dydis būna itin didelis, o fizinis asmuo daugumoje atvejų yra nepajėgus atlyginti tokios žalos, taip pat kyla sunkumų identifikuojant vartotoją, pažeidusį teisių turėtojų teises bei galiausiai, teismai nebūtų fiziškai pajėgūs spręsti kiekvieno vartotojo atsakomybės klausimą dėl itin didelio tokių vartotojų kiekio. Todėl teisių turėtojams toks teisių gynimo būdas yra neparankus.
 11. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas nenumato autorių ir gretutinių teisių subjektų viešo skelbimo teisės apsaugos. Daugumoje Europos valstybių, viešo skelbimo teisė yra taip pat saugoma ir baudžiamosios teisės normomis, todėl įstatymų leidėjui siūlytina papildyti LR baudžiamąjį kodeksą numatant autorių ir gretutinių teisių subjektų viešo skelbimo apsaugą.

PASIŪLYMAI IR REKOMENDACIJOS

Remiantis atliktu moksliniu tyrimu ir pateiktomis išvadomis, galimi tokie Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo bei Baudžiamojo kodekso pakeitimai.

Siūloma pakeisti Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 15 str. 1 d. 8 p. ir išdėstyti taip:

8) transliuoti, retransliuoti, tiesiogiai transliuoti interneto tinklais ir kitaip viešai skelbti kūrinių, įskaitant jo padarymą viešai prieinamu kompiuterių tinklais (internete).

Siūloma pakeisti Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 53 str. 1 d. 1 p. ir išdėstyti taip:

1) transliuoti, retransliuoti, tiesiogiai transliuoti interneto tinklais ir kitaip viešai skelbti neįrašytą (neužfiksuotą) atlikimą, išskyrus tuos atvejus, kuriais pats atlikimas yra radijo ar televizijos laida.

Siūloma pakeisti Baudžiamojo kodekso 192 str. 1 d. ir išdėstyti taip:

1) Tas, kas neteisėtai atgamino, transliavo, retransliavo, tiesiogiai transliavo interneto tinklais ar kitaip viešai paskelbė, įskaitant padarymą viešai prieinamu, literatūros, mokslo ar meno kūrinių (įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazines) ar gretutinių teisių objektą arba jų dalį komercijos tikslais arba platino, gabeno ar laikė komercijos tikslais neteisėtas jų kopijas, jeigu kopijų bendra vertė pagal teisėtų kopijų, o kai jų nėra, pagal atgamintų kūrinių originalų kainas viršijo 100 MGL dydžio sumą,

baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų.

LITERATŪRA

1. Asociacija AGATA, Veiklos ataskaita 2014 [interaktyvus]. *Asociacija AGATA*. Vilnius, 2015 m. kovo 3 d. [žiūrėta 2015-10-15]. <http://www.agata.lt/binary/uploads/Veiklos_ataskaitos/agata_veiklos_ataskaita.pdf>.
2. Asociacija LATGA, Visuotinis narių susirinkimas, 2015 m. balandžio 17 d [interaktyvus]. *Asociacija LATGA*. Vilnius, 2015 m. balandžio 17 d. [žiūrėta 2015-10-15] <<http://www.latga.lt/uploads/pdf/2014%20m.%20Ataskaita.pdf>>.
3. Berkes, J.E. *Decentralized Peer-to-Peer Network Architecture: Gnutella and Freenet* [interaktyvus]. University of Manitoba, Canada, 2003-04-03 [žiūrėta 2015-11-16]. <http://www.berkes.ca/archive/berkes_gnutella_freenet.pdf>.
4. Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos. *Valstybės žinios*. 1995 Nr. 40-2844
5. *Berno konvencijos dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos komentaras* (Paryžiaus akto redakcija 1971). Vilnius, 2001.
6. Birštonas, R. et al. *Intelektinės nuosavybės teisė*. Vilnius. VĮ Registrų centras, 2010.
7. Birštonas, R.; Matulevičienė, N.J.; Usonienė, J. Atlikėjų turtinių teisių teisinio reglamentavimo problemos Lietuvoje. *Jurisprudencija*. 2011, 18(3): 995-1017.
8. Carrier. M.A. The Pirate Bay, Grokster, and Google [interaktyvus]. *Journal of Intellectual Property Rights*, 2010-01, Vol. 15, [žiūrėta 2015-11-18]. <<http://nopr.niscair.res.in/bitstream/123456789/7195/5/JIPR%2015%281%29%20%287-18%29.pdf>>.
9. Civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 1994. Nr. 44-805
10. Cook, J. *Norway has figured out how to solve the problem of music piracy* [interaktyvus] 2015-01-27 [žiūrėta 2015-11-08]. <<http://www.businessinsider.com/norway-music-piracy-statistics-2015-1>>
11. Crews, K.D. *A&M Records, Inc. V. Napster, Inc.: Implications for the Digital Music Library* [interaktyvus]. 2011-09-11, [žiūrėta 2015-11-18]. <<http://variations2.indiana.edu/pdf/AnalysisOfNapsterDecision.pdf>>.
12. Čekanavičius A. Privalomo autorių ir gretutinių teisių kolektyvinio administravimo teoriniai ir praktiniai aspektai. *Socialinių mokslų studijos*. 2010, Nr. 1 (5).
13. Day, B.R. Collective Management of Music Copyright in the Digital Age: The Online Clearinghouse [interaktyvus]. *Texas Intellectual Property Law Journal*. Vol 18, Nr. 2.2010 [žiūrėta 2015-10-14]. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1389879>.

14. Danijos Aukščiausias Teismas. TDC Totallsninger A/S v. IFPI Danmark, KODA Nord Disk Bureau, Danish Musicians' Union, Danish Artists' Union. 2006-02-10, Nr. 49/2005.
15. Draft Non-paper on the WIPO Treaty on the Protection of Broadcasting Organizations, Draft 1.0, 2007-03-08 [interaktyvus] *World Intellectual Property Organization*. [žiūrėta 2015-11-03]. <http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/wipo/wipo-nonpaper_en.pdf>.
16. Edwards, L. *Role and responsibility of internet intermediaries in the field of copyright and related rights* [interaktyvus]. University of Strathclyde, 2010-05-28 [žiūrėta 2015-11-14]. <http://www.wipo.int/export/sites/www/copyright/en/doc/role_and_responsibility_of_the_in_ternet_intermediaries_final.pdf>.
17. Efroni, Z. The Digital Reproduction Right [interaktyvus]. *Social Science Research Network*, 2011-01-19 [žiūrėta 2015-12-04]. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1743506>.
18. Europos Parlamento ir Tarybos 2001 m. gegužės 22 d. direktyva 2001/29/EB dėl tam tikrų autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje aspektų derinimo. [2001] OJ, L167.
19. Europos Parlamento ir Tarybos 2006 m. gruodžio 12 d. direktyva 2006/115/EB dėl nuomos ir panaudos teisių bei tam tikrų teisių, gretutinių autorių teisėms, intelektinės nuosavybės srityje. [2006] OL 376/28.
20. Europos Parlamento ir Tarybos 2014 m. vasario 26 d. priimtą direktyvą 2014/26/ES dėl kolektyvinio autorių teisių ir gretutinių teisių administravimo ir daugiateritorių licencijų naudoti muzikos kūrinius internete teikimo vidaus rinkoje.
21. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) *Productores de Música de España (Promusicae) v Telefónica de España SAU*, Nr. C-275/06 2008-01-26.
22. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (trečioji kolegija), *Scarlet Extended SA v Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL (SABAM)*, Nr. C-70/10, 2011-11-24.
23. Ficsor M. *Collective management of copyright and related rights at a triple crossroads: should it remain voluntary or may it be "extended" or made mandatory?* [interaktyvus]. Copyright bulletin, 2003 [žiūrėta 2015-10-09]. <http://portal.unesco.org/culture/en/files/14935/10657988721Ficsor_Eng.pdf/Ficsor%2BEng.pdf>.
24. Gaille, B. *21 Shocking music piracy statistics* [interaktyvus] 2014-11-14 [žiūrėta 2015-11-08].

25. Gervais, D. Collective management of copyright and neighbouring rights in Canada: an international perspective [interaktyvus]. *The Department of Canadian heritage*. Kanada, 2001. ISBN 0-662-33077-3 [žiūrėta 2015-10-09] <http://aix1.uottawa.ca/~dgervais/publications/collective_management.pdf>.
26. *History of Copyright*. [interaktyvus] 2005 [žiūrėta 2015-11-04] <<http://www.historyofcopyright.org/>>.
27. Yeh, B.T. Illegal Internet Streaming of Copyrighted Content: Legislation in the 112th Congress [interaktyvus]. *Congressional Research Service*, 2011-08-11 [žiūrėta 2015-11-05]. <http://www.ipmall.info/hosted_resources/crs/R41975_110829.pdf>.
28. *IFPI digital music report 2015: charting the path to sustainable growth* [interaktyvus]. IFPI, 2015 [žiūrėta 2015-11-10]. <<http://www.ifpi.org/downloads/Digital-Music-Report-2015.pdf>>.
29. Komisijos tarnybų darbinis dokumentas, poveikio vertinimo santrauka, pridedamas prie Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl kolektyvinio autorių teisių ir gretutinių teisių administravimo ir daugiateritorių licencijų naudoti muzikos kūrinius internete teikimo vidaus rinkoje [interaktyvus]. *Europos komisija*, Briuselis 2012-07-11, SWD (2012) 205 final [žiūrėta 2015-11-08]. <<http://www.ipex.eu/IPEXL-WEB/dossier/files/download/082dbcc538a48f9b0138fc261bbc0f23.do>>.
30. Lietuvos Aukščiausiasis Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. liepos 21 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Acme“ v UAB „GPP“* (bylos Nr. 3K-3-336/2011).
31. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 28-1125
32. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo pakeitimo įstatymo Priedas. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 28-1125.
33. Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 1994, Nr. 44-805.
34. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos kodeksas. *Lietuvos TSR Aukščiausios Tarybos ir Vyriausybės žinios*. 1964, Nr. 19-138.
35. Manner, M., Siniketo, T., Polland, U. The Pirate Bay Ruling – When The Fun and Games End [interaktyvus]. *Thomson Reuters (legal) limited and contributors*, issue 6, 2009 [žiūrėta 2015-11-19]. <<http://www.roschier.com/sites/default/files/the-pirate-bay-ruling.pdf>>.
36. Mizaras, V. *Autorių teisė*, I tomas. Vilniu: Justitia, 2008.
37. Mizaras, V. *Autorių teisė*, II tomas. Justitia, 2009.

38. Mizaras, V. *Autorių teisės: civiliniai gynimo būdai*. Justitia, 2003.
39. Online Music Licences (OML) [interaktyvus]. *PRS for Music* [žiūrėta 2015-11-08] <<http://www.prsformusic.com/users/broadcastandonline/onlinemobile/MusicServices/oml/Pages/onlinemusiclicences.aspx>>.
40. Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos atlikimų ir fonogramų sutartis. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 98-2970.
41. Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos autorių teisių sutartis. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 32-1060
42. Peter K. Yu. The Copy in Copyright. *Social Science Research Network*. [interaktyvus]. Jungtinės Amerikos Valstijos: Texas A&M University School of Law. 2015-07-18 [žiūrėta 2015-11-06]. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2632914>.
43. Ploeger, L., Brown, M.D., Armon, O. An Overview of MGM Studio Inc. v. Grokster, Ltd [interaktyvus]. *The Colorado Lawyer*, September 2005, Vol. 34, No. 9, p. 89-91 [žiūrėta 2015-11-18]. <https://www.cooley.com/files/tbl_s5SiteRepository/FileUpload21/492/A-Colorado%20Lawyer-PloegerBrownArmon.pdf>.
44. Protection of Broadcasting Organizations – Background Brief [interaktyvus]. *World Intellectual Property Organization* [žiūrėta 2015-11-03] <<http://www.wipo.int/pressroom/en/briefs/broadcasting.html>>.
45. PRS for Music and Youtube sign licensing deal [interaktyvus]. *PRS for Music*, 2013-08-21 [žiūrėta 2015-11-08]. <<http://www.prsformusic.com/aboutus/press/latestpressreleases/pages/prs-for-music-and-youtube-sign-licensing-deal.aspx>>.
46. Silke von Lewinski. Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos sutarčių komentarai. Phare, Vilnius, 2001. (Cituota iš: Birštonas, R. *et al. Intelektinės nuosavybės teisė*. Vilnius. VĮ Registrų centras, 2010.
47. Standing Committee on Copyright and Related Rights. Draft Treaty on the Protection of Broadcasting Organizations [interaktyvus]. *World Intellectual Property Organization*. SCCR/26/6. Geneva, 2013-11-28 [žiūrėta 2015-11-03]. <http://www.wipo.int/edocs/mdocs/copyright/en/sccr_26/sccr_26_6.pdf>.
48. Stonkienė, M. *Autorių teisė*. Vilnius: Europos socialinis fondas, 2011.
49. Tarptautinė Romos konvencija dėl atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų apsaugos. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 11-249.

50. Tishyevich, D. District Court Vacates Verdict and Damages in File-Sharing Copyright Infringement Case, Grants New Trial [interaktyvus]. *Capitol Records Inc. v. Thomas*, 2008-09-24, No. 06-1497 [žiūrėta 2015-12-04]. <<http://jolt.law.harvard.edu/digest/copyright/capitol-records-inc-v-thomas>>.
51. TNS political & social. Access to digital content online. Music. *Flaksh Eurobarometer 411 Cross-border access to online content* [interaktyvus]. European Union, 2015 [žiūrėta 2015-09-20]. <<http://ec.europa.eu/COMMFrontOffice/PublicOpinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/FLASH/surveyKy/2059>>.
52. *United States Courts of Appeal For the First Circuit*. Sony BMG Music Entertainment, et. al. v Joel Tenenbaum [interaktyvus]. Nr. 12-2146, 2013-06-25 [žiūrėta 2015-11-21]. <<http://www.bancroftpllc.com/wp-content/uploads/2013/06/RIAA-CA1-Response-Brief-of-plaintiffs-appellees.pdf>>.
53. United States District Court, Southern District of New York. *Capitol Records, LLC v ReDigi Inc* [interaktyvus]. Memorandum and Order, 2013-03-20 [žiūrėta 2015-11-05]. <<http://digitalcommons.law.scu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1334&context=historical>>.
54. Usonienė, J. *Autorių teisių perdavimo ypatybės*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2008.
55. Vileita A. *Lietuvos Respublikos Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo komentaras*. Vilnius: Lietuvos Rašytojų sąjungos leidykla, 2000.
56. Waelde, Ch., Edwards, L. *Online Intermediaries and Copyright Liability* [interaktyvus]. WIPO Workshop Keynote Paper. Geneva, 2005-04 [žiūrėta 2015-11-13]. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1159640>.
57. What is Creative Commons? [interaktyvus]. *Creative Commons* [žiūrėta 2015-11-07]. <<https://creativecommons.org/about>>.
58. What is Webcasting/Streaming? [interkatyvus]. *Academic Technology: San Jose state university* [žiūrėta 2015-10-15]. <<http://www.sjsu.edu/at/atn/webcasting/>>.
59. WIPO Glossary of Terms of the Law of Copyright and Neighboring Rights. *World Intellectual Property Organization*. Geneva: 1981.
60. WIPO-Administreted Treaties. *World Intelctual Property Organization* [interaktyvus] [žiūrėta 2015-11-04]. <http://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?treaty_id=15>.

61. Zapeda, L.M. A&M Records, Inc. v. Napster, Inc. [interaktyvus]. *Berkeley Technology Law Journal*, 2002-01, Vol. 17, Issue 1, p. 71-90 [žiūrėta 2015-11-17].
<<http://scholarship.law.berkeley.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1341&context=btlj>>.

ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS

Anotacija

Baigiamajame magistro darbe analizuojamas autorių teisių ir gretutinių teisių į muziką teisinis reglamentavimas, praktinis įgyvendinimas bei jų apsauga internete. Išskiriamos ir analizuojamos autorių ir gretutinių teisių subjektų turtinės teisės, taikomos muzikinių kūrinių naudojimui internete. Atkreipiamas dėmesys į minimų turtinių teisių tinkamumą jų panaudojime interneto erdvėje. Nagrinėjami muzikinių kūrinių atgaminimo, platinimo bei viešai skelbimo, įskaitant padarymą viešai prieinamais, įgyvendinimo būdai internete. Išskiriamos didžiausios muzikinių kūrinių internete pažeidimo rūšys. Analizuojamas teisinės atsakomybės taikymas kiekvienam iš teisių pažeidime dalyvaujančių subjektų. Atlikus mokslinį tyrimą, prieinama prie išvadų, kad daugumoje nagrinėjamų aspektų, pasaulio šalys nėra vieningos nuomonės ir vyrauja skirtingas teisės taikymas.

Raktažodžiai: muzikinis kūrinys, kūrinys, internetas, atgaminimas, kūrinio padarymas viešai prieinamu, platinimas, atsakomybė, P2P tinklai, licencija, pažeidimas.

Annotation

This Master's thesis analyses legal regulation, practical implementation and protection of copyright and related rights in the internet. Author's and related rights subject's property rights, which are applicable in the internet are distinguished and analyzed. The suitability question in exercising the above mentioned rights in the internet is addressed. Moreover, the biggest ways of infringing music production are distinguished. This Master's thesis also analyses legal liability of the parties, involved and related in copyright and related rights infringement in the internet. Having finalized this thesis, it comes to conclusion that world nations do not have a united opinion towards the aspects analyzed and presented therein.

Key words: musical production, production, internet, reproduction, making production available, distribution, liability, P2P networks, license, infringement.

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA

Darbo pavadinimas: Autorių ir gretutinių teisių į muziką įgyvendinimo problemos internete.

Raktažodžiai: muzikinis kūrinys, kūrinys, internetas, atgaminimas, kūrinio padarymas viešai prieinamu, platinimas, atsakomybė, P2P tinklai, licencija, pažeidimas.

Magistro baigiamojo darbo objektas - autorių ir gretutinių teisių į muziką internete pažeidimų rūšys, teisinis reglamentavimas, praktinis įgyvendinimas bei apsauga; tikslas - išanalizuoti ar autorių teisių ir gretutinių teisių į muziką teisinis reglamentavimas, praktinis įgyvendinimas bei jų apsauga internete yra efektyvi ir pakankama.

Remiantis tuo, pirmoje darbo dalyje išskiriamos pagrindinės turtinės autorių ir gretutinių teisių subjektų teisės į muzikinius kūrinius, kurias jie įgyvendina internete. Analizuojama atgaminimo, platinimo, viešo paskelbimo, įskaitant kūrinio padarymą viešai prieinamais, teisės ir jų tarpusavio santykis, remiantis nacionaliniais, Europos Sąjungos ir tarptautiniais teisės aktais. Atkreipiamas dėmesys į minimų turtinių teisių tinkamumą jų panaudojime interneto erdvėje. Prieinama išvados, jog tarp valstybių nėra bendros nuomones, ar platinimo teisė apima ir kūrinių platinimą internete. Keliamas klausimas ar tiesioginis transliavimas internetu patenka po kūrinio padarymo viešai prieinamu teise. Konstatuojama, jog tradicinis transliavimas ir retransliavimas neapima tokio kūrinio panaudojimo internete.

Antroje darbo dalyje nagrinėjami pagrindinių turtinių teisių internete įgyvendinimo būdai. Išskiriamas individualus ir kolektyvinis teisių įgyvendinimo būdas bei kaip pasireiškia pagrindinių turtinių teisių įgyvendinimas šiais būdais. Išskiriama pagrindinė licencijavimo problema, su kuria susiduria naudotojai, siekiantys naudoti muzikinius kūrinius internete. Analizuojamas Jungtinės Karalystės kolektyvinio autorių teisių administravimo asociacijos daugiateritorių licencijų suteikimas dar prieš įsigaliojant daugiateritorių licencijų teikimo direktyvai.

Trečioje dalyje išskiriamos turtinių teisių internete pažeidimo rūšys. Akcentuojama P2P tinklų raida ir veikimo principas. Analizuojamos pagrindinės teisminės bylos, kilusios dėl turtinių teisių internete pažeidimo P2P tinklais. Konstatuojama, jog didžiausia žala turtinių teisių turėtojams daroma būtent P2P tinklais. Analizuojamas interneto paslaugų teikėjo, P2P tinklų tarpininko bei galutinio vartotojo teisinės atsakomybės taikymas, remiantis Jungtinių Amerikos Valstijų ir Europos šalių teismų praktika. Išskiriami faktoriai, padedantys kovoti su turtinių teisių internete pažeidimais.

SANTRAUKA ANGLŲ KALBA

SUMMARY

The subject of Master Thesis: Problems in implementing copyright and related rights in the internet.

Key words: musical production, production, internet, reproduction, making production available, distribution, liability, P2P networks, license, infringement.

The object of Master Thesis – types of copyright and related rights infringements in the internet, legal regulation, practical implementation and protection; aim – to analyze whether the legal regulation of copyright and related rights in the internet, its practical implementation and protection is effective and sufficient.

According to that, first part of the thesis distinguishes main author's and related rights subject's property rights in the internet. Reproduction, distribution, public communication, including making available, rights and relation between them are analyzed, according to the national, European Union and international legal instruments. Also, the suitability question in exercising the above mentioned rights in the internet is addressed. Later on it comes to conclusion that nations do not have a united opinion whether the distribution right should be applicable in distributing the digital copies of musical productions through the internet. Moreover, question is raised whether live streaming through the internet falls under the right of making available. Additionally, it is stated that traditional broadcasting and retransmission does not cover live streaming through the internet.

In the second part of the master thesis, the ways of implementing author's and related rights subject's property rights in the internet are analyzed. Individual and collective management ways of implementing the said rights is distinguished. Also, it is analyzed how these ways are practically implemented. Main licensing issue is addressed, with which users encounter seeking to use the musical production in the internet. Additionally, United Kingdom's collective copyright management association's case is analyzed according to which it started to provide multiterritory licenses before the multiterritory licensing directive came into effect.

The ways of infringing the property rights are distinguished in the third and final part of master thesis. P2P network development and working fundamentals are presented. It is stated that the biggest damage to the right holders are done through the usage of P2P networks. In relation thereto, internet service provider's, P2P intermediary's and final user's legal liability is discussed according

to the legal practice of United States of America and Europe. Lastly, main factors are addressed which help in the fight against copyright and related rights infringement in the internet.